İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI YAYIN ORGANI

TÜRKİYE MÜHENDİSLİK HABERLERİ

türkiye mühendislik haberleri

YIL : 16 CİLT : 16 SAYI : 181

Kurucusu : Orhan YAVUZ
Sahibi : İnşaat Mühendisleri Odası
Adına : Sedat ÖZKOL

Sorumlu Yazı İşleri Yönetmeni :
İlkay İZER

Yönetim Yeri :
Selânik Cad. No: 19/1 Yenişehir/Ankara
Tel : 12 13 69 - 17 85 99

Dizilip Basıldığı Yer :
GİM Güzel İstanbul Matbaası
ANKARA

Abone Tarifesi :

Fiyatı : 5,00 lira, Yıllığı : 60,— lira olup, dış memleketler için 10,— ve 120,— liradır. Yıllık abone tutarına özel sayı bedelleri de dahildir. Türkiye Mühendislik Haberleri Dergisi İnşaat Mühendisleri Odası üyelerine bedelsiz gönderilir.

Telif Hakları Tarifesi :

Derginin beher standart sayfası, telif yazılar için 30 - 50 lira, tercüme yazılar için 20 lira; orijinal şekil ve resimler için 10 - 30 liradır. Orijinal karikatürlere 50,— liraya kadar telif hakkı ödenir. Gönderilen yazı ve resimler istenildiği takdirde iade olunur. ★ Yayın Komitesi gönderilen yazılar üzerinde gerekli düzeltmeyi yapmağa selâhiyetlidir. ★ Basılan tercüme yazılardan dolayı her türlü sorumluluk çevirene aittir. ★ Yayınlanan yazılardaki fikir ve teknik yazarlarına ait olup İnşaat Mühendisleri Odası'nı ve dergiyi ilzam etmez. ★ Dergideki yazılar kaynak gösterilmek şartıyla (müsaade alınarak) başka bir yayın aracında yayınlanabilir. İlânlardan sorumluluk kabul olunmaz. ★ Dergiye gönderilen çeviri ve fotoğrafların kaynaklarının gösterilmesi gerekir.

İLÂN TARİFESİ :

İç sahifeler santimi .... 15,— TL.
Dış sahifeler santimi ...... 20,— TL.
Dış kapak : Maktuen ...... 1000,— TL.
Devamlı ilânlar pazarlığa tâbi

İÇİNDEKİLER

DERGİMİZDEN

Bu sayıdan itibaren dergimiz hem öz hem de biçim yönünden değişik bir yapıda çıkacaktır. Şimdiye kadar birlikte yayınlanan sosyal ve teknik haberler ile teknik ve bilimsel yazılar bundan böyle ayrılacaktır. Sosyal ve teknik haberler «Türkiye Mühendislik Haberleri» dergisinde her ay yayınlanacak, Teknik ve Bilimsel makaleler ise «Türkiye Mühendis Haberleri Özel Teknik sayısı» olan özel sayılarda toplanacaktır.

Sosyal ve teknik haberler içeren aylık dergide yurt sorunlarına, değinen yazılar bulacaksınız. Bu dergideki teknik haberler ise daha çok mühendislik uygulamaları ile ilgili haberler olacaktır.

Bilimsel niteliği ağır basan yazılar özel dergide toplanacaktır. Bu dergi için gönderilen yazılar, Bilim adamlarından kurulu bir ekip tarafından incelenip seçildikten sonra dergiye konulacaktır.

İddialı ve cesur bir uygulama içinde olduğumuzu biliyoruz ama derginin daha iyi ve adına yaraşır bir dergi olabilmesi için cesaretli kararların gerekli olduğu inancındayız. Bu kararı alırken tüm desteğimiz bizimle birlikte olacaklarına inandığımız üyelerimiz olmuştur

Derginin daha iyi olabilmesi için çeşitli düşünceler ileri sürülmüştür. Sosyal muhtevalı yazıların fazla olması yada teknik yazılara ağırlık verilmesi gibi. Biz yeni bir deneme içindeyiz, ve bu denemenin tek ölçütü, üye arkadaşlarımızın eleştirileri olacaktır. Bu bakımdan üyelerden dergi hakkındaki düşüncelerini bize yazmalarını istiyoruz.

Geçen sayı hazırlanırken dergiyi basan matbaanın olumsuz tutumu nedeniyle matbaa değiştirilmiş bu yüzden dergi gecikmiştir.

Biz bu sayının elinize daha erken varacağı ve Mayıstan itibaren derginizi her ayın en geç üçünde elinizde olacağı inancındayız.

Bu sayıda Kamu kesiminde çalışan mühendislerin sorunlarını işlemek istiyorduk. Ama dergimiz hazırlanırken meydana gelen Gediz Depremi bu konudaki yoğunluğu azalttı. Deprem yerine giden ön inceleme ekibinin raporunu ve özel olarak çektikleri fotoğrafları veriyoruz bu sayıda. Gelecek sayıda ve Mayıs ortalarında çıkacak özel teknik dergide, bu konu üzerinde ayrıca durulacaktır. İki genç bilim adamımızın Üniversite reform tasarısıyla ilgili görüşlerini olumlu bir tartışma açılabilmesi ümidiyle yayınlıyoruz. Kongrede yapılan üç konuşmayı bu sayıda bulacaksınız. Bunlardan Metin Ger tarafından yapılan konuşmanın dergide yayınlanması hakkında Kongre kararı vardı. Her üç konuşmanın'da çok önemli sorunları aydınlattığına eminiz. Daha önce de belirttiğimiz gibi bu sayı teknik personel sayısı olacaktır. Bu yüzden teknik personelle ilgili, yeni kurulan Teksen Sendikasıyla ilgili yazılara, geniş yer verdik. Ve bu hareketin faydalı olacağı inancındayız.

Gelecek sayıda daha iyi bir dergide bulaşacağımız inancı ile hoşca kalın.

T. M. H.

BAŞYAZI

GEDİZ DEPREMİ ve MİLLİ KONUT POLİTİKASI

Sedat ÖZKOL

Odamız Yönetim Kurulu tarafından Gediz Depremi bölgesine gönderilen ön inceleme kurulunun hazırladığı rapor dergimizin bu sayısında tümüyle yayınlanmış bulunmaktadır. Bu ön, fakat çok gerekli araştırmayı daha ayrıntılı ve daha uzun süreli ikinci bir araştırma izleyecektir. Bununla beraber ön inceleme kurulunun yapmış olduğu bilimsel araştırma dahi pek çok gerçeğin su yüzüne çıkartılmasında ve kamu oyunda kasıtlı olarak yaratılan belirli görüşlerin tümüyle yanlış olduğunun ortaya konulmasında çok yararlı ve de yeterli olmuştur. Şöyleki :

1. Makrosismik çalışmalar sonucunda Gediz Depreminin şiddetinin, düzeltilmiş Mercali cetveline göre, başlangıçta iddia edildiği gibi, 10 değil 7.5 - 8 civarında olduğu kesinlikle saptanmıştır.

2. Bu şiddetteki bir depremin deprem bölgeleri koşulları dikkate alınarak inşa olunan yapılarda büyük hasarlar yaratması imkânsızdır.

3. Gediz depreminden en çok hasar gören yapıların, geleneksel yöntemlerle ve hiç bir kontrol uygulanmaksızın inşa olunan «Hımış» tipi konutlarla taş veya tuğla duvarlar üzerine oturtulmuş ağır bir betonarme kubbeden ibaret olan camiler ve özel yığma binalar olduğu kesinlikle belgelenmiştir Sosyal Sigorta Hastahanesi dışında betonarme karkas yapılarda önemli bir hasar yoktur.

Bu somut gerçeklerin ortaya koyduğu kaçınılmaz gerçek nedir? Binden fazla yurttaşımızın ölümüne ve büyük maddi kayıplara sebep olan, bu şiddeti kasıtlı olarak abartılmış depremin korkunç yıkıcılığı nasıl açıklanabilir? Bu sorunları ancak şu şekilde cevaplandırabiliriz :

1. Türkiye'nin dış sömürüyle belirtilen sosyo-ekonomik yapısının gereği olarak, bugün deprem bölgelerinin koşullarını dikkate alan, toplum yararına dönük bir milli konut politikası, bir milli konut yatırım plânlanması mevcut değildir. Konut yatırımları bir kamu görevi olmaktan çıkartılmış, özel sektöre bu çok kârlı alanda devlet eliyle olanaklar ve fırsatlar hazırlanmıştır. Özel sektörün konut yatırım politikasının temel öğesi toplumsal yarar değil, ne pahasına olursa olsun, en kısa zamanda en fazla «kâr»ı sağlamak olduğundan, konut yatırımları genellikle büyük şehirlerde lüks konut yatırımı şeklinde yoğunlaşmaktadırlar. 1963 yılında 1.842,6 milyon Tl. olan toplam konut yatırımlarının % 94.9 u özel sektör ve % 5.1 i kamu sektörü tarafından yapılırken, 1966 yılında 3.046,9 milyon Tl. na ulaşmış toplam konut yatırımı içinde özel sektörün payı % 98.8 e çıkmış, buna karşılık kamu sektörünün payı % 1.2 ye inmiştir. Yine 1963 yılında toplam konut yatırımlarının % 46 sı ve 1967 yılında ise % 42 si İstanbul, Ankara ve İzmir'de yapılmıştır. Bu üç şehrin toplam nüfusunun Türkiye nüfusu içersindeki payının % 10 olduğu, ayrıca büyük şehirlerde konut talebinin şehir nüfusunun bir kesimi tarafından yaratıldığı gözönünde tutulacak olursa, özel sektörün, özellikle lüks konut yatırımlarını ve belirli bir azınlığın çıkarlarını hedef aldığı açıkça ortaya çıkar. Diğer bir deyişle toplum yararını ön plâna alan bir konut yatırım politikası, bir konut plânlanması olmadığından başıboş bırakılan, hatta teşvik olunan özel sektör, yatırımlarını çok kârlı olan lüks konut yatırımı şeklinde yapmayı tercih etmektedir.

2. Bu apaçık gerçeklere rağmen, sorumlu kişilerin sorumluluklarını inkâr ederek, depremlerin doğurduğu toplumsal felâketleri kendi yetersizliklerine değil de, yapmacık bir teslimiyet ve mistizimle kadere bağlamak istemeleri samimiyetsizliğin ve kaba bir beyin yıkama işleminin en belirgin örneğidir. Olayları sahte bir tevekkülle karşılayarak sorumluluğu bir yerde doğa üstü güçlerle yüklemek, temelde, ezilen ve sömülen emekçi halkımızın haklı ve gerekli tepkilerini saptırmayı, söndürmeyi, kısırlaştırmayı amaçlar.

3. Deprem bölgelerinde gelecekteki mutlak felâketlerden, can ve mal kaybından korunmanın tek çaresi, bilimsel ve toplumsal bir konut yatırım politikasının bir an önce belirlenmesi, böyle bir politikanın gerekli direnim ve eylem biçimleri ile mevcut iktidarlara kabul ettirilmesidir. Bu konuda toplumsal gerçekleri açıklayarak, göstererek, afişe ederek halkımızı yurdumuzdaki tüm felâketlerin temel nedeni dış ve iç sömürüye karşı bilinçlendirmekle görevli devrimci mühendis, mimar, tekniker ve teknisyenlere üniversitelerdeki yurtsever bilim adamlarımıza büyük sorumluluklar düşmektedir.

Sonuç olarak kesinlikle diyebiliriz ki; yurt çapında toplumsal bir konut yatırım politikası uygulanmadıkça, böyle bir politikanın uygulanması özel sektöre yeni fırsatlar, yeni ve tatlı «kâr» olanakları sağlayabilmek amacı ile kasıtlı ve de süreli olarak geciktirildikçe, deprem bölgelerinde yaşayan emekçi halkımız gelecekte de mutlaka büyük can ve mal kaybına uğrayacak, sorumlu kişiler bütün suçu yine «takdir-i ilâhi» ye yükleyeceklerdir. Bu nedenle, bu felâketlere sürekli olarak uğratılan halkımızla birlikte tüm devrimci mühendis, mimar, tekniker ve teknisyenleri ve de yurtsever bilim adamlarımızın, özel sektörün kontrolunda «kâr» sağlamaktan başka hiç bir şeyi amaçlamayan bu başıbozuk, bu tümüyle sorumsuz, bu kapkaççı lüks konut yatırım politikasına karşı bir arada tepki göstermeleri zamanı kesinlikle gelmiştir. Çünkü, şimdiye kadarki acı tecrübelerin de açıkça ortaya koyduğu gibi, sorumluluklarını somut tutumlarıyla inkâr edenleri uyarmak hiç, hiç bir sonuç vermemektedir. Odamız kamu yararına çalışan bir baskı grubu olarak bu çok önemli yurt görevinde kendine düşen payı, mutlaka, ama mutlaka yerine getirecektir.

İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI GEDİZ DEPREMİ İNCELEME KURULUNUN RAPORUNU SUNUYORUZ

28.4.1970 tarihinde, saat 23.05 de meydana gelen Gediz Depremi ile ilgili ÖN RAPOR

GİRİŞ : Kütahya, Uşak, Manisa, Afyon, Bursa İllerini içine alan deprem sahası, esas hasarın fazla olması ile Gediz - Emet ve Simav üçgenini kapsamaktadır.

Bu Bölge Gediz nehrinin yukarı mecralarına düşmektedir.

Bursa güneyden Murat (2312), batı taraftan Şaphane (2121) ve kuzeyden Eğrigöz (2181) dağları ile çevrili olup, oldukça arızalı bir bölgedir. Ortalama yüksekliği 750 - 1000 m. kadardır.

*** Bölgenin Jeolojisi :**

Bölgede Paleozoik, Gnays ve mika şistlerle, Mezozoik ise kalkerlerle temsil edilmekte olup, Paleozoik üzerine diskordans olarak gelir.

Tersiyer (3 zaman) ise, Andesit tüf ve bazaltlardan teşekkül etmiş olup, esas Neojen esnasında göllerle kaplanmış bulunan bu sahalarda Konglomera, grekil, kumlu marno kalker ve kalkerlerle temsil olunmaktadır. (Neojen karasal) Bunların üzerlerine tüf ve lavlar gelir. Bölgede volkanik kütleler, bazaltlar neojen formasyonları ile münavebeli durumdadır.

Bazı otoritelere göre iki ayrı volkanizma (indifa) tesbit edilmiştir.

1 — Neojen yaşlı andezit, trakit

2 — Kuvaterner yaşlı bazalt indifalarıdır.

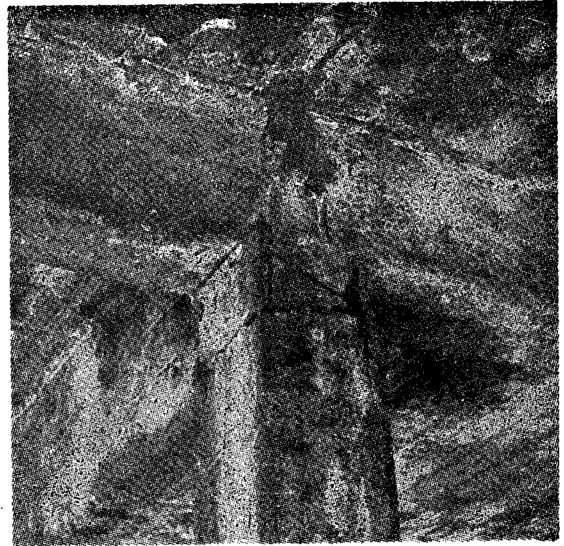
Ayrıca kuvaterner (dördüncü zaman) ait alüvyon sahalarında yer aldığı görülür. Gediz Çayının vadi içlerindeki kum, çakıl kil karışımından ibarettir.

*** Tektonik Durum :**

Bazı sahalarda kalınlığı 2000 m. bulan detritik Neojen serileri, Alp Orojenez safhalarının tesirinde kalmıştır. Neojen tabakaları umumiyetle yatay olmakla beraber, bazı faylanmalarla bozulmalar ve zamanla alçalıp yükselmeler olmuştur.

Bölgedeki, çok eski olan Simav grabeni 100 km. den fazla uzunluktadır. Bu graben Sındırgı - Simav, Gediz'i içine alır.

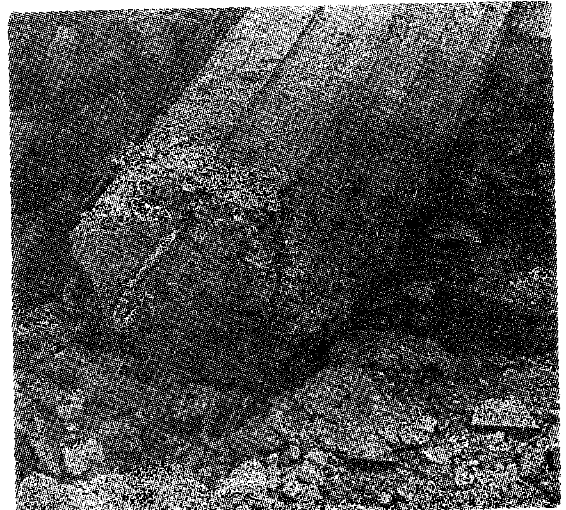
Arazide birçok yerde görülen basamaklar ve sıcak su membaları ve kalkerler içinde bulunan çatlakların (Aragonitle) dolmuş olması, bu grabenin son zamanlara kadar hareket halinde olduğunu gösterir.

Yeşil cami kolondibi sömel yok, kolon demirleri açıkta ve kolonun oturduğu 10 cm. lik oyuk görülüyor.

Kütahya'nın güneybatısında kalan Gediz ve Emet kasabalarını içine alan Emet çukurluğu Kuzey - Güney ve Doğu - Batı doğrultusunda sıralanmış bulunan sıcak kaynaklar dan ve mevcut deprem episantrlarından anlaşıldığına göre saha halen aktivitesini muhafaza etmektedir.

* Bu paragraflar; İmar İskân Bakanlığı Deprem Araştırma Enstitüsü uzman jeolog'u Ahmet Tabban'ın, deprem bölgesi için hazırladığı ön rapordan alınmıştır. Kendisine ve yakın ilgilerini gördüğümüz tüm deprem araştırma enstütüsü uzmanlarına teşekkür ederiz. (İ. İ. - A. H.

Sosyal Sigortalar hastanesi kolon kiriş bağlantısında kolon çatlağı.

Yarı-karkas (karma) binada tipik deprem deplasmanı cepheye mal sahibi tarafından rastgele kolonlar konmuştur.

DEPREM SANILDIĞINDAN DAHA AZ ŞİDDETLİDİR

Depremin şiddeti makrosismik etüdler neticesinde, tashih edilmiş Mercali cedveline göre, 7.5 - 8.0 olarak tesbit edilmiştir. Daha önce depremi 10 derece olarak bildiren Kandili Rasathanesi Uzmanları da bu görüşe katılmaktadırlar.

Depremin yarattığı hasar bölgesi; Gediz Vadisinde Doğu - Batı istikametinde, Hisarcık ve Hacıbaba Köyleri arasında bir elips şeklinde yayılmıştır. Bu elipsin merkezi Gediz'in üç km. kadar batısında olup büyük çapı 30.° küçük çapı 10.° km. kadardır.

Mercali cetveline göre 8. derecede bir deprem özel şekilde plânlanmış binalarda az hasar alelade sağlam binalarda oldukça fazla hasar ve kısmi çökmelere sebebiyet verir. Gelişigüzel yapılmış binalarda ise hasar fazladır. Dolgu duvarları bina iskeletinden dışarı fırlar, bacalar, fabrika bacaları, sütunlar yıkılır. Oysa Gediz depreminde İlçedeki birkaç betonarme ve resmi bina haricindeki diğer bütün binalar oturulmıyacak hale gelmiştir ve önemli bir kısmı can kaybına sebep olacak şekilde yıkılmıştır. Durum aşağıda yaptığımız sınıflama çerçevesinde açıklamaya çalışacağız.

A) BETONARME KARKAS YAPILAR'DA HİÇ HASAR YOKTUR.

İlçede betonarme yapı sayısı pek azdır. Hepsi Resmi olan bu yapıların hasar durumları aşağıda belirtilmiştir.

1) **Ortaokul binası :** Üç katlıdır, genellikle hasar görmemiştir. Birkaç önemsiz çatlak tesbit edilmiştir. Halen kullanılmaktadır.

2) **(Yeni) Kurtuluş İlkokulu :** İki katlı olan bu yapının yalnız bacası yıkılmıştır. Başka hasar tesbit edilememiştir.

3) **Ziraat Bankası binası :** Üç katlı olan bu yapıda görünür hiçbir hasar yoktur.

4) **Orman Müdürlüğü ek binası :** Tek katlı bir yapı olan bu binada hasar yoktur.

5) **Sosyal Sigortalar Hastanesi binası :** Bina henüz inşa halinde olup betonu dökülmüş olan üst kat kalıpları devrilmiştir. Karkas kısmı tamamlanmış diğer üç katta bazı **kolon eklem** yerlerinde ciddi çatlaklar tesbit edilmiştir. Deprem kolon tabanından 50 cm. kadar etriye tesbit edilememiştir. Diğer bazı kısımlarda etriye aralıklarının 25 cm. ye kadar çıkarıldığı görülmüştür. Oysa bu aralığın betonarme nizamnamesine göre en fazla 20 cm. olması gerekirdi. Merdiven mesnet kirişinde burkulma çatlakları görülmüş, merdiven - döşeme birleşiminde ayrılma meydana

gelmiştir. Henüz sadece kendi ağırlığını taşıyan hastane gibi önemli bir binada bu cins hasar normal karşılanmamıştır.

B) **YIĞMA BİNALAR :** İki Kısımda incelenmiştir.

1. **Resmi binalar,**

1.1. **Hükümet konağı :** Yalnız bacalarda hasar tesbit edilmiştir. Bina halen kullanılmaktadır.

1.2. **Orman Müdürlüğü binası :** «Afet bölgelerinde yapılacak yapılar hakkındaki Yönetmeliğe» aykırı birçok durumlar tesbit edilmiştir. Şöyleki : Pencere boşluk alanı bina yüzeyinin % 40'ı olması gerekirken bu oranın çok üstüne çıkılmıştır. Köşelerde asgari 100 cm. dolu kısım bulunması şartı sağlanmamıştır. Bu yüzden bina ciddi bir şekilde hasar görmüş olup kullanılmıyacak haldedir.

1.3. İmar ve İskân Bakanlığınca Soğuksu mevkiinde yaptırılan tek katlı yığma **konutlar.**
Bu konutların inşasında deprem için gerekli tedbirler alındığı ve yapım tekniği kurallarına uyulduğu halde: duvarlarda iki doğrultuda diyagonal çatlaklar görülmüştür. Evler oturulabilecek haldedir ama sözü edilen hasar durumu yığma binaların ne kadar dikkat edilirse edilsin deprem bölgeleri için hiçte iyi bir inşaat tarzı olmadıklarını ortaya koymaktadır.

2. **Camiler ve özel binalar :**

2.1. **Camiler :** Gediz'deki camilerin biri hariç, hepsi deprem dolayısıyla geniş ölçüde hasar görmüşlerdir. Sağlam kalan tek cami eski kargir bir yapıdır. Diğerleri ise taş yada tuğla duduvarlar üzerine oturtulmuş ağır bir kubbeden ibaret yeni yapılardır. Ağır betonarme kubbelerin taşıyıcı duvarlar ile bağlantılarının gayet zayıf olduğu görülmüştür. Eski kargir caminin yıkılmayışının sebebi de kubbe ile taşıyıcı duvarlar oranındaki bağlantının, yapının monolitik özelliği dolayısıyle rijit bir bağlantı teşkil etmesidir.
Bir buçuk iki yıl önce inşa edildiği söylenen yeşil camiinin son cemaat mahallindeki kolonların hiç temel bağlantısına sahip olmadıkları görülmüştür. Kolonların doğrudan doğruya döşeme beton üzerine oturtuldukları bu gayri ciddi inşaat tarzı başka binalarda da görülmüştür.

Cami gibi yüzlerce insanın içinde toplandığı binaların inşaasında tüm teknik kuralların ciddiyetle uygulanması gerekirdi.

ÖZEL YIĞMA BİNALAR : Bu binaların inşaatında da «Afet bölgelerinde yapılacak yapılar hakkındaki Yönetmeliğe» aykırı bir çok husus tesbit edilmiştir. Cephelerdeki kapı pencere boşlukları cephe alanının % 40 ının çok üstündedir. Köşelerde hiçbir boşluk bırakılmamıştır. Bu binaların bazıları karma yani yarı karkas binalardır. Bazı binalarda kolonların hiç bir sömel bağlantısına sahip olmadıkları görülmüştür. Örneğin kentin Kütahya tarafından yol ağızında bulunan benzin istasyonu kolonları hiçbir temel bağlantısına sahip değildir. Kolonlar döşeme betonu veya taş duvar üzerine oturtulmuşlardır.

C) YEREL GELENEKLERE GÖRE YAPILAN YAPILAR :

Genellikle Hımış adı verilen bu yapılar ahşap yatay, dikey ve çapraz elemanların arası taş yada kerpiç ile doldurularak inşa edilmektedirler. Gerek ahşap kısımlar, gerekse taş

Türkiye Köprü ve İnşaat Cemiyeti XVI. Genel Kurul toplntısı 7.Mart.1970. Pazar günü saat 10.00 da Ankara'da Türk Yüksek Mühendisleri Birliği binasında yapılmıştır. Seçim sonuçlarını aşağıda bildiriyoruz.

DENETÇİLER :	**YÖNETİM KURULU :**
Hüsnü OKÇU Hasan BORA	Nezih DEVRES
TEKNİK KOMİTE : Muhittin TOKÖZ	Kemal ÖZDEN
Ali TERZİBAŞOĞLU Cüneyt AKOVA	Salih OYMAK
Murat DİKMEN	Nahit KISAKÜREK
Ziya ÇAKMAK	Ali TERİM

ÜYE ARKADAŞ!

Teknik elemanlara yapılan baskıya somut örneklerle kamu oyuna aktarabilmemiz için karşılaştığın olayları Oda yöneticilerine ilet bunun yurtseverlik ödevin olduğunu unutma.

yada kerpiç kısımlar, gayet kötü bir teknikle inşa edilmişlerdir. Köşe bağlantıları çok zayıftır. Bu tip yapılar hem yangına hem depreme karşı çok az bir mukavemete sahiptirler. Dolayısıyla depremden ve deprem esnasında çıkan yangından büyük hasar görmüşlerdir. Gediz'de bir mahalle ve Akçaalan köyü bu yüzden tamamen harap olmuş ve yanmıştır. Gediz'de yanan mahalle, zemin şartlar ve yerleşme düzeni olarak da felâketten çok fazla müteessir olabilecek bir konumda bulunuyordu.

Özetle yerel yapıların yatay deprem kuvvetine karşı hiçbir mukavemeti haiz olmadıklarını söyleyebiliriz.

Burada bir yapıdan ayrıca söz etmek isteriz (Eski) Kurtuluş İlkokulu binası oldukca eski ahşap bir bina olmasına rağmen depremden pek az zarar görmüştür. Bu bina bağdadi adı verilen yapı tarzında inşa edilmiştir. Ahşap dikme, diyagonal ve kuşakların arasının yine ahşap çıtalarla örülmesi suretiyle meydana getirilen bu yapı tarzı depreme karşı iyi bir mukavemet sağlamaktadır.

D) DİĞER YAPILAR :

1.1. **Köprüler :** Gediz'de ilçe merkezinde iki köprü vardır. Bunlardan biri kargir kemer köprü, diğeri ise betonarme basit kiriş köprüdür ve ikiside sağlam durumdadır. Gediz dışında hisarcık mevkiindeki karayolu köprüsünde zemin suyunun yüksek olması sebebiyle mesnet çökmesi hususle gelmiş ise de köprüyü trafiğe kapamayı gerektirecek önemli bir hasar yoktur.

1.2. **Elektrik ve telefon direkleri :** Çelik direklerde herhangi bir hasar yoktur. Bir ahşap telefon direğinin yıkıldığı gözlenmiştir.

Sonuç : Deprem binden fazla yurttaşımızın ölümüne ve 400 milyon liradan fazla milli servetin kaybına yol açmıştır. Bu şiddette bir depremin böylesine zararlara yol açmaması gerekirdi. Bu zararların temel sebeblerinin sosyo - ekonomik yapıdaki bozukluklar olduğunu önceden belirterek bazı noktalara değinmek isteriz.

1) Devletin bir milli konut politikası olmalı bu politika afet bölgelerini öncelikle ele almalıdır. Türkiyenin bir deprem bölgesi olduğu yüzyıllardır bilinen bir gerçektir. Buna rağmen lüks eğlence tesislerine, gereksiz ve lüks boğaz köprüsüne, lüks konutlara, milyonlarca lira akarken deprem araştırmalarına, afet bölgelerindeki yapılara ayrılan para komiktir.

2) Depremin verdiği 400 milyonluk zarara karşılık depremle ilgili araştırmalar için tahsis edilen miktar 1 milyon lira gibi komik bir meblağdır. Araştırma için gerekli para mutlaka ayrılmalıdır ve İmar İskân Bakanlığının elinde bunu sağlayacak her türlü kanuni dayanak ve mali imkân vardır. Bilimsel Araştırmalara gereken önem verilmelidir.

3) Depremle ilgili bütün çalışma ve araştırmalar koordine edilmesi ve birleştirilmelidir.

4) 1 ve 2. sınıf Deprem Bölgelerinde yığma yapılar çok sakıncalı olmaktadır. Bu Bölgelerde yapılacak yığma yapıların çelik diyagonal kuşaklarla takviyesi ve köşe rijitliklerinin mutlaka sağlanması gerekir. Eğer bu tedbirler uygulanamayacak ise yığma yapıların 1. ve 2. sınıf deprem bölgelerinde inşa edilmesi yasaklanmalıdır.

5) Cami, okul, hastahane gibi binalar depreme göre projelendirilmeli, proje ve inşaat Kontrol edilmelidir.

GEDİZ DEPREMİ ÖN İNCELEME KURULU
İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI

İlkay İZER
İnş. Y. Müh.

Haluk AKTAN
İnş. Müh.

odamızdan

TÜRK MÜHENDİSLERİNİ GÜDÜK BIRAKTIRANLARLA SAVAŞALIM!

İnşaat Mühendisleri Odasının Genel Kurulunda, İnşaat Mühendisi Metin Ger'in yaptığı bu konuşma Dergimizde yayınlanmasına Genel Kurul'ca karar verilmiştir.

Hazırlayanlar :
Mehmet ORMANCI
Metin GER

Sayın Genel Kurul üyeleri,

Çalışma Raporu'nun «Mühendislik Hizmetlerinin Geliştirilmesi» başlığını taşıyan bölümünü birlikte gözden geçirelim. Aşağıdaki ifade, rapordan aynen alınmıştır: «Bu duruma bir açıklık getirmek, daha geniş anlamıyla, mühendislik bürolarının geliştirilmesiyle, bugünden yarına, yeni teknik ilerlemeyi, teknik bilgi ve tecrübeyi en kısa zamanda yurtta, ulusal çıkarımıza en uygun biçimde sağlamanın çarelerini saptamak üzere büyük işveren kuruluşlarımızın başındaki üyelerimizden şu ve benzer soruların cevabını aramak üzere kendilerinin yardımlarının istenmesine Yönetim Kuıulu karar vermiş ve bir uygulamaya geçmiş bulunuyor».

Bu cümleden ortaya çıkan sonuç şudur : Yönetim Kurulunun bu konuda bir fikri yoktur ve bazı çareler saptamak üzere, büyük işveren kuruluşların başındaki üyelerden medet ummaktadır.

Oysa, aynı bölümde bir parça ilerlersek, bu kez de şu cümlelerle karşılaşırız : «Mühendislik hizmetlerinin milli teknolojimizi yaratarak, millî yararımıza en uygun biçimde ve üstün kaliteli halde edebilmeleri için Odamızca yapılacak çok şey vardır. Bunun yolu da çok kuvvetli gerçekçi, Odamızın benimsemiş olduğu görüşlerin, savunulabilecek nitelikleri ile, ortaya konulmasıdır».

Arkadaşlar, buna Çalışma Raporu denilemez. Bazı soyut ifadeleri ardarda sıralamakla, büyük çalışma raporları hazırladıklarını sanan kimseler, İnşaat Mühendisleri Oda sı'nın bugüne kadar yönetegelmişlerdir. Çalışma raporları yönetim kurullarının, problemler karşısındaki görüşlerini ve bu görüşlerin ışığında giriştikleri eylemlerin somut örneklerini ortaya koyması gereken raporlardır.

BİLİMSEL SEVİYE GÜDÜK BIRAKTIRILIYOR!.

Mühendislik hizmetlerinin geliştirilmesi konusunu, daha doğru bir deyimle, Türk mühendislerinin bilimsel seviyesinin güdük bıraktırılması sorununu, uygulamalardan alacağımız somut örneklerin ışığında incelersek, «sayın büyüklerimizin yardımı» gerekmeden ve onların hiçbir zaman bilmemizi istemiyecekleri doğru sonuçlara varabiliriz.

İşe mühendisliğin tam anlamıyla gelişmesi için gerekli koşulları açıklığa kavuşturmakla başlamak gerekir. Kısaca söyleyecek olursak, mühendislik, teori ile pratiğin en iyi biçimde bağdaştırılması, birleştirilmesi, gereken bir meslek dalıdır. Sâdece eğitim döneminde edindiği anahtar bilgilerle yetinmeye çalışan bir teknisyen, bilimsel seviyesini körletmeye mahkûmdur. Şu halde, bir teknisyen için asıl eğitim, pratiğe atılmakla başlıyor demektir. Burada, öğrenilen anahtar bilgiler deneye vurularak pekiştirilecek karşılaşılan yeni problemler çözülerek devamlı bir gelişim sağlanacaktır. Sözü geçen bu eğitim alanlarından Türk mühendislerinin yararlanma olanağı, acaba var mıdır? Şüphe yok ki, ülkemizdeki bütün yatırımların proje ve uygulamalarının Türk mühendisleri için eğitim alanları olması gerekir. Ama gerçekte böyle midir, onu araştırmaya çalışalım.

YATIRIMLARI KİMLER YAPIYOR?

Aklımıza gelen yatırımlar ile bunların proje ve uygulamalarının kimler tarafından yapıldığını saymakla, güvenilir bir sonuca varmak mümkündür :

Karadeniz Bakır Tesisleri (Mc. Kee — Amerikan), Akdeniz Gübre Tesisleri (Haldor Topsoe — Danimarka), Gülüşkür Köprüsü (Danimarka), Yarımca Petrokimya Tesisleri (Foster Wheeler — Amerikan), Gökçekaya Barajı (Ebasco — Amerikan), Keban Barajı (Ebasco — Amerikan), Adana — Pozantı ekspres yol projesi (Amerikan), Gebze — İzmit ekspres yol projesi (İtalyan), Ayvacık Barajı (Japon), Ankara Elektrik - Gaz Otobüs İşletmesi gaz deposu (Freiderik Kochs — Alman), Aslantaş Barajı (Hollanda — Kanada).

Görüldüğü gibi, ikametgâh yapıları dışında bütün yatırımların proje ve uygulamaları, yabancı firmalar tarafından yapılmaktadır. Bunun nedenine geçmeden önce, bu proje ve uygulamaların Türk teknisyenleri tarafından yapılıp yapılamıyacağı üzerinde bir parça durmak, uygun olacaktır sanırım.

«Dolgu baraj» ve proje uygulamalarının Türk teknisyenleri tarafından rahatlıkla yapıldığı bütün meslekdaşlarımızca bilinmektedir. Buna rağmen, baraj konusunda yine baskı ve özellikle dış baskı hâkimdir. Yukarıda adı geçen üç baraj örneği, bunu açıkça göstermektedir. Bâzı çevrelerce Türk teknisyenlerinden yüzlerce defa yetenekli gösterilmek istenen yabancı firmalardan biri olan Ebasco'nun yaptığı Gökçekaya Barajında, bildiğiniz gibi, bir tünel çökme olayı olmuştur. Eğer bu baraj, Türk teknisyenleri tarafından yapılsaydı ve böyle bir olay meydana gelseydi, karşılaşılacak tepkinin ne kadar farklı olacağını tahmin edebilirsiniz. Ama Ebasco'nun tüneli çökmüş ve kimseden çıt çıkmamıştır!

MÜHENDİSLİK DİPLOMASINI KOMİSYONCULUK İÇİN KULLANANLAR!.

Gelelim endüstri yapılarına. Endüstri yapılarında, saha tanzim ve ünitelerin inşaat uygulama projelerinin yapımı, tamamen inşaat mühendislerine aittir. Genel olarak bir tesis, ne kadar komplike olursa olsun, eğer ünitelerine ayrılarak incelenirse, betonarme karkas bir yapının veya çatı makası çerçeve ve platformlar gibi çelik ünitelerinin karşı-

mıza çıktığı görülür. Türk mühendisleri olarak, biz, bunların projelendirilme ve uygulamalarını bilmiyorsak, nasıl ve ne zaman öğreneceğiz?

Aslında, bunların hepsini meslekdaşlarımızın en iyi biçimde yapacaklarını güvenle söyleyebilecek durumdayız. Somut örnekler de verebiliriz : Çelik anten kulelerin projelendirilme ve yapımı, şüphesiz, özellik arzeden bir konudur. 250 metrelik gergili çelik kule proje ve uygulaması, Türk teknisyenler tarafından, hem de yabancı hiçbir müşavire ihtiyaç duyulmadan, rahatça yapılmaktadır.

Mühendislik diplomasını komisyonculuk yapmak için kullananlar, elbette bu konularda kendilerine güvenemiyeceklerdir. Ve Türk teknisyenlerin böyle işlerin üstesinden gelemiyeceğini ileri süreceklerdir. Onlara, bu işleri yabancılara aktararak milyonlar kazanmak, daha kolay ve kârlı gelecektir ve gelmektedir.

MORRİSON'DAN DAHA KÖTÜ OLMAZ!..

Bu konuda birkaç örnek vermek isterim :

1 — Yeşilköy Hava Limanı, Türk Havayolları idare ve hangar binaları projeleri, Türk mühendis ve mimarlarına duyurulmadan, 5 milyon lira proje bedeli ile Alman Filips Holzman firmasına verilmiştir. Bahis konusu firma, elinde eskiden mevcut bir projeyi ufak tefek değişikliklere uğratarak Türk Havayollarına vermiş ve 5 milyon lira kazanmıştır.

2 — Ankara'da EGO (Elektrik — Gaz — Otobüs İşletmesi) tarafından yaptırılmakta olan 60 bin metreküplük gaz deposu proje ve uygulaması, önce bir Türk firmasına uygulaması perçinli olacak şekilde ihale edilmiş, sonra deponun perçinli yapılmasından vazgeçilmiş, kaynaklı yapılması kararı alınmıştır. Kaynaklı depoların Türk firmaları tarafından yapılamıyacağı gerekçesiyle de, iş Alman Freiderik Kochs firmasına ihale edilmiştir.

3 — Ayvacık Barajı projesi, Devlet Su İşleri Barajlar Dairesindeki arkadaşlarımızın, «kaya dolgu baraj» olarak ülkemizde projelendirilmesi için direnmelerine rağmen, «kemer baraj» olarak yapılmasının daha rantabl olacağı gerekçesiyle Japon firmasına ihale edilmiştir. Ama gelin görün ki, Japon firması bu işi, «kaya dolgu baraj» olarak projelendirmektedir.

4 — Amerikan firmasına ihale edilen Adana — Pozantı ekspres yolu ile İtalyan firmasına ihale edilen Gebze — İzmit ekspres yolu projelerini yapacak güçten Karayollarındaki arkadaşlarımız yoksun muydular acaba?

Türk teknisyenleri herhalde, bütün bu projeleri, bir Ereğli Demir — Çelik tesislerini, tevsie elvermiyecek biçimde (bir yanı dağ, öteki yanı askerî tesis) planlayıp da, gerekenin iki katı paraya mal eden Morrison firmasından daha kötü yapmazlar.

YABANCI FİRMALARIN HÜNERİ

Bu işleri alan yabancı firmalar, acaba proje yapımı, müşavirlik ve uygulama işlerini nasıl yürütmektedirler? Somut örnekler vererek bunları incelemek, bizi ilgi çekici sonuçlara götürecektir.

Yabancı firmalar, proje yapımını, genellikle iki biçimde yürütmektedirler :

1 — İşi alan yabancı firma, güya Türk teknisyenlerinin gelişimini sağlamak için konulmuş olan yerli bir firma ile birlikte çalışma şartını yerine getirmiş olmak için, bir iki idarî bina ya da hangar binası yapımını, birlikte çalıştığı yerli firmaya aktarmakta, asıl özellik taşıyan bütün işleri dışarıya kaçırmaktır. Bu davranışta milyonların dışarıya kaçırılmasından da önemli olan husus, Türk teknisyenlerinin elinden kendilerini geliştirme imkânını kasıtlı olarak almaları ve toplumunu daima kendilerine bağımlı durumda tutmak art niyetleridir.

Konuyu bir örnekle somutlaştırmaya çalışalım :

Mersin'de kurulmakta olan Akdeniz Gübre Tesislerinin tüm proje ve müşavirlik işleri, Haldor Topsoe isimli bir Danimarka firması tarafından yapılmaktadır. Haldor Topsoe, kimya kuruluşları müşavirlik firması olup kendisinin inşaat ve teknoloji alanında ayrı müşavirlik firmaları vardır. Kamsaks adlı Amerikan firması bunlardan birisidir. Kısacası, bu Danimarka firması, aslında tipik bir komisyoncu firmadır. Adı geçen firma, Akdeniz Gübre Tesislerinin genel konumunu yaptıktan sonra, sâdece saha düzenleme projesi, bir hangar ve bir trafo binası ile idarî binalar dışında kalan bütün üniteleri, yabancı firmalara dağıtmıştır. Bu tutum, emperyalist ülkelerin geri bıraktırılmış ülkelerde güttüğü politikanın çok açık bir örneğidir. Bizim açımızdan ise, akla gelen soru şudur : Bu projelerin Türkiye'de yapılamıyacağını savunan komisyoncular, acaba Haldor Topsoe'nin yaptığı komisyonculuğu olsun yapacak güçten bile yoksun mudurlar?

YENİ BİR PEŞKEŞ ÇEKME ÖRNEĞİ

Bu komisyoncu firma ile ilişkiler, bu noktada da kalmamış, onunla bir «bütünleşme» ye gidilmiştir. Hem de devlet kuruluşlarınca.. TÜMAŞ Türkiye Mühendislik Anonim Şirketi adı altında bir şirket kurulmuştur. Şirketin yüzde 40 hissesi Haldor Topsoe'ye aittir. Geri kalan hisseler ise, Şeker Fabrikaları Azot Sanayii ve TPAO arasında bölüşülmüştür. Bu iş, Devlet Plânlama Teşkilâtının tavsiyesiyle yapılmıştır! Şimdi bir kimya tesisleri müşavirlik firması, Türkiye'deki inşaat projelerine sahip çıkma durumuna gelmiştir. Yapılan anlaşmanın ayrıntıları hakkında yeter bilgiye kavuşmuş değiliz. Ama Türk inşaat mühendisleri olarak bu esasları öğrenmenin hakkımız olduğuna inanıyoruz. Bunu ortaya çıkarmak, İnşaat Mühendisleri Odasının görevidir. Oysa, Oda yöneticilerinin bu tip komisyoncular grubu ile bütünleşme sorunu ve Türk mühendislerinin gelişmesi konusundaki kararsız görüşü, Çalışma Raporunun 26 sayfasında ifade edilmiştir. Oda yöneticileri, yine tutarsız ve çelişik görüşleri alt alta sıralamakla yetinmişlerdir. Oysa, yöneticilerin bu konuda kesin görüşlerini belirtip bunlara bir çözüm yolu bulması ve bir eylem biçimine girmesi gereklidir. Böyle bir eyleme girebilmek için, yöneticiler, güçlerini üst makamlardan değil, temsil ettiği teknisyenler kitlesinden, yâni bizlerden almalıdır.

EHLİYETSİZ YABANCILARA AVUÇ DOLUSU PARA!.

2 — Tutulan ikinci yol şöyledir : İşi alan yabancı firma, kendi ülkesinde sıra mühendisi olarak bile kullanmadığı kimseleri ülkemize müşavir mühendis olarak gönderir. Ya da kendisi burada bir büro kurar (Foster Wheeler'in yaptığı gibi) ya da yerli bürolarımızı kendi kuracağı büro yerine kullanır (Mc. Kee'nin yaptığı gibi). Çünkü ülkemizde mühendislik hizmetinin fiyatı çok ucuzdur. Böylece bizim emeğimizi kullanmak, düşük ücretler ödemek, yabancı firmanın dışarıya kaçıracağı milyonları daha da fazlalaştırır. Ücretler konusunda da bir fikir vermek isterim : Ayvacık Barajı projesinde çalışan sıradan bir Japon mühendisinin aylığı, yaklaşık olarak 22 bin liradır. Eş ve hatta daha üstün vasıflı bir Türk mühendisinin ücreti ise en iyimser hesapla 6 bin liradır.

Müşavirlik ve proje ücretleri konusunda da fikir vermiş olmak için, yukarıda adı geçen firmaların ülkemizden kaçırdıkları miktarı belirtmek uygun olacaktır.

1 — Foster Wheeler Ankara Proje Bürosu, çalışan elemanların fatura karşılığı ücretleri Petkim tarafından ödendikten başka, ayrıca 2,5 milyon liralık bir komisyon ile uygulama müşavirliği için 25 milyon lira alıp götürmektedir.

2 — Mc. Kee, yaklaşık olarak yatırım bedeli 1 milyar lira olan Karadeniz Bakır Tesislerinin proje ve müşavirlik ücreti olarak 112 milyon lira alacaktır. Bunun yurdumuzda kalacak kısmı, hiç denecek kadar azdır.

İŞBİRLİKÇİLERİN KARŞISINA DİKİLELİM!.

Yukarıdaki örnekleri değerlendirerek dış güçlerin oyunlarını özetleyebiliriz :

1 — Projeleri dışarıya kaçırarak Türk teknisyenlerinin uygulama olanaklarını ellerinden almak ve böylece bilinç düzeylerinin yükselmesini engellemek.

2 — Kendi ülkesindeki işe yaramaz teknisyenleri, müşavir adı altında geri bıraktırılmış ülkelere göndermek, böylece onlara yüksek ücretli iş bulmak.

3 — Milyonlarca lira karşılığında alınan projelerin «hammallığı»nı çok düşük ücretlere Türk teknisyenlerine yaptırmak zahmetsiz kazanılan milyonları yurt dışına kaçırmak ve ülkemizde bırakacağı parayla da, kendi çıkarları için kullanacağı işbirlikçi kitleyi geliştirmek ve ayakta tutmak.

4 — Genellikle büyük yatırımcı kuruluşların birer kolu olan yabancı firmaların projelendirmeleriyle bu yatırımcı firmaların satışını arttıracak biçimde malzeme ve gayri iktisadî de olsa sistem empoze etmek.

Öte yandan dış güçlerin ülkemizdeki işbirlikçileri de Türk teknisyenlerinin güçlü olarak, «ağababa»larının karşısına çıkmalarını engellemek için ellerinden geleni esirgememektedirler. Ülkemiz ileri bir kapitalist ülke değildir. Bu nedenle, geniş arşivleri olan büyük özel firmalar mevcut değildir. Böyle kuruluşlar meydana getirmek ve bunların gelişimini sağlamak, ancak devlet eliyle mümkündür. Oysa devlet, böyle örgütleri kurmak değil, mevcutları dağıtmak ve dejenere etmek yolunu tutmuştur. Bir «Devlet Su İşleri» bir «Karayolları» bu konuda güzel örneklerdir. Bu yolda pek ünlü 10195 sayılı yönetmelik başarılı biçimde kullanılmıştır.

Şu anda ülkemizde, yabancı firmalar karşısında sadece dağınık ve pek küçük özel proje büroları vardır. Özel büroların bu konudaki tutumları da incelemeye değer.

Genel olarak proje ile uğraşan bu bürolar üç kategoriye ayrılabilir :

1 — Çoğunlukla belediye işlerini yapan bürolar.

2 — Mimarî konulu projeler yapan bürolar.

3 — Endüstri yapıları ve su projeleri yapan bürolar.

Bu kategorilerden üçüncüsünde çalışan Türk teknisyenleri, kısa vâdeli ve ötekiler uzun vâdeli çıkarları açısından yabancı firmaların karşısına çıkmak durumundadırlar. Ne var ki, uygulamada görülen şudur : Bu tip firmalar, bir mücadeleyi göze almaktansa, kısa vâdeli maddî çıkarları için yabancı firmalarla bütünleşmeye gitmeyi daha uygun bulmaktadır. Bu da, esasen emperyalizmin politikasıdır ve ülkemizde başarıyla yürütülmektedir.

ODANIN GÖREVİ.

Türk teknisyenleri adına yabancı firmalara karşı çıkmak, Türk İnşaat Mühendisleri Odasının görevidir. Üyelerine gerçekleri en açık ve somut örneklerle anlatarak tüm üyelerin desteğini sağlamak ve belli direniş biçimlerine geçmek Odamızın ödevidir. Ne var ki, İnşaat Mühendisleri Odasının bunu yapabilmesi için, yönetici kadrosunun belirli özelliklere sahip olması gerekir.

Bugüne kadarki Oda yöneticilerinin yapısını incelersek, çoğunluğun ya devlet çarkının üst kademelerindeki kimseler ya da özel sektörde sivrilmiş kimseler olduklarını görürüz. Siyasal iktidarın, bu sorunlar karşısındaki tutumunu benimsemiş olmaları gereken bu tip yöneticilerin, siyasal iktidarlar karşısına açıkça çıkamamaları doğaldır. Öyleyse, öncelikle yapılacak iş, İnşaat Mühendisleri Odasının yönetimini, gerçek sahiplerine kavuşturmak olacaktır. Bu kimseler, objektif koşulları siyasal iktidarla mücadelelerine engel teşkil etmeyecek olan, İnşaat Mühendisleri Odasının tabanından gelen üyeleri olmalıdır. Genel Kurulumuzun, Oda yönetimini gerçek sahiplerine kavuşturacağına inanıyorum.

ODAMIZIN XVI. GENEL KURULUNDA

Birlikle ilişki kurulmayarak eskisi gibi davranılmasına,

Oda Kanununun bir an evvel çıkarılmasını sağlayacak şekilde yönetim Kuruluna yetki verilmesine,

Genel Sekreter yardımcı bir Mühendisin alınabilmesine, (İzzettin Silier'in önergesi),

1969 aidatının 30 Haziran 1970'e kadar ödenmesi halinde, cezasız tahsil edileceğine,

4/10195 sayılı kararnamenin Hukukcuların da katılması suretile bir Komisyona incelettirilmesine,

Mühendislerin işçi olduğu görüşü ve Sendikalaşmanın savunulmasına,

(Tavsiye - temenni olarak)

Odamız İstanbul Şubesile Mimarlar Odası Şubesi arasındaki Mimar ve İnşaat Mühendisliği Hizmetleri, tanımı, asgari ücret tarifleri ve uygulamalar konusundaki protokolun uygunluğuna.

Bölge Kuruluşlarının bu yöndeki çalışmalarının kardeş meslek Odaları arasındaki sürtüşmeleri azaltıcı ve dayanışmayı güçlendirici nitelikte bulunduğuna karar verilmiş ve adları aşağıda anılan üyelerce,

SEYFİ GÜRÇAY

Alınacak kararların bir hukukçu'ya danışılmak suretile suç niteliği taşıyanlar varsa Yönetim Kurulunun ve gelecek yıl Divan Heyetinin uyarılması, (suçlu duruma düşürülmemek üzere) (oylanmamıştır.)

KEMAL ÖLÇER

Belediye sınırları dışındaki yapıların Proje Kontrolu Onayı v.s. işlerinin düzene bağlanması, (oylanmamıştır.)

RECEP BAYRAKTAR

Üyelerimizi Milletvekili yaptırmak çarelerinin aranması, (oylanmamıştır.)

GÜNDÜZ ÖZIŞIK

Mühendis olmadıkları halde mühendislik yapan, mühendislik yaptığını ilân veya ima edenler hakkında Bayındırlık Bakanlığınca kovuşturma açılması,

Proje hazırlayan büroların (Mühendis olmayanlar tarafından) kapattırılması için Bayındırlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığınca kovuşturma açılması, (Haysiyet korunması, oylanmamıştır.)

REMZİ GÜREYMAN - İLHAN AYATA

Kısa bir temel eğitimden sonra Ordunun Mühendislik hizmetlerinde çalışarak Askerlik yapılması,

Silâh altına alınanlardan İhtiyaç fazlası'nın yurd Kalkınma işlerinde çalıştırılmasını, (oylanmamıştır.)

HAKKI DİNGİL

Askerlik süresinin bazen bir kısmının bazan tümünün kıdeme sayılmadığından bir çözüm aranması. Örneğin (bitirme yılı) gibi. (oylanmamıştır.)

ÇOK İMZALI ve HASAN ZENGİN

Üyelerimizin Özel Okullarda görev almamaları, (Israr edenlerin üyelikten çıkarılması.) (oy çokluğuyla kabul edilmiştir.)

TURGUT GÜR

Sendikalaşmayı teşvik, bu yoldan yasama, yürütme organlarının etkilenmesini, (oylanmamıştır.)

RAHMİ ARER

Yapılacak Tüzük değişikliğile gelecek yıl «Mühendislik toplumumuzun tümünü (Genel Kongremizde temsil eder şekilde düzenlenmesi» (oylanmamıştır.)

MEHMET ORMANCI - AHMET KAÇMAZ - SEDAT ÖZKOL

Bir mühendislik dalında bir üyemizin konuşma metninin kayıtlardan çıkarılması. (önerge oy birliği ile kabul edilmiştir.)

SÜLEYMAN ÖZNAL - ERTAN SUNGUR - İSA KALKAN - ERSİN ATAÇ - MEHMET NAZMİ YAZICI

10195 le çalışanların dışarıda serbest olarak çalışabilmeleri, temenni olarak Yönetim Kuruluna sunuldu. oylanmadı.)

RECEP BAYRAKTAR

Bir Fakülte bitirdiği halde iki unvan kullananlar (Yük. Müh. Mimar gibi) önüne geçilmesi için Yönetim Kuruluna görev ve yetki verilmesi, (kabul edilmiştir.)

BİR ÜYE

Geniş ihata kabiliyeti olan üyelerin Türkiyenin meselelerine hakim hale getirilmek üzere Odanın bir Personel politikası olması. (Tavassutlarda bulunmalı)

Mühendisler Bankası Kurulması,

Dinlenme kampları için döner sermayeli Anonim Şirketler Kurulması. (Bu temenni oylanmadı).

ASIM KIRYAMAN

1971 Genel Kuruluna sonuçlarının bildirilmesi isteği ile 7 görev, (oya sunulmamıştır.)

1 — Demir ve Çimento denetlemesi

Kontrol - denetim yapım sonuçları yayınlanması (% 18 yerine % 3 kopma uzamalı demirler var)

2 — Nervürlü III A Çeliği istihsali

Devlet Demir - Çelik işletmelerinin nervürlü III A çeliği üretmesine çaba göstermesi,

3 — Belediyelere Statik Proje Onayında Sorumluluk verecek yasalar çıkarılması.

4 — Taşıyıcı Sistem inşaatı denetlenmesi.

(Bütün illerde sondaj usulüyle uygulama denetlemesi) yapılması,

5 — Beton Teknoloji

(En az il merkezlerinde agrega granülametre etüdleri yapılarak Pratik sonuçlar alınması)

6 — Betoniyer -- Vibratör

Sanayiinin durumu raporla saptanıp gelişmesi yönünde çaba gösterilmesi,

7 — Dokümantasyon

Odaca, Yapı tekniğinin eser ve makale yayınlarına yıllık bibliyografları hazırlatılıp her yıl yayınlanması,

FAİK INAN

Kendi kabımızda kalmayarak, Genel Oy'un ilgilenmesinin sağlamak üzere çaba gösterilmesi, (oya sunulmamıştır.)

NAİL OĞUZ

Birim fiat analizlerinde işçiliğe ilişkin kısımlarda çok eski zamanın koşullarına göre eski unsurlar olduğu, değişen Sosyo - ekonomik durumumuza göre, örneğin (S. Sigorta Primleri - resmî tatil ücretleri) gibi kısımların analizlerde yer almadığı.

Analizlerin gerçeklere uyarlı hale getirilmesi için çaba gösterilmesi, (oya sunulmamıştır.)

Gelecek XVII. Genel Kurulun Ankara'da yapılması. (karar alınmıştır) dilek olarak Genel Kurula Sunulmuştur.

İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI XVI. GENEL KURULUNDA İZZETTİN SİLİER'İN «AZ GELİŞMİŞ ÜLKELERDE MESLEK ODALARININ ROLÜ» ÜZERİNE KONUŞMASI

GİRİŞ

Sayın Başkan, aziz meslekdaşlarım, değerli konuklarımız.

Yönetim Kurulumuz bana «Az gelişmiş ülkelerde Meslek Odalarının Rolü» konulu bir konuşma hazırlamak görevini verdiği zaman, bu görevi şeref bilerek zevkle kabul etmiştim. İtiraf edeyim ki verilen görevin ağırlığını o günlerde kavrıyamamış bulunuyordum. Geri kalmış ülkelerin Meslek Odaları bakımından çok değişen durumu, bir kısmı hakkında bilgi almak imkânsızlığı, konuşmamın sınır şartlarını epeyce zorladı.

İlk hatırıma gelen şey, Hukuk yönünden bir etüd yaparak, sizlere Anayasamız ve kanunlarımız karşısında Odamızın yerini belirtmek oldu. Buradan diğer ülkelerdeki kanunî durum hakkında elde edebileceğim bilgileri size aktarmağa geçecek ve bazı genellemeler yapmağa çalışacaktım. Sonra az gelişmiş ülkelerdeki insanın dramını kavramadıkça Anayasanın, kanunları hükümlerinin anlamsız birer iskelet halinde kaldığını farkettim. Günlük hayatımızda hukukun önemini, bazan hukukçulara dahi anlatmak zor olmaktadır. Onun için bu konuda yaptığım araştırmayı konuşmamın dışına çıkarmış bulunuyorum.

Sene içinde Yönetim Kurulu arkadaşlarımla bu konuda yaptığımız tartışmaların neticelerini çalışma raporumuzda bildirmiş bulunuyoruz. Onları da tekrarlamak gerekmektedir. Sadece şu kadarını özetlememe izin vermenizi rica edeceğim : Anayasamız meslek kuruluşlarını toplum hayatımızın önemli denge unsurlarından biri olarak saymaktadır. Hatta Anayasanın hazırlığı safhasında, meslek kuruluşları delegelerinin çoğunlukta olacağı bir «ikinci meclis» kurmak fikri hakim bulunuyordu.

Toplum bütünleşmesinin dinamiği içinde meslek odalarının yerini iyi belirlemek gerekir. Türkiye Anayasamızla plânlı kalkınma yoluna girmiştir. Plânlı kalkınmanın yönetimini bizim ve meslek adamlarının tanımlaması gereği tartışma götürmez bir gerçektir. Bu nedenle, ihtisas gruplarını, özellikle meslek odalarını önemli görevler beklemektedir. Kendi sorunlarımızın çözümü ülke sorunlarından soyutlanarak tek başlarına değil toplum sorunları bütünü içinde ele alınmalarını zorunlu kılan bir çalışma yöntemi gerekmektedir.

AZ GELİŞMİŞ ÜLKELERİN , GENEL NİTELİKLERİ

Konumuz «az gelişmiş Ülkeler (AGÜ)» olunca, meslek Odalarına düşen görevi tesbit etmek için, önce bu ülkelerin genel niteliklerini gözden geçirmek istiyorum. Burada Mimarlar Odası seminerine verilen tebliğlerden faydalanacağım.

Halen AGÜ lerde Dünya nufusunun % 69 u yaşamaktadır. Yapılan hesaplara göre 2000 yılında bu oran % 80 e yaklaşacaktır. Dünya yüzeyinin % 57 sini işgal eden bu ülkeler Dünya gelirinin ancak % 9 unu alabilmektedirler.

Bir kısmı hâla sömürge olan ve hemen hemen hepsi bir yarı sömürge durumunda bulunan bu ülkelerin ilk ve temel özellikleri «Ekonomik ve politik bağımlılıklarıdır. Bilindiği gibi AGÜ'ler, genellikle hala Tarım Ekonomisinde olan ülkelerdir. Bu ülkelerdeki çalışabilir nufusun çok büyük bir kısmı, Kuzey Afrika'da % 73 ü Orta Amerika'da, % 62 si, Doğu Asya'da %78 i ve bizde de % 75 i, tarım alanlarında çalışmaktadır. Ama ne varki, tarımsal üretim bu büyük oranlara rağmen çok düşüktür. Teknik araçlar yetersizdir.

Gene bu ülkelerdeki toprak mülkiyeti, genellikle halâ feodal nitelikteki mülkiye-

tin bir devamıdır. Topraklar, ya feodal kalıntılar şeklinde, ya da türlü baskılarla belirli ellerde toplanmıştır. Köylülerin büyük çoğunluğu topraksız olup, bu toprak sahiplerinin bir çeşit kölesi durumundadır. Yani çalışabilir nüfusun çok büyük bir kısmı, tarım alanlarında ikâmet ettiği halde, toprak mülkiyetinin ve tarımın ilkel bir düzen içinde bulunuşu yüzünden gizli işsizdir. Yararlanılmayan bir kapasite olarak büyük bir iş gücü kaybı vardır. Örneğin Brezilya'da toprağın % 62 si, toprak sahiplerinin % 3.4 ünün elindedir. Kolombiya'da toprak sahiplerinin % 0,9 u, toprağın % 40 ını elinde bulundurmaktadır. Güney Afrika'da tüm nufusun % 70 ini teşkil eden Bantular, Transvaal'de toprağın % 3,7 sine, Organge'da ise % 0,5 ancak sahiptirler. Bizde de durum hemen hemen aynıdır. Ekilebilir toprakların % 61 i, köylü ailelerin % 16 sının tasarrufunda olup bu toprakların % 25 i de % 1.5 in malıdır.

Gene, AGÜ'lerin hepsinde endüstri ya henüz hiç kurulamamıştır ya da tüketim veya montaj sanayii halindedir. Dolayısı ile AGÜ'lerde çalışabilir nüfusun çok küçük bir kısmı sanayi sektöründe istihdam edilmektedir. Örneğin, bu oran Afrika'da % 11, Asya'da % 10, Lâtin Amerika'da % 17, bizde ise % 9 dur. Oysa çalışabilir nüfusun Amerika'da % 37 si, Batı Avrupa'da % 42 si sanayi sektöründedir.

Ayrıca ticarette de AGÜ'ler tamamen dışa bağımlıdır. Üstelik bu ticaret, genel olarak «yabancı armatör ve komisyoncular aracılığıyla» maden, ham madde, tarımsal ürünler (gıda maddeleri) ihraç edip, tüketim ve yatırım malları (mamûl madde) almak biçimindedir. Bu durum AGÜ'leri tek tip sınai ham madde çıkaran, tarımsal madde üreten ülkeler haline dönüştürmüştür. Örneğin Venezuella ve Irak'ın ihracatının % 92 si petroldur. Brezilya'nın ihracatının % 70 kahvedir. Mısır'ın ihracatının % 70 i, pamuktur. Şili'nin bakırdır. Bolivya'nın kalaydır. Bizde ise 1965 yılı ihracatımızın % 48 ni tütün - pamuk - üzüm - fındık - fıstık v.s. teşkil etmektedir. Gene AGÜ ekonomilerinde yabancı sermaye önemli bir yer tutmaktadır. Böylece bu ekonomilerin dışa bağımlılığı sürekli bir hal almaktadır.

Bu ülkelerdeki bir başka önemli durum da, ticaretle uğraşanların çalışabilir nüfus içinde oldukça yüksek bir oran tutmasıdır. Örneğin çalışabilir nüfusun Afrika'da % 14 ü, Asya'da % 17 si, Güney Amerika'da % 27 si, ticaretle uğraşmaktadır Aynı zamanda ticaretle uğraşan bu kesim millî, gelirlerden de büyük bir pay almaktadır. Örneğin Meksika'da çalışabilir nüfusun % 22 ticaretle uğraşmakta ve millî gelirin % 56 sını almaktadır. Durum Türkiye'de daha da dengesiz olup ticaretle uğraşan çalışabilir nüfusun % 7 si milli gelirin % 33 ünü almaktadır. Görüldüğü gibi AGÜ'lerde gelir bölüşümünde de büyük bir adaletsizlik vardır. Yani zaten ya dışsal köklü etnik azınlıkların ya da komprador burjuvazinin kontrolünde bulunan bu ticaret sektörü AGÜ ekonomileri içinde hem önemli bir asalaktır, hem de dışa bağlılığın sebebi ve göstergesidir.

Az gelişmişliğin ikinci özelliği de siyasal ve ekonomik egemenliğin bir imtiyazlı azınlık elinde bulunuşudur. Genellikle büyük toprak ağalarıyla işbirlikçi tüccarlardan teşekkül eden bu azınlık, siyasi iktidarı, bazen dolaylı olarak, ama çoğunlukla doğrudan doğruya, kontrolu altında tutmaktadır. Yani AGÜ'lerde, devlet, üretim araçlarının mülkiyetine sahip ve yabancı sermaye ile ittifak halindeki bu azınlığın emrinde ve yönetimindedir. Bu imtiyazlı azınlığın siyasi otoritesinin devamı için de devlet güçleri hesapsızca harcanmakta (örneğin bütçenin önemli bir bölümü asker ve polis gücüne ayrılmaktadır). böylece devlet, özel kârlılığı destekleyen bir biçime (bir organizmaya) kavuşturulmaktadır. İmkânlar bu azınlığın çıkarlarına uygun bir strateji içinde kullanılmaktadır.

Az gelişmişliğin üçüncü özelliği ise, bu toplumların eski yapılarının hızla bozulmakta oluşudur. Yani emperyalist kapitalizmin kontrolüne girmiş olan AGÜ'lerde, bir yandan geleneksel yapılar yıkılırken, öte yandan da bu yıkılışla ters orantılı bir şekilde, imtiyazlı azınlığın gücü artmaktadır. Örneğin, Osmanlı imparatorluğunun mutlakiyet döneminde, padişah adına, sadece belirli bir toprağın vergisini toplama hakkına sahip olan bir azınlık, daha sonra ülkenin yabancı sermaye kontrolüne girerek yarı sömürgeleşmesiyle (yani yabancıların da kışkırtma ve desteğiyle) bu toprakların mülkiyetine sahip olmuştur. Hukuk, bu azınlığın iradesiyle biçimlendirilmiş olduğu için, onların çıkarlarını koruyan bir kurum niteliğindedir. Görüldüğü gibi devlet ve hukuk kurumlarının dejenere edilmesi, AGÜ'lüğün ilk şartı olmuştur. Ama ne varki, bu kurumlar dejenere edilirken, diğer bazı kurumların da geleneksel yapıları içinde korunması gene başlıca amaç olmuştur. Örneğin, aile ve din kurumları, mevcut tutucu yapıların içinde bırakılmış ve bir nitel değişime uğramamasına dikkat edilmiştir. Aileler hâlâ genellikle büyük aile şeklindedir. Kapalı ve içe dönüktür. Din, gene devlet kontrolü altındadır ve gelişmelere kapalı kalmasına titizlikle çalışılmaktadır. Halkın din hareketleri, ya devlet gücüyle söndürülmekte, ya da hedef şaşırması sağlanmaktadır.

AGÜ'lerde görülen dördüncü bir ortak özellik de bu ülkelerin ekonomik faaliyetlerinin ülke sathına dengeli bir şekilde dağılmaması, yani ekonominin hemojen olmamasıdır. Modern ekonomik faaliyet, ülkenin belli noktalarında ve emperyalist güçlerin çıkarlarının gerektirdiği bir biçimde gelişmektedir. Tabii genellikle sahillerde, büyük şehirlerde, ana yollar üzerinde veya o ülkenin temel ihraç maddelerinin üretildiği bölgelerde yoğunlaştırılan ve geliştirilen bu modern ekonomik faaliyetler de toplam bütünlüğü içinde erimediğinden, bir yabancı — ha-bis — ur şeklinde kalmaktadır. Bu durum, bir yandan ülkenin; «Modern ekonominin teşekkül etmiş olduğu dar sınırlı bölgelerle, kendi içine dönük, dengesini bozacak her türlü dış etkiye kapalı, geleneksel yapıya sahip bölgeler şeklinde farklılaşmasına yol açmakta; öte yandan dolaylı bir biçimde de olsa ülkenin modern ekonomiye geçiş olanaklarını kısıtlamaktadır. Örneğin yol politikası, ya ihraç maddelerinin üretildiği bölgeleri, bu ürünleri alan yabancı ülkeye direkt olarak bağlamak amacına, ya da yeni bir pazar açılması için tüketim trafiğini kamçılamak amacına yöneldiğinden, yapılan bu alt yapı yatırımları ülke ekonomisinin millîleştirme eylemine katkıda bulunamamaktadır.

Az gelişmişliğin beşinci özelliği de nüfus artışının çok yüksek oluşu ve işsizliktir. Hepimizce bilindiği gibi, bu iki konu halen AGÜ'lerin en önemli problemleridir. Açlık tehlikesi her zaman mevcuttur. Beslenme yetersiz ve bozuktur.

Ekonomik hayatın sadece lokal faaliyetleri olarak sınırlandırılması, istihdam problemini AGÜ'lerin karşısına önemli bir sorun olarak çıkarmaktadır. Gene ülke ekonomisinin dış ekonomilere bağlılığı ve piyasanın ithal mallarına alabildiğine açılması geleneksel el sanatlarını, küçük tezgâhları, imalâthaneleri haksız bir rekâbetle öldürdüğünden, işsizliği körükleyen bir başka olaydır. Tarım sektöründe toprak reformu yapılmadığından, süratle artan köylü nüfusundaki gizli işsiz oranı büyümekte ve iş bulmak umuduyla şehirlere göç eden bu insanlar şehirlerin çevresindeki gecekondu mahallerinde sürekli işsizler yığını olarak birikmektedir.

Görüldüğü gibi AGÜ'ler; sömürücü kapitalizmin dışsal etkisiyle tarihi denge düzenleri bozulmuş, birer dengesiz toplum durumundadır.

Bu arada önemli bir noktaya dikkat çekilmelidir : Klâsik sömürgecilikte yağmanın temel konuları; yeraltı yerüstü zenginliklerle tarımsal artık - değerlerdir.

Oysa, özellikle İkinci Dünya savaşından sonra, bu yağma biçimi önemini büyük ölçüde yitirmiştir. Çünkü, sömürgeci ülkeler, bilim ve tekniğin hızlı gelişmesinin bir eseri olan, kimyasal ve makinalı tarım tekniklerinin getirdiği olanaklarla, tarımsal üretimi, topraklarının sınırlı olmasına rağmen korkunç bir seviyeye çıkarmışlar ve AGÜ'lerin bu sektördeki önemlerini ellerinden almışlardır. Gene bilim ve tekniğin gelişmesi sanayiin ihtiyacı olan ham maddenin biçimini değiştirmiş, gelişmiş ülkelerin sömürgelerle hayati bağlılığını büyük ölçüde azaltmıştır. Örneğin, tekstil sanayiinde tabii elyaf yerine sun'i elyafın kullanılmağa başlaması, AGÜ'lerdeki pamuk - keten - kenevir v.b. tarımını öldürmüştür. Plâstiğin ve suni kauçuğun tabii kauçuğu büyük oranda ikâme etmesi ekonomisi kauçuk tarımına bağlı sömürgelerde, yağmanın biçim değiştirmesinin önemli bir etkeni olmuştur. Böylece sömürü biçimi, yeni sömürgecilik çağının başlamasıyla değişmiş, AGÜ'lerden alınan ham maddelerin, mamul madde olarak yeniden AGÜ'lere satılması prosedüründen çıkarak, söz konusu o ham maddelerin üretildikleri yerde birer tüketim maddesi haline getirebilecek makina satılması şekline dönmüştür. Yani, artık kumaş, çimento v.b. satmak yerine, kumaş fabrikası, çimento fabrikası v.b. satmak daha kârlı bir hal almıştır.

Bu dönüşüm giderek, günümüzdeki biçime, yani royalty, know how, patent, lisans proje anlaşması gibi usullerle, bilgi satmak şeklindeki bir dolaylı sömürü biçimine girmiştir.

Bu nedenle de, klâsik sömürgecilik döneminde yerli toprak ağaları ve tüccarlarla işbirliği yapan yabancı sermaye, günümüzde artık kendisine bir yeni ortak bulmak zorunda kalmış ve bu amaçla bir yeni «AGÜ Sanayicisi» tipi yaratmıştır. Böylece, AGÜ'lerde hem, bu yeni sömürgeciliğin gerektirdiği biçimde, bir yenipazar teşekkül etmiş (Sermaye malları pazarı), hem de bu yeni pazarın niteliğine paralel olarak, bilgi satma yoluyla sömürme olanağı artmıştır. Ayrıca büyüyen ekonomik gücü sayesinde. kısa sürede politik gücü de ele geçiren, «AGÜ Sanayicisi» dediğimiz bu yeni zümre aracılığı ile, AGÜ'lerin dışa bağlılığı daha da kuvvetlenmiştir.

Görüldüğü gibi bu tip bir sanayileşmeye, esasta bir gerçek sanayileşme denilemez. Çünkü, gerek bu dışa bağımlılık gerekse iç pazarın özgül (Spesifik) yapısı, bu sun'i sanayileşmeyi, nicelik açısından olduğu gibi. nitelik açısından da şartlamaktadır. Sanayi, genellikle bir tüketim malları sanayiidir. Ama, sınırlama bu kadarla kalmamaktadır. Ve aynı oyunlarla, sadece tüketim mallarından belirli bir kaçına veya belirli sektörlere hitap edecek tüketim malları üretimine inhisar ettirilmektedir. İşte günümüzde bu sektörlerin başlıcası «inşaat Sektörü»dür. İnşat sektörü, AGÜ ekonomilerinin emme - basma tulumbasıdır. Konuşmamızın sınırı daha fazla teferruata girmememizi gerektirmektedir.

AZ GELİŞMİŞ ÜLKELERDE SİYASAL REJİMLER : SOSYALİZM

Sayın arkadaşlarım,

Az gelişmiş ülkelerin durumunu kabaca saptamaya çalışmış bulunuyoruz. Bu ülkelerin siyasal bünyelerine de kısaca göz atmak konumuz için büyük bir zaruret halindedir. Az gelişmiş ülkelerin hemen hepsi Millî Kurtuluş savaşı içindedir. Bu savaşta ilk adımı atabilenler siyasi anlamda bağımsız devletler haline gelmişlerdir; bir kısmında kardeş kavgası başlatılmıştır. Ve halen devam etmektedir. Prof. Aydın Yalçın'ın tebliğinden yararlanarak az gelişmiş ülkeler üzerinde siyasi rejim bakımından bir sınıflama yapmak istiyoruz.

Sayısı 71 i bulan bu ülkelerden 24 dü kendilerini sosyalist bir ülke olarak ilân etmiş bulunmaktadır. Bunlar Çin, Burma, Kongo (Brazzavil), Küba, Kuzey Kore,

Kuzey Vietnam, Suriye, Mısır, Cezayir, Gana, Kamboçya, Tanzanya, Uruguay, Uganda, Bolivya, Hindistan, Meksika ve Kenya'dır.

Rejiminin adı sosyalist olmamasına ragmen, bazı sosyalist hükümetlerin kurulduğuna şahit olunan dokuz ülke vardır. Bunlar Seylan, Kongo (Kinsasa), Sudan, Venezüella, Brezilya, Şili, Kostarika, Dominik, Guatemala, Honduras'dır.

Bu otuzüç ülkeden başka on ülke vardır ki bunlarda sosyalist muhalefet grubu önemli rol oynamaktadır. Bunlar Kamerun, Elsalvador, Ürdün, Fas, Nijer, Libya, Lübnan, Madagaskar, Malaya ve Güney Vietnamdır.

Sosyalizmin muhalefet olarak da önemsiz olduğu geri kalan kalan 28 ülke içinde 11 inde Özel Sektöre dokunulmadan Kamu sektörünü kuvvetlendiren bir politika güdülmektedir. Bunlar Arjantin, Orta Afrika Cumhuriyeti, Çat, Dahomey, Mayari, Nijerya, Pakistan, Guanda, Somali, Güney Kore ve Zambia'dır.

Tam manasiyle Özel sektörün hakim olduğu 17 ülke kalmıştır. Bunlar Kolombiya, Ekvator, Habeşistan, Gabon, Haiti, Fildişi Sahili, Kuveyt, Liberya, Moritanya, Nikaragua, Panama, Paraguay, Filipinler, Suudi Arabistan, Siera Leone, Togo, Yukarı Volta'dır.

GELİŞMİŞ ÜLKELERİN HEDEFİ : ENDÜSTRİ ÖTESİ TOPLUM

Aziz arkadaşlarım, ,

Şimdi, izin verirseniz bir başka düzeyde yaşıyanların dünyasına göz atalım : Amerika B. D. 1968 yılında Kahn ve Wiener tarafından «2000 yılı» isimli bir büyük araştırma kitabı yayınlamış bulunuyor. Bu araştırma bugünlerde elimizde bulunan verilerle,ilerideki keşif ve icatlar hesaba katılarak 2000 yılının temel nitelikleri üzerinde fikir verme gayretini taşımaktadır.

Bu araştırmaya göre önümüzdeki otuz yıl içinde «Endüstri ötesi toplum» ismi verilen yeni bir toplum şekli ortaya çıkacaktır. Bunun anlamı şudur : Bugün geri kalmış ülkelerle Avrupa ülkeleri arasında ne kadar fark varsa, 2000 yılında bazı ülkeler ile bugünkü endüstri toplumları arasında o kadar derin bir takım değişiklikler olacaktır.

Araştırmaların belirttiğine göre bu yeni toplumun belli başlı çizgileri şunlar olacaktır :

— Sanayi gelirleri, endüstri öncesi döneme kıyasla yaklaşık olarak elli kat yükselecektir.
— Ekonomik faaliyetlerin büyük çoğunluğu tarımsal üretim ve endüstriyel üretim sektörlerini geride bırakarak üçüncü ve dördüncü sektör diye adlandırılan hizmet sektörlerine yönelecek,
— Özel teşebbüs artık bilimsel ve teknik değişmelerin biricik kaynağı olmaktan çıkacak,
— Devlet Sektörü ve diğer sosyal fonların etkileri klasik piyasa kanunlarını önemsiz hale getirecek,
— Tüm sanayiin «Sibernetik» le yönetilmesi gerekecek,
— İlerlemenin başkaca faktörlerini eğitim sistemleri ve bu sistemlerin emrine verilen teknolojik buluşlar teşkil edecek,
— Ulaştırma sorunlarında zaman ve mekân faktörlerinin oynadıkları rolün önemi azalacak,
— Endüstri ötesi bir toplumda, yüksek gelirlerle düşük gelirler arasındaki fark, bugünkü endüstriyel toplumdakinden daha az olacak,

İncelemeler göre bir ülkenin endüstri düzeyine varması, adam başına gelirin 4000 doları aştığı andan başlar. Bu rakamı iyice kavramak için A.B.D. de bugünkü gelirin 3500 dolar olduğunu söyliyelim. Bu gelir Batı Avrupa'da aşağı yukarı 1800 dolar, Sovyet Rusya'da 1000 dolardır. Türkiye'mizde ise 300 dolar civarındadır.

2000 yılında insan nüfusu 6,5 milyara varacaktır ve bunun onda birini içine

alan şu devletler endüstri ötesi düzeyine tam olarak varmış olacaktır : A.B.D., Japonya, Kanada, İskandinavya, İsviçre, Fransa, Batı Almanya, ve Belçika - Hollanda. Diğer bir grup endüstri ötesi toplumun ilk basamaklarında olacaklar, bunlar : İngiltere, Sovyet Rusya, İtalya, Avusturya, Doğu Almanya, Çekoslavakya- İsrail, Avusturya ve Yeni Zelanda devletleridir.

İleri endüstriyel toplum (tüketim toplumu) düzeyinde olacağı tahmin edilenleri de sayayım : İspanya, Portekiz, Polonya, Yugoslavya, Kıbrıs, Yunanistan, Bulgaristan, Macaristan, İrlanda, Arjantin, Venezuella, Taiwan, Kuzey Kore, Güney Kore, Hong Kong, Malezya, Singapur.

Tabii bizim bunların arasında yerimiz yok. Bugün komşumuz olan devletlerle birlikte bizim, kısmen veya tamamen endüstriyel toplum düzeyine yeni varmış olacağımız tahmin edilmektedir. 2000 yılında Türkiye'nin nüfusunun 75 milyonu bulacağı, adam başına millî gelirin de 6000 ilâ 1500 dolar arasında oynayan bir rakam olacağı hesaplanmaktadır.

Sayın arkadaşlarım,

Odamız kurulduğu günlerde, 1953 de, Türkiye'nin millî geliri 200 dolar civarında idi, Yunanistan için yapılan hesaplar bunun altında bir rakam çıkarmakta idi. Bugün Yunanistan 800 dolara yaklaşmış bulunmaktadır ve biz ise 300 doları ancak aşmış bulunuyoruz. 1953 lerde bu neticeye gitmekte olduğumuzu görseydik elbette ki davranışlarımız farklı olurdu. 2000 yılındaki yerimizi bizim ve şu anda gençlik dediğimiz kuşağın davranışları belirleyecek; aksi halde «Endüstri ötesi toplum» a ait söylediklerimiz bizim toplum için bir masaldan ibaret kalacaktır : Devlerin peri padişahlarının masalları gibi.

TEKNİK ELEMAN VE BEYİN GÜCÜ

Buraya kadar AGÜ'lerin içinde bulundukları sorunlara genel olarak göz atmış bulunuyoruz. Şimdi bir özel meseleye iniyoruz : Bir ülkenin faaliyetlerinin temel taşları teknik elemanlarıdır. Az Gelişmiş ülkeler için teknik eleman problemi çok değişik ve özel bir sorun ortaya çıkarmış bulunuyor : Beyin Gücü. Bir kere emperyalist ülkelerin bu ülkeler üzerinde uyguladıkları eski bir metod vardır Halk sistemli olarak cahil bırakılır. Örneğin Libya bağımsızlığına kavuştuğu zaman 12 yüksek öğretim diplomalı kişi mevcuttu. Yeni sömürgecilik ise iki yönlü bir başka metod kullanmaktadır. Metodlardan birincisi geri kalmış ülkeleri «şartlandırılmış bir eğitim politikası» na yöneltmek şeklinde gelişiyor. Bu eğitim çemberini kırmak isteyen ülkelerde ise, toplumdaki tutucu güçler harekete geçirilerek teşebbüs baltalanıyor : Burada Köy Enstitülerimizi ve diğer yanda İmam Hatip Okullarımızı hatırlatalım.

Yeni sömürgecilikte uygulanan metodların ikincisi ise : Geri kalmış ülkelerin «parlak kafa» larını burslar yoluyla seçime tabi tutmak ve en uygun olanlarını «göç ettirmek ve onlar için tercihli vize sistemi uygulamak» 1962 - 1966 yılları arasında A.B.D. ne göç etmiş vasıflı eleman sayısı 21.989 kişidir. Bu elemanların kendi fakir halklarına eğitim maliyetini kişi başına ortalama 30.000 dolar kabul edersek geri kalmış ülkelerin A.B.D. ne 5 yılda 659 milyon dolar tutarında yardım sağladığı sonucuna varabiliriz. Doçent Melih Tümer'in açıkladığına göre A.B.D. nin gelişmiş ülkelerden sağladığı teknik eleman 1962 den 1966 ya % 18 artarken, az gelişmiş ülkelerden sağladığı eleman % 90 artmıştır.

Son günlerde Ortak Pazar Devletlerini en sevindirici haberin Amerikan NASA Teşkilâtı kadrosunun yarıya indirileceği olmuştur. Böylece bu gelişmiş memleketler bir kısım teknik elemanların geri döneceğini ümit etmektedirler.

Beyin göçünde A.B.D. de sağlanan maddi koşullar elbetteki önemli olmaktadır. Ancak ondan daha fazla rol oynıyan bir diğerini zikretmeliyiz : Çevre

yokluğu, geri kalmış ülkelerde insanlar, genel olarak, içine dönük, fikirlerini açıklamaktan çekinerek yaşamayı tercih ediyorlar. Çünkü toplumda aydın ile halk arasında bir yabancılaşma yaratılmıştır. Aydın ile siyaset adamları arasında büyük düşünce farkları vardır. Ferdin yalnız kalınca kolay ezildiği, onun kendi billur köşküne büzülüp düşünceleriyle başbaşa yaşamağa mecbur bırakıldığı görülür. Geçen ay Türkiye'mizde bir kısım Üniversite mensubu olan bir çok aydın kişinin evlerinin basıldığını ve kitapları alınarak götürüldüğünü burada hatırlıyalım. Bu kişilerin hiçbiri hakkında ciddi bir dâva açılmamıştır. Her birimiz kendisine çevre bulamadığı için kalkıp giden birçok arkadaşlarımızı burada hatırlamalıyız. Ferdin bu ezikliği ve zayıflığı karşısında tek çare örgütleşmektir. İşte burada meslek odalarının en önemli rollerinden biri ortaya çıkar. Kişi örgüt içinde kendini kuvvetli hisseder ve kendini tatmin edecek uğraşıları, uygun bir çevre yaratarak sürdürebilir.

Aziz meslektaşlarım,

Beyin göçü konusuna girmişken bir başka noktaya değinmek büyük bir zorunluluktur. Yukarıda belirttik, geri kalmış ülkelerin büyük bir kısmı bugün kendisini sosyalist sayan rejimlere sahiptir. Bu rejimlerin kuruluşu sırasında hemen bütün ülkelerde teknisyenlerin kütle halinde ülkeden kaçışları hadisesi cereyan etmiştir. Öylesine ki ihtilâl hükümetlerinin en büyük problemi, günlük hayatın yürütülmesi için dahi, gerekli teknik eleman bulamamak olmuştur. Teknokratların burjuvasiyle ittifak halinde olduğu, onların aracı ödevini yaptığı iddiası Batı Avrupa'da uzun süreden beri ileri sürülmekte idi. Geri kalmış ülkelerin başına gelenler bu iddiayı doğrular görünmektedir.

MESLEK ODALARI MUTLAKA DEVRİMCİ OLACAKTIR

İşte burada bilhassa meslek Odalarına çok önemli bir ödev ortaya çıkmaktadır. Gelişmiş memleketlerde birbirini takip eden ve sırasında yüzyıllara yayılan bir sıra ihtilâller yapılmış bulunuyor. Az gelişmiş ülkelerde bütün ihtilâller bir anda olmaktadır. Endüstrileşme ihtilâli, şehirleşme ihtilâli, toprak reformu ve siyasi ihtilâller. Az gelişmiş ülke insanının kaderidir, devrimler için yaşamak. Böyle olunca az gelişmiş ülkelerin meslek Odaları da mutlaka devrimci olacaktır : öylesine devrimci ki yeniliklere alışmağa bile vakit bulamadan, yenisi peşinde koşabilsin. Meslek Odasının karakteri devrimci olmak zorunluluğunda olunca, ilk görev teknisyenlerin ülkesinin acı gerçeklerini kavramasını sağlamak, onların devrimlerin en ateşli destekçisi haline getirmek olmalıdır. Aslında, meslekleri yaratmak olan, teknisyenlere yepyeni bir toplum inşa etmek, tepeden tırnağa yaratmak zevki, en uygun olanıdır.

Teknolojik gelişmeler bütün ülkelere büyük bir dinamizm getirmektedir. Bu dinamizmin gereklerine uymak çabası, teknisyenliğin doğal niteliği olmalıdır. Teknisyen bilim ve teknolojinin her alanda vardığı aşamaları ilk farkeden kişidir. Bunun sonucunda zaman ve uzay kavramları, mekânların kullanışı, gayrimenkul hukuku, mülkiyet, arazi kullanma düzenleri, emek ve kapital ilişkisi, din ve ahlâk kurallarında yeni değerler en önce teknisyenin dünyasına girmektedir. Teknisyen az gelişmiş ülkelerde yeni ve devrimci bir görüşe öncülük etmeli, gerekli uyarmalarda bulunmalıdır.

Meslek Odaları, devrimci niteliği ile, sömürülenlerin yanında, mevcut düzenin devam etmesini istiyenlerin karşısında olacaktır. Meslek Odaları yurt olayları ötesinde dünya olaylarını yakından takip etmeli, kendisini sürekli olarak yenileyebilecek dinamik bir sistem kurmalıdır. Meslek Odaları toplumda değişikliği önliyen güçlerin dengesi olmaktan öte, onları ortadan kaldırmanın tatkik ve stratejinde kurmay rolünü oynamalıdır.

Eski Millî Eğitim Bakanı Necati Beyin bir sözü vardır. Türk millî eğitiminin kuruluş heyecanı içinde olduğu günlerde yiz. Bir okul binası yapılacaktır Necati Beyin direktifi şudur : «Öyle büyük yapın ki Hint'den ve Çin'den görünsün».

Aziz arkadaşlarım,

Hint'den ve Çin'den görülecek bir bina yapmak imkânı olmadığını Necati Bey hiç şüphesiz biliyordu. Ama bir de manevi büyüklük vardır. Kurumlar bazen çok daha ötelerden görülür, oralara ışık tutar. Meselâ Atatürk Çin'den, Afrika'dan görülen bir dev liderdi. Köy enstitülerimiz, yaşasa idiler Çin'e Afrika'ya ışık tutacaklardı. Meslek Odalarımızı yeniden örgütlemek günlerindeyiz. Odalarımızı Hint'den Çin'den görülecek büyüklükte kurmalı ve öyle yaşatmalıyız.

2517 sicil numaralı Üyemiz Kâzım Şarman'ın 18.2.1970 tarihinde vefat ettiğini üzüntüyle bildiririz./Kazım Şarman 1810 da doğmuş, 1920 yılında İstanbul Teknik Okulunu bitirmiştir. Merhum İller Bankası Ayvalık İçme Suyu İnşaat Kontrol Mühendişliği, Liman İnşaat Bölge Müdürlüğü görevlerinde bulunmuştur./İnşaat Mühendisleri Odası ve Türkiye Mühendislik Haberleri merhuma Tanrı'dan rahmet diler, kederli ailesine ve bütün meslektaşlarına taziyetlerini bildirir.

2426 sicil numaralı Üyemiz Buğrahan Okatan'ın 22.3.1970 tarihinde vefat ettiğini üzüntüyle bildiririz./Buğrahan Okatan 1920 de doğmuş 1942 yılında İstanbul Teknik Okulunu bitirmiştir. Merhum Karayolları Teşkilâtının çeşitli kademelerinde görev almıştır./İnşaat Mühendisleri Odası ve Türkiye Mühendislik Haberleri merhuma Tanrı'dan rahmet diler, kederli ailesine ve bütün meslektaşlarına taziyetlerini bildirir.

943 sicil numaralı Üyemiz Tevfik Çakmakçı'nın 28.11.1969 tarihinde vefat ettiğini üzüntüyle bildiririz./Tevfik Çakmakçı 1894 de doğmuş, 1914 yılında İstanbul Yüksek Mühendis Mektebi'ni bitirmiş, Zonguldak E.K.İ. İnşaat Müdürlüğünde ve NATO Tesislerinde Kontrol Amirliği görevlerinde bulunmuştur. İnşaat Mühendisleri Odası ve Türkiye Mühendislik Haberleri merhuma Tanrı'dan rahmet diler, kederli ailesine ve bütün meslektaşlarına taziyetlerini bildirir.

ODAMIZIN XVI. KONGRESİNDE ARKADAŞIMIZ ERMAN TAMUR'UN KONUŞMASINI SUNUYORUZ

Konuşmama başlamadan önce, sayın Başkanlık Divanı'nı ve kongre üyelerini saygı ile selâmlarım.

Kamu oyunu çeşitli yönleriyle uzun süre meşgul eden özel yüksek okullar sorunu halâ bir çözüme ulaştırılamamış, üstelik kaybedilen zaman, problemi çözümü daha güç bir duruma getirmiştir. Bu yolda çaba harcamaları gereken ilgililerde genel bir yılgınlık göze çarpmaktadır. Özel yüksek okullar hakkında çeşitli kurumlarca yapılan araştırmalar, söz konusu okullarda yapılan eğitimin niteliğini hemen aynı şekilde ortaya koymakta, ancak problemi genel alış biçimleri ve önerdikleri çözüm yolları farklı olmaktadır. Problemi, biz de kendi görüş açımızdan bir kere daha ortaya koymak ve bu görüş içinde nasıl bir çözümün mümkün olabileceğini belirlemek isteriz.

Bilim konuları daima bütün içinde ele almayı, doğrudan ilgili olduğu şeylerden ayırmamayı gerektirir. Özel yüksek okullar problemi de genel olarak eğitim ve özellikle teknik eğitim konusu içinde ele alınmalıdır.

Özel yüksek okullar problemini doğuran ön şartlar, kaba olarak şöylece belirlenebilir. Hızlı şehirleşme ve şehirlerde birikme, zorunlu olarak eğitim ve öğrenme ihtiyaçlarını hızla artırmakta, özellikle ilk ve orta öğrenimin yüksek öğrenime hazırladığı öğrenci sayısı, korkunç bir hızla artmaktadır. Devlet, bu isteğe cevap verecek kalkınma plânlarında da öngörülen tedbirleri getirmediği için, tek amacı kâr olan ve pusuda bekleyen sermayeye, büyük bir fırsat hazırlanmaktadır. Doğrusu, vurguncu sermaye bu fırsatı kendi yönünden en iyi şekilde değerlendirmekte kusur etmemiştir. İlk özel yüksek okul 1962 yılında öğretime başlamıştır, 1967 yılı sonunda 11 teknik öğretim yapan 30 özel yüksek okul mevcuttu, bugün bu rakam 48 i bulmuştur.

Özel yüksek okullardaki öğrenci sayısı 1964, 1965 yılında 4 000 iken, 1967, 1968 ders yılında % 560 oranında artarak 26 900 e ulaşmıştır. Mevcut özel yüksek okulların İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı döneminde gerçekleştirmeyi plânladıkları kapasite artışları değerlendirildiğinde, 1971, 1972 ders yılında 19 özel yüksek okullardaki toplam öğrenci sayısının 58 500'e ulaşacağı anlaşılmaktadır. 1972 yılına kadar, özel yüksek okul sayılarında bir artış olmayacağı varsayılsa dahi, özel yüksek okullardaki öğrenci sayısı en muhafazakâr bir tahmin ile, yüksek öğrenim toplam öğrenci sayısının % 24,9 u gibi çok yüksek bir seviyeye ulaşacaktır.

Yalnız mimarlık ve mühendislik sahası göz önünde bulundurulduğu takdirde, bu oranlar ve rakamlar çok daha büyüyerek karşımıza çıkmaktadır. Bu hususta bir örnek vermek yeterli olacaktır, kanısındayım. Yalnız, Ankara'da bir özel yüksek okulun birinci sınıfında okuyan 1250 mimari ve inşaat mühendisliği öğrencilerinin sayısı, Türkiye'de tüm 7 yüksek okul ve üniversitelerinin aynı bölümlerinin birinci sınıfında okuyanların iki katı kadardır. Bu tempo ile 1980 de ülkemizde her 10 mühendis ve mimarın 9 u özel yüksek okullardan biri de resmî devlet okullarından mezun olmuş olacaktır.

Kalkınma içinde stratejik önemi büyük olan teknik insan gücünün sayı olarak yetersizliği yanında, sektörler arası dengesiz dağılımı ve yerinde kullanılmaması ile, iktisadî kalkınmanın temel güçlüklerinden biri ortaya çıkmaktadır. Türkiye'de ortalama bir mühendise 1,6 teknisyen düşmektedir. Bu oranın düşük olması mühendislerden yeter verimlilikle yararlanmayı önlemektedir. İkinci beş yıllık Kalkınma Plânı'da iktisadî kalkınma hedeflerini gerçekleştirmek için öngörülen teknisyen, mühendis sayısı oranı, 1972 yılında 1,9; 1967 yılında 2,2 ve 1982 yılında 2,6 dır. Teknisyen ve sanatkâr seviyesindeki teknik eleman açığının doldurulması, bir yandan teknisyen okullarının kapasitelerinin artırılmasına, diğer yandan teknisyen olarak yetişen elemanların bir an evvel endüstriye katılmalarıyla mümkündür. Özel yüksek okul-

ların yukarıda izah etmiş olduğumuz gelişmesinin, bu duruma olumsuz etkisi açıktır. Bu gelişme, mühendis sayısının plânda öngörülenin aksine, teknisyen sayısından daha süratli artmasına sebeb olmakta, yukarda söz konusu edilen teknisyen, mühendis oranını daha da düşürmektedir.

Özel yüksek okulların teknisyen, mühendis oranına olan olumsuz etkisi, ikinci bir yolla da gerçekleşmektedir. Teknisyen okulları mezunlarının üniversitelere girebilmeleri için uygulanan barajlardan hiç birinin özel okullara uygulanmayışı ve gece öğrenimi imkânları büyük bir teknisyen kadrosunun özel yüksek okullarına kaymasına sebeb olmakta, yukarda belirtilen teknisyen açıklarını daha da artırmaktadır. Bu iddiamızı kanıtlamak üzere, 1964 - 1967 yılları arasında özel yüksek okullara 6020 sanat enstitüsü mezununun kabul edildiğini belirtmekle yetineceğim.

Özel yüksek okulların, genel teknik eğitim düzeni içindeki yerini böylece belirttikten sonra, konunun bir başka yönüne daha değineceğim.

Özel yüksek okul öğrencileri okul masrafları ve patronların kârı olarak yılda 2500 ilâ 6000 lira arasında bir okul taksidi ödemektedirler. Ortalama yıllık gelirin kişi başına 2200 TL olduğu ülkemizde yukarıda belirtilen ödentiyi yapabilen kişi ya varlıklı zümreye mensup birisidir, ya da büyük fedakârlıkla bir yandan çalışıp, gelirinin önemli bir kısmını bu işe veriyor, demektir. Her halûkarda, yüksek öğrenim konusunda söz konusu ödentiyi yapabilenlere, yapamayanların aleyhine olarak imkân tanındığı açıktır. Devlet yüksek eğitim örgütlerinin kapılarından dönen 30000 i aşkın gencin durumunun iyi incelenmesi gerektir. Bugün üniversite imtihanlarını birkaç puvan ile kaybetmiş ve özel yüksek okullara da girememiş olanların büyük bir çoğunluk teşkil ettiği bilinmektedir. Bu öğrencilerin, özel yüksek okullara kayıt olanlardan daha az başarılı olacaklarını hiç bir mantık kabul etmez.

Halkın her türlü öğrenim ve öğretim ihtiyaçlarının sağlanması Anayasa'mızın 50 nci maddesi ile Devlet'e bir görev olarak verilmiştir. Bu görevin gereğince yerine getirilemeyişinin sebeb olduğu durum ortadadır. Bir tarafta çocuklarına yüksek öğrenim yaptırma özlemi içinde bulunan, bunu ya büyük fedakârlıklarla gerçekleştiren, ya da hiç gerçekleştiremiyen binlerce Türk ailesi, bir tarafta daha okulu açma ruhsatını resmen almadan aday öğrenci kaydı yaparak, okul kuracak parayı peşinen halkın cebinden alan eğitim tüccarları. Ortaya çıkan durum, Anayasa'mızın sosyal adaletci özü ile bağdaşmamaktadır.

Konunun diğer bir cephesini de, özel yüksek okullardaki eğitimin yetersizliğinin sebeb olacağı olumsuz etkiler teşkil etmektedir. Yalnız, memleketimizde uygulanan bir tatbikat ile, özel yüksek öğretim kurumları kâr gayeli ticari şirketler tarafından yönetilmektedir. Böyle bir eğitim sisteminde, kalite yerine kazançların artırılmasına çalışmak ve yöneticilerin kaliteden fedakârlık etmesi doğaldır.

Eğitimde belli başlı kalite ölçülerine göre ve dengi kamu yüksek okullarıyla mukayeseli bir inceleme yapıldığında, bu okullardaki öğretim kalitesinin çok düşük olduğu ortaya çıkmaktadır.

Devlet Plânlama Teşkilâtı Sosyal Plânlama Dairesi'nin özel yüksek okullar hakkında yapmış olduğu bir araştırmada şu gerçekler ortaya çıkmıştır. Teknik yüksek öğretim de, ortalama öğrenci, öğretmen sayısı oranı Devlet okullarında 12 dir. Yani 12 öğrenciye bir öğretim görevlisi düşmektedir. Aynı oran, özel yüksek okullar için 26 dır. Özel yüksek okullarda sınıfların çok kalabalık ve derslerde öğrenci, öğretmen ilişkilerinin tatminkâr olmadığı anlaşılmaktadır. Öte yandan özel yüksek okullarda ders veren öğretim üyelerinin büyük bir çoğunluğu bu okullarda ek görev ile çalışmakta, ders saatleri dışındaki zamanları asli görevlerindeki çalışmalara ayırmaktadırlar. Öğrencilerin ders saatleri dışında öğretim üyeleriyle temas imkânlarının yok denecek kadar az oluşu, verilen eğitimin niteliğini ayrıca olumsuz yönde etkilemektedir. Bütün dünyanın, memleketimizdeki tatbikatın aksine özel yüksek okulların bi-

rinci ve ikinci sınıflarında sınıf geçme oranları çok yüksek seviyelere ulaşmış, ileri sınıflarda verimlerde dikkate değer azalmalar meydana gelmiştir. Sınıf geçme oranlarının böyle bir seyir takip etmesi, özel yüksek okullara talebi artırıp, terk sayılarını asgariye indirmeye, dolayısıyla özel yüksek okul patronlarının cüzdanlarını biraz daha şişirmeye yaramaktadır.

Eğitimde belli başlı kalite ölçülerinden biri de, öğrenci başına bina ve teçhizat yatırımlarıyla, cari harcamalar tutarıdır. Bu konuda Devlet Plânlama Teşkilâtı'nın kamu yüksek okulları için öngördüğü değerler ile, özel yüksek okulların gerçekleştirdiği değerler, son derece farklıdır. Teknik öğretim yapan özel yüksek okulların kamu standartlarına ulaşabilmek için, yaklaşık olarak bugünkü bina yatırımlarını 2,5 misli, teçhizat yatırımlarını 11 misli, cari harcamalarını 3 misli artırmaları gerekmektedir. Özellikle teçhizat eksikliği had bir safhadadır. Rakam ile bir örnek vermek üzere, teknik öğretim için plânda öğrenci başına 7 500 liralık bir öğrenim teçhizatı öngörüldüğü, özel yüksek okulların ise ortalama olarak 615 liralık bir yatırımı gerçekleştirdiğini belirtebiliriz.

Mukayese için bir başka kıstas da, öğrenci başına düşen eğitim servis alanı olabilir. Bu değerlerde, özel yüksek okullarda kamu yüksek okullarıyla kıyaslanamıyacak kadar düşüktür.

Yukarıda söz konusu edilen araştırma çoğu özel yüksek okulda öğrenci başına düşen servis alanının bir metre kareyi dahi bulmadığını ortaya koymuştur.

Yukarıdaki açıklamalardan anlaşılacağı gibi, özel yüksek okullarda öğrenci sayıları eldeki mekân imkânlarının çok ötesine çıkarılmış, bu da elbette eğitim kalitesinden büyük fedakârlıklarla mümkün olmuştur.

Ülkemizin kalkınmasında kalifiye teknik personele büyük ihtiyaç vardır. Özel yüksek okulların bu yönden ne derece yararlı olabileceklerini yukarıdaki izahat cevaplandırmaktadır. Özel yüksek okulların kaliteli teknik eleman yetiştirmeyişi ve kâr amacı ile işletilmeleri nedeni ile hiç bir zaman yetiştiremiyecekleri de bir yana, kamu yüksek okullarına da büyük olumsuz etkileri vardır.

Özel yüksek okullar, yeni bir öğretim üyesi kapasitesi yaratmadan üniversiteler öğretim üyelerinden faydalanmaktadır. Bu durum, yeni merkezlerde açılması düşünülen üniversitelerin, bir an evvel hizmete girmesini, öğretim üyesi sıkıntısı çeken genç üniversitelerin öğretim üyesi taleplerinin karşılanmasını ve mevcut üniversitelerde gece öğretimi imkânlarını tehlikeye sokmaktadır.

1500 öğrenci için 180 milyonluk bir yatırımın başladığı Trabzon Teknik Üniversitesinde bugün 850 mimar ve mühendis öğrencisine öğretim üyesi bulunamazken, Ankarada 2 milyonluk bir teminat ile, birinci ve ikinci sınıflarında 2500 öğrenci okuyan özel yüksek okullar iş hanlarında eğitim yapmaktadırlar.

Buraya kadar söylediklerimizi kısaca şöylece özetleyebiliriz. Ülkemizdeki teknik personel ihtiyaçı, Devlet Plânlama Teşkilâtı araştırmalarında da ortaya konulduğu üzere en ziyade teknisyen seviyesindedir. Devlet, bu konuda gerekli tedbirleri almamıştır. Özel yüksek okullar yukarıda belirtilenin tersine bir gelişmeye sebeb olmaktadır. Özel yüksek okullar öğrencilerine kâliteli öğretim vermemektedir. Özel yüksek okullar resmî devlet okul ve üniversitelerine de olumsuz etkilerde bulunmaktadır.

Bu durumda yapılması gereken işler şunlardır :

1 — Devlet, orta derecedeki teknik eğitim kurumlarının sayılarının artırılmasına ve geliştirilmelerine öncelik vermelidir.

2 — Devlet üniversiteleri, orta dereceli teknik öğretim kurumları mezunlarına iki yıl önce Orta Doğu Teknik Üniversitesince gerçekleştirildiği üzere giriş imtihanlarına kabul ederek, yüksek öğretim şansı vermelidir.

3 — Devlet üniversitleri, bir an önce gece öğrenimine de başlıyarak ancak bu şekilde okumak imkânlarına sahip bulunanlara imkân hazırlamalıdır.

4 — Özel yüksek okullar kamu yararının gerektirdiği şekilde bir anayasa emri olarak devletleştirilmeli ve vurguncu sermayenin,

halkın ve Devletin cebinden elini çekmesi sağlanmalıdır.

Konuşmanın son kısmında şimdiye kadarki, İnşaat Mühendisleri Odası yöneticilerinin bu önemli konuda yapmış oldukları çalışmaları eleştirecek ve bundan sonra Oda'ca takip edilmesi gereken yol konusundaki görüşlerimizi bildireceğiz.

Bilindiği üzere özel yüksek okullar ile ilgili kuruluş, öğretim, denetim, yönetim ve diğer konular hakkında genel prensipler getiren 625 sayılı özel öğretim kurumları kanunu, 18 Haziran 1965 tarihinde yürürlüğe girmiş, uygulamaya esas olacak hükümler hazırlanacak tüzüğe bırakılmıştır. 1965 yılı içinde tamamlanması gereken tüzük, bugüne kadar yürürlüğe girmemiştir. İnşaat Mühendisleri Odası 625 sayılı Kanunun Anayasaya aykırılığını ve daha çok da bu kanunun emredici hükümlerinin yerine getirilmediği, tüzük ve yönetmeliklerin çıkarılmadan uygulama yapmanın imkânsızlığı ve bu yüzden diplomaların geçersizliği üzerinde durmuştur. Oda ve bir takım üyeler 625 sayılı Kanunun Anayasaya aykırılığı ve diplomaların geçersizliği konularında Danıştay'da dâvalar açmışlar, Danıştay Anayasaya aykırılık iddiasını ciddi görerek, Anayasa Mahkemesine sevk etmiştir. Anayasa Mahkemesi henüz bir sonuç varmış değildir. Danıştayda Anayasa Mahkemesinin kararını beklediği anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan özel okul mezunlarından Genel Kurul kararı ile Odaya üye kaydedilmeleri dolayısiyle Oda aleyhine açılan dâvalar karara bağlanmış, dâvacıların Odaya kaydedilmeleri gerektiği sonucuna varılmıştır. Faaliyet raporunda ifade edildiğine göre şimdiye kadar elde edilen başlıca olumlu sonuç, konunun Oda öncülüğünde kamuya mâledilmiş olmasıdır. Söz konusu okullardan birinin vakıf haline getirilmiş olması, bir kısmının kapanma durumunda kalıp, özellikle yenilerinin açılamaz oluşu ve bir kısım okullarda da düzelme çabalarının gözlenişi Oda'nın bu haklı dâvasında elde etmiş olduğu meslek yararları olarak nitelenmekte. Bu yeterli bir sonuç değil, ama bir aşamadır, denmektedir. Oda yöneticilerinin bu beyanları gerçekten hayret vericidir. Özel okullardan biri vakıf haline getirilmiştir. Bu, ne söz konusu okuldaki eğitimin yeterli bir düzeye geldiği ne de öğrencilerin kamu yüksek okullarındaki gibi parasız öğrenim imkânına kavuştuğu anlamını taşımamaktadır. Kaldı ki, problem bundan da ibaret değildir. Bir kısım özel yüksek okulların kapanma durumunda kalışı ve özellikle yenilerinin açılamayışının nedenlerini de kâr esasına göre işletilen bu kurumların, birbirleriyle rekabetinde ve bu okullara olan talebin tatmin edilmiş olmasında aramak gerekir. Bu konuda, Oda'nın bir başarısı söz konusu değildir.

Yine faaliyet raporunda «625 sayılı Kanunun tüzük ve yönetmelikleri 5 yıl sonra çıkmadığına göre söylenebilecek ne kalıyor» denmektedir. Söylenebilecek çok şey vardır. Tüzük ve yönetmeliklerin çıkması neden beklenmektedir. Tüzük ve yönetmeliklerin çıkışı problemin çözümü mü olacaktır, hatta bu tüzük ve yönetmeliklerin çıkışından sonra bunlar da bir takım değişikliklerin yapılması sağlansa, mesele hallolmuş mu olacaktır?. Oda Yöneticilerinin bu konuyu çok sathi bir şekilde ele aldıkları, problemin tek ve kesin bir çözümü olan bu okulların devletleştirilmeleri konusunda aktif teşebbüslerde bulunmadıkları ortadadır.

Ülkemizin bugün içinde bulunduğu şartlar içinde bu tip problemlerin çözümü için yalnız hukuki yollardan bir takım teşebbüslerde bulunmak yeterli değildir. Bu teşebbüsler elbette gereklidir, ama sonucun Danıştaya açılan bir dâva ile, falanca bakanlığa Odanın görüşlerini ileten bir yazı ile elde edileceğini sanmak, kasıtlı bir uyutma politikası sonucu değilse, aşırı bir iyimserliktir. Varılan yer, takip edilen yolun yanlışlığını ortaya koymuştur.

Faaliyet raporunun bir başka yerinde de, Danıştayın Anayasa Mahkemesinin kararını beklemek eğiliminde olduğu belirtilmekte ve tabii bu durumda hapimiz bekleyeceğiz, denmektir; deniliyor. Sayın Oda Yöneticilerinin problem bütünü ile ortada dururken, yapılacak tek şeyin beklemek olduğu sonucuna varmaları çok ilginçtir. Bize göre, bu konuda

yürütülecek mücadelenin doğru çizgisi şöyle olmalıdır.

Özel yüksek okul öğrencileriyle ilişki kurup, onların bu dâvaya büyük çapta sahip çıkmaları sağlanmalıdır. Bu mümkündür. Çünkü, bu arkadaşlar kalitesinin ne ölçüde olduğunu daha önce belirttiğim bir eğitim karşılığı patrona yılda 2500 ilâ 6000 lira arasında bir para ödemektedirler. Çünkü, okullarının üç ay önceden haber verme şartı ile kapatılması tehditi, bu arkadaşların başları üzerinde Demokles'in kılıçı gibi durmaktadır. Özel yüksek okullar buralarda okuyan arkadaşların direnişleriyle, işlemez hale getirilmeli; bu direniş, diğer üniversitelerin direnişleriyle de desteklenmelidir. Oda'mız da gücünü üyemiz olan 6000 mühendisten aldığını göz önünde bulundurarak, ricayı, minneti bir yana bırakmalı, güçlü bir sosyal baskı unsuru olabileceğini gösteren bir faaliyet içinde bulunmalıdır.

Oda yönetim kurulu, üyelerinin her konuda düşüncelerini almak ve çalışmalar hakkındaki görüşlerini öğrenebilmek için her 15 günde bir toplantı düzenlemeye karar vermiştir. Bu toplantıların birincisi program konusunda 25 mart 1970 Cumartesi günü düzenlenmiş ve 27 mart pazartesi günü devam etmiştir.

18 Nisan 1970 tarihde gündemsiz bir toplantı yapılacak, «yabancı mühendisler ve mühendislik firmaları» konulu toplantı ise 2 Mayıs 1970 tarihinde düzenlenecektir.

Bu toplantıların anlamını belirten başkan vekili Uğur Kökden'in ilk toplantıyı açış konuşmasını aşağıda sunuyoruz.

Bu toplantı, XVI. Genel Kurul'dan bu yana rastgele ve gündemsiz, küçük karşılaşmalar hariç, arkadaşlarımızla ilk buluşmamızdır. Birinci olmakla beraber, bundan böyle, on beş gün arayla sürdürülecek benzer buluşmaların ilkidir. Böyle karşılaşmalar için bir sistem ve bir metot getiriyoruz; bunun kararı alınmıştır.

Bu topluluğu meydana getiren arkadaşlarımızın, üyelerimizin ilgisinden sevinç duyuyoruz. Bu dayanışma bize kıvanç ve güç veriyor. Gerçek bir değişikliğin habercisi olarak görünüyor.

Sizlerin önünde, her türlü kuşkunun, duraksamanın ve art fikrin dışında kalarak şunu söyliyebilirim ki, bu zafer hepinizin, hepimizin, burada bulunanlar kadar bulunmayan, fakat bize sağlam ve organik bağlarla bağlı arkadaşlarımızın ortak zaferidir.

Onu elbirliğiyle, günler hatta aylar süren bir ön çalışmayla oluşturduk. Böyle bir süre içinde açıklık kazanmış fikirlerle, fedakârlık istemiş isimsiz çabalarla taş taş yükselterek meydana getirdik. Dolayısıyle zafer, programın, disiplinin, dayanışmanın ve inancın meyvası oldu.

Bu ortak yapının her katında görev almış, katkısı ne ölçüde olursa olsun bütün arkadaşlarıma, Yönetim Kurulu adına ve şahsen teşekkür ediyorum.

Ortak eylemimiz mesleki alanda belki dar, fakat verdiği örnek ve kazandırdığı tecrübe yönünden - bu noktada alçak gönüllü olmaktan kaçınmak isterim. - zengin ve tarihsel bir anlamı var. Demek oluyor ki, belirli şartlar içinde, belirli verilerden (döneler) yola çıkarak, ne istediğini, nasıl istediğini, ve niçin istediğini bilen bir azınlık, değil yalnız büyük topluluğumuzun benzer şekilde düşünenlerini, fakat aynı zamanda tarafsızlarını da, duraksamalı olanlarını da, amaçları arkasından çekip götürebilmektedir.

Başka bir deyişle, XVI. Genel Kurul'un sonuçları, programlı ve örgütlenmiş bir azınlığın çoğunluğu ikna edişinin somut örneğidir.

İkinci ve önemli aşama, asıl aşama, yönetimin ele alınmasından, yani eski kuvvetler dengesindeki değişiklikten sonra başlamaktadır. Bu aşama, görev devresidir. Bu aşamada, her zamankinden daha çok arkadaşlarımızın, desteğimiz ve güç kaynağımız olan siz arkadaşlarımızın yardımına ihtiyaç duymaktayız.

Ortak girişim piramidinin taban katlarından, çoğunluğun oylarından doğacak insiyatif ve kendiliğinden doğma fikir ve öneriler, tepenin yani Yönetim Kurulu'ndan başlayarak - komisyonlarla birlikte - tüm görev organlarının merkezi uygulamasıyla ancak bir «bütün» meydana getirebilir. Ancak o zaman, bu girişimin damarlarında akan kan canlılığını yitirmemiş sayılır; yani devrimci çoşkunluk ve eylem iradesi sürüp gider. Ters bir durumda, bizi besleyen kaynaklardan kopmak söz konusudur. Ortak bilinç, etkinlikten uzak kalarak atomlarına ayrılmış demektir.

Yukarıda belirttiğimiz demokratik ve bilimsel ortak çalışma metodu, bu özgür ve yaratıcı girişim, her şeyden önce yeni yöntemin bir özelliği olacaktır. Çünkü bizim hareketimiz, bir anlamda da, üyelerimizin meydana getirdiği büyük teknik aileden kopmuş, ancak bir aidat polisi gibi çalışan, merkeziyetçi, otoriter ve bürokratik bir yönetime karşı doğmuş ve gelişmişti. Bu, asla unutulmaması gereken bir nokta olarak kalacaktır.

Dolayısıyla, üyelerimizden gelecek özgür ve yaratıcı insiyatife imkân verecek bu toplantılar, bizi arkadaşlara yaklaştırdığı kadar, yapılması gerekenle yapılmış olanları birleştirerek zenginleştirecektir. Burada, yani yapılması gerekenin saptanmasında, hemen ortaya temel bir şart çıkıyor : O da arkadaşlarımızın ortak amaca bizi ulaştıracak olan çalışmalara fiilen katılmalarıdır. Zaten yeni Yönetim Kurulu'nu eskilerden ayıran, ayırması gereken çizgi budur. Yani geniş bir ekip çalışmasını örgütlemek ve gerçekleştirmek. Şu anda komisyonların bir bölüğü oluşmuştur. Ötekiler de ihtiyaçlarla birlikte oluşma halindedir.

Ayrıca arkadaşlarımızın çalışabilme istek ve olanaklarını faaliyet raporu taslağı da bir ölçüde ortaya çıkaracaktır.

Hepinize «hoş geldiniz» der, selâm ve sevgilerimi sunarım.

Odamız Yönetim Kurulu Üyelerinden Semay Taneri 22 Mart 1970 tarihinde bir kız çocuğu dünyaya getirmiştir. Anne ve babayı kutlular, yavruya uzun ömür dileriz.

(Mühendislik - 66)

1658 sicil numaralı Üyemiz Kemal Eroğlu kendi hesabına yurt dışına çıktığından isteğine uyularak 31.3.1970 tarihinden geçerli olmak üzere Oda Üyeliği kaldırılmıştır. İlân olunur.

(Mühendislik - 67)

797 sicil numaralı Üyemiz Fahri Demirseven kendi hesabına yurt dışına çıktığından isteğine uyularak 31.12.1968 tarihinden geçerli olmak üzere Oda Üyeliği kaldırılmıştır.

İlân olunur.

(Mühendislik - 68)

5070 sicil numaralı Üyemiz Gülseren Canköy'ün «Canköy» soyadı «Pancaroğlu» olarak değişmiştir.

İlân olunur.

(Mühendislik - 69)

1441 sicil Üyemiz Niyazi Çelebi'nin «Çelebi» soyadı «Çavuşoğlu» olarak değişmiştir.

İlân olunur.

(Mühendislik - 70)

5693 sicil numaralı Üyemiz Özdoğan Dirik Odamızdan almış olduğu kimlik belgesini yitirmiştir. Yenisi düzenlenerek kendisine verilmiştir.

İlân olunur.

(Mühendislik - 71)

5048 sicil numaralı Üyemiz Muzaffer Kaygın Odamızdan almış olduğu kimlik belgesini yitirmiştir. Yenisi düzenlenerek kendisine verilmiştir.

İlân olunur.

(Mühendislik - 72)

6183 sicil numaralı Üyemiz Hayrettin Özden Odamızdan almış olduğu kimlik belgesini yitirmiştir. Yenisi düzenlenerek kendisine verilmiştir.

İlân olunur.

(Mühendislik - 73)

DUYURU

«1969 AİDATININ, 30 HAZİRAN 1970'E KADAR ÖDENMESİ HALİNDE CEZASIZ TAHSİL EDİLECEĞİ» XVI. GENEL KURUL'CA KARARLAŞTIRILMIŞTIR.

SAYIN ÜYELERİMİZE DUYURULUR.

BASIN BÜLTENİ

Odalarımızın ortak duyurusu aşağıdadır.

Anayasa hükümleri bir kez daha açıkca çiğnenerek Üniversiteye polis sokulmuş öğretim üyelerine ve öğrencilere karşı kaba kuvvet kullanılmıştır. Bu tutumu şiddetle kınar, Üniversite ve gençliğin sosyal-ekonomik yapıdaki ve eğitim düzenindeki temel bozukluklara karşı kaynağını Anayasamızda bulan direnişinde kendilerini bütün gücümüzle desteklediğimizi bildiririz.

Odalar Arası
Yürütme Kurulu Sekreteri
Attilâ Yalçın

Elektrik Mühendisleri Odası
İnşaat Mühendisleri Odası
Kimya Mühendisleri Odası
Maden Mühendisleri Odası
Makina Mühendisleri Odası
Mimarlar Odası

DUYURU

18 NİSAN 1970 CUMARTESİ GÜNÜ TEKNİK PERSONEL OLARAK SORUNLARIMIZI KAMU OYUNA DUYURMAK ÜZERE YAPACAĞIMIZ YÜRÜYÜŞE KATILMAK ÖNEMLİ BİR GÖREVİMİZDİR.
M.T.A. TEKNİK İŞ SENDİKASI, İNŞAAT MÜHENDİSLERİ ODASI, KARAYOL İŞ SENDİKASI, TÜRKİYE TEKNİKERLER SENDİKASI, MİMARLAR ODASI, TEKSEN, MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI, ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI, TEKNİK İŞ SENDİKASI.

basından

BOGAZİÇİNDE KAÇAK BİNA İNŞAATI ARTTI

Boğaziçi'nin Rumeli ve Anadolu yakası sahillerinde son zamanda yapılmakta olan yeni binalar, Boğaz halkının çeşitli yönlerden şikâyetlerine yol açmaktadır. Sahil boylarında yapılacak binaların 6,5 metre yükseklikten fazla olmaması gerekmektedir. Fakat, birçok kimseler plân değiştirmeleri yaparak meyilden kazanmakta ve bitişik nizam şeklinde inşaat yaparak Boğaz sahillerini âdeta duvarla örülü bir hale sokmaktadırlar. Halbuki boğaz sahillerinin, binadan ziyade gazino, plaj, bahçe gibi umumun faydalanabileceği yerler haline getirilmesi plân icabıdır. Bu plânlar hiçe sayılarak arsalar da plân değiştirilmeleriyle 4 - 5 katlı binaların yapılmasına imkân sağlamaktadır. Bu yüzden arkada bulunan binalarında manzaları kapandığı gibi, sahil güzelliği de kaybolmaktadır. Boğaz sakinleri bu durumu bakanlığa da şikâyet etmişler ve önlenmesini istemişlerdir. 6,5 metre irtifadan fazla yükseklikte bina yapılmasının önüne geçilmediği takdirde Boğaz güzelliklerinin kaybolacağı açıkça belirtilmiştir. Boş kalan sahil arsalarının bir an evvel yağmadan kurtulması ve hiç olmazsa bu boş kalan yerlerin bahçe, gazino ve park haline getirilmesi istenmiştir. Fazla yükseklikte ve henüz inşa halinde bulunan binaların da fazla katlarının dondurulması lüzumlu görülmüştür.

Bu durum Bakanlıkça inceleneceği, gibi, Belediye Meclisinde de görüşme konusu olacaktır. Sahil boyu arsalarında da inşaatın durdurulması ve inşaat yapılmaması hakkındaki kanunun Boğaziçine de uygulanması acele olarak beklenmektedir.

2 Mart 1970
(Yeni Gazete)

KAÇAK İNŞAATLAR İÇİN BİR DEFAYA MAHSUS AF KANUNU ÇIKIYOR AFTAN SONRA YAPILACAK BİNALAR DERHAL YIKTIRALACAK

Ceza ve spor suçlarının affından sonra ilgililer bir «**Yapı Af Kanunu**» tasarısının hazırlanması için de incelemelere başlamışlardır. Belediye bu konuda yetkililerle yakında toplantılar yapacak ve hangi yapı suçlarının bir defaya mahsus olmak üzere affın kapsamına alınabileceği tespit edilecektir.

İlgililerin verdiği bilgiye göre şehrin çeşitli semtlerinde yapılan türlü binalarda imar, ruhsat bölümüne uygun olmayan ve inşaatı bitirilmiş, fakat buna karşılık kullanma izni alınmamış 10 binden fazla kaçak kat ve ek inşaat bulunmaktadır. Bunların bir kısmı yönetmeliğe göre, Belediye Encümenine sevkedilerek ceza ile sonuçlanması, bir kısmının ise tamamen aykırı olduğu için yıkılması gerekmektedir. Bugünkü durumda şehrin içindeki yeni yapılan inşaatın hemen hemen yüzde doksanında proje tam mânasıyla uygulanmamakta ve kaçak olarak devam etmekte ve ettirilmektedir. Bunların bir kısmına kaçak su ve elektirik verilmekte ve oturulması sağlanmaktadır.

TASARININ HAZIRLANMASI ÖNÜMÜZDEKİ AY

Komisyon yapı affı tasarısını hazırlamaya kesin olarak karar verdikten sonra suçlar için hafif para cezaları koyacak ve bir defaya mahsus olmak üzere affa tâbi tutacaktır. Kanunun neşri tarihinden sonra yapılacak her türlü ufak veya büyük kaçak inşaat için ağır cezalar konacağı gibi, binanın tümünün yıkılması ve iskânının kaldırılması cihetine gidilecektir. Tasarının hazırlanması işine önümüzdeki ay başlanması mümkün görülmektedir. Yalnız prensip itibariyle ilgili bakanlıkların bu konudaki görüşleri alınacak ve ondan sonra işe başlanacaktır.

14 Mart 1970
(Yeni Gazete)

BAZI MÜTEAHHİTLER DE İNŞAAT DEMİRİNİ KARABORSAYA SÜRÜYOR

İzmir, (Cumhuriyet Ege Bürosu) — Piyasada pek bulunayan inşaat demiri şimdi de bazı müteahhitler tarafından karaborsaya intikal ettirilmiştir.

Karabük Demir Çelik Fabrikası, toptancı firmalara inşaat demiri vermemekte, ihtiyaç belgesi gösteren müteahhitlere doğrudan doğruya 178 kuruşluk fiyatla satış yapmaktadır. İhtiyacı üzerinde mal alan bir çok inşaat müteahhidi de elindeki fazla demiri asgarî 100 kuruş zam ile karaborsaya sürmektedir.

Piyasadaki inşaat demir darlığının, Karabük fabrikalarının yanlış fiyat ve satış politikasından meydana geldiğini belirten yetkililer, müteahhitlere kısa vâdeli ve ihtiyaç nisbetinde demir tahsisi verilmesi gerektiğini de ileri sürmüşlerdir.

27 Mart 1970
(Cumhuriyet)

YILDIZ AKADEMİSİ ÖĞRENCİ KURULUŞLARI YERLERİNDE KALIYOR

Yıldız'daki İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi Başkanlığı ile öğrenci kuruluşları temsilcileeri dün yaptıkları ortak toplantıda «**öğrencilerin tümünü temsil eden Akademi öğrenci birlik ve cemiyetlerinin yerlerinden çıkarılmaması**» kararlaştırılmıştır. Çeşitli konularda faaliyet gösteren dernekler kararın dışında bırakılmıştır. Akademide 9 Mart günü derslere başlanacaktır.

Akademi başkanlığı bir süre önce öğrenci kuruluşlarının Akademi binası dışına çıkarılmasını kararlaştırmış ve düne kadar mühlet tanımıştı.

Akademi Başkanı Emin Necip Uzman'ın yönetiminde dört saatten fazla süren toplantıdan sonra yayınlanan deklarasyonda alınan kararlar şöyle özetlenmektedir :

«Öğrencilerin tümünün üye olduğu Birlik ve bağlı cemiyetler Akademi öğrencilerinin meşrû temsilcileri olup Akademi yönetimince tanınan öğrenci kuruluşlarıdır.

Türk milli eğitimi içerisinde, Akademi bünyesinde bulunan ve Akademi'nin öğretimle ilgili ayrılmaz bir parçası olan öğrenci birlik ve cemiyetlerinin Akademi içerisinde kalması gereğinin faydalı ve zorunlu olduğu hakkında tam bir görüş ve anlayış birliğine varılmıştır.

Akademi öğretim üyeleri ve öğrencileri Atatürk devrimleri ve ilkelerinin sadık savunucuları, Cumhuriyetin yılmaz bekçileri olarak bütündür.»

YURT BOŞALTILIYOR

Yönetim Kurulunun, Akademi içinde bulunan öğrenci yurdunun, boşaltılmasıyla ilgili kararın uygulanmasına ise devam edilmektedir.

İki öğrencinin öldürülmesiyle sonuçlanan olayları önleyeceği belirtilen karar gereğince, öğrenciler eşyalarını almakta ve kendilerine gösterilen çeşitli yurtlara yerleştirilmektedir.

Bu arada Akademi öğrencileri, yarın saat 14'de İTÜ'de bir toplantı yaparak, mevcut durumu tartışacaklardır.

7 Mart 1970
(Cumhuriyet)

YILDIZ AKADEMİSİNDE NELER OLUYOR?

Politika yaşamında «hafıza-i beşer nisyan ile mâlûldür» diye bir lâfı sık sık işitiriz. Söylenişi çetrefil, dili Osmanlı, anlatımı sevimsiz olan bu lâfın sahibine, ne yazık ki sık sık hak vermek zorunda kalırız. Nice unutulmıyacak olayı kısa bir sürede unutmak hastalığı, bizim toplumu adamakıllı sarmıştır. Son zamanlarda üstüste önemli ve kanlı olaylar yaşadık. Bunlardan ikisi Yıldız ve Mimarlık Akademisinde sahneye konmuştu.

Ve hemen unutuldu.

Beşiktaş'tan Levent'e doğru uzanan geniş Yıldız asfaltının sağında Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi bulunur. Bu Akademi'nin berisinde Harp Akademisi, ve onun da biraz altında Yıldız Cami vardır.

İşte bu alanda «faili meçhul» iki siyasi cinayet işlenmiş ve iki öğrenci öldürülmüştür.

Olay «dün» denecek kadar yakın zamanda sahneye konmuştu.

Birinci cinayete kurban giden gencin adı Mehmet Büyüksevinç'ti. Okul bahçesi önündeki otobüs durağında beklerken uzaktan çalılıkların arasından ateş edilerek öldürülmüştür. İkinci cinayetin kurbanı Battal Mehetoğlu idi. Dışarıdan gelecek saldırıya karşı okul bahçesinde nöbet tutan Mehetoğlu, eli silâhlı bir çetenin baskınıyla şehit edilmişti. Eli silâhlı Derviş Mehmet çetesinin aynı gün Yıldız Camiinde toplanarak, namazdan sonra okulu bastığı biliniyor. İstanbul'un orta yerinde, Harp Akademisinin burun dibinde, gözü kanlı mürteciler bir kültür yuvasına baskın yaparak iki Kubilây'ı toprağa sermişlerdi.

Ne var ki, siyasi partilerin muvazaalı koalisyonunda örtbas edilmiştir bu Derviş Mehmet cinayetleri... Ve âdi bir zabıta vakası gibi yalnız Adliyenin duvarları arasında hesabı görülmek üzere dosyaları kapatılmıştır.

Yalnız Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisinin o zamandan beri kapısına kilit asılmıştır.

Ve şimdi gazetelere verilen ilânlardan öğreniyoruz ki, okul tekrar açılmak üzeredir. Akademi Başkanlığı okulun açılması ve öğretimin başlamasını öğrenci yurdunun boşaltılması ve okulda öğrenci birliklerine ayrılan yerlerin kapatılması şartına bağlamıştır. Bu demektir ki, öğrenci birlikleri dağılacak, öğrenciler bütün dünya üniversite ve akademilerinde gençlere tanınan haklardan yoksun kılınacak; bir soy ceza verilecek gençlere

Ve sonra okul açılacak.

Oysa dünya âlem biliyor ki, Akademi öğrencileri dışardan okulu basan çetenin silâhlı saldırılarına uğramıştır. İki gencin hayatına kıyılmıştır. Derviş Mehmetler çete kurup kardeş kanı dökmeye kararlı olarak Akademiye saldırmışlardır.

Amaçları nedir Derviş Mehmetlerin?

Yıldız Akademisindeki Atatürkçü, devrimci antiemperyalist öğrencileri yıldırmak, ezmek, öldürmek, yuvalarını dağıtmak, birliklerini parçalamak ve susturmak.

İşte Derviş Mehmetlerin silâhla yapamadıklarını şimdi Akademi Başkanlığı bilinçli ya da bilinçsiz, bilerek ya da bilmiyerek, kendi elleriyle gerçekleştirmek istiyor. Yıldız Akademisinde her biri birer pırlanta olan gençlerin birleşmesine, toplanmasına, memleket sorunlarını tartışmasına yasaklar koymak istiyor.

Böylece Derviş Mehmetlerin amaçları, Akademi yöneticileri tarafından yürürlüğe konmuş olacaktır.

Oysa ne umulurdu okulun yöneticilerinden?

İki Kubilây'ın kanlarıyla sulanmış bir okulun gençleriyle elele, Atatürkçülük ve devrimcilik yollarında öğrencileri daha bilinçli beraberliğe çağırarak, Akademinin manevî çatısına bütün ağırlığıyla yüklenmiş bir tarihî görevi benimsemek.. Ve dar boğazı öğrenci - öğretmen beraberliğiyle aşmak.

Biliyoruz ki, bu yol, ancak ülkücü hocaların seçecekleri bir yoldur. Oysa Yıldız Okulu'nun «Akademi» niteliği kazanması yenidir. Siyasî iktidar eliyle çıkarılan yeni kanun, hocalara post dağıtmaktadır. Meslekteki türlü - çeşitli durumlarına göre, şimdi kimisi doçent pâyesi kazanma yolundadır. kimisi profesör. Düzenlenen maddeler arasında herbiri kendisine bir yeni sıfat aramak ve bulmak kaygısı içindedir. Ve bu yüzdendir ki, «öğrenci birliklerini dağıtarak öğrenime devam» da siyasi iktidara şirin görünme politikası uygulanmaktadır.

Uygulanabilecek midir bu politika?

Öyle sanıyoruz ki, bu çeşit yollar gelir bir yerde tıkanır.

İki Kubilây'ın kanlarını çiğniyerek yürünemez Yıldız Akademisinde. Yöneticilerin bu gerçeği bir iyice anlamaları gerek.

İlhan SELÇUK
9 Mart 1970
(Cumhuriyet)

ULUSAL TEKNOLOJİNİN KÖSTEKLENMESİ

Ulusal Teknolojinin bireyleri olarak, yönetici lerden dilediğimiz şudur:

Demokrasinin en önce yerleştiği ülkelerden biri İngiltere'dir. Ayrıca bu ülke, şimdilik bizden daha uygar bir durumdadır. Dolayısiyle, yöneticilerinin, demokrasi ve kalkınma üstüne olan de neyleri, bizdekilerden daha üstün olmalıdır. Bun-

dan ötürü, ulusal koşulları ve bu gibi etkenleri bir yana bırakıp İngiliz yöneticilerini Türkiye'ye çağıralım da, ülkemiz için kalkınma plânları hazırlayıp uygulasınlar... Böylece biz de onların deneylerinden yararlanmış oluruz..

Bu giriş, uydurulmuş «gülünçlü» bir düşünce değildir, sadece, yöneticilerin Türk Teknolojisine uyguladıkları yöntemin, tersyüz edilip, kendilerine uygulanmasıdır. Bu durum ne kadar uygunsuz bir güldürü ise, gerçekten bugün Türk Teknolojisine uygulanan durumda, o kadar acıklı **bir güldürüdür.**

Türkiye'nin Teknik Üniversiteleri, Yüksek Teknik Okulları, Mühendislik Akademileri ve daha birçok teknik öğrenim kurumları vardır. Bu kurumlarda, gerçekten çok değerli. Zemin profesörlerimiz, statik profesörlerimiz, Çelik profesörlerimiz, Hidrolik profesörlerimiz, Mukavemet profesörlerimiz. Yol profesörlerimiz, asistanlarımız, ayrıca birçok dış ülkelerde el üstünde tutulan, deneylerinden, kuramlarından yararlanılan bir çok bilim adamımız varken ve bunların yetiştirdiği, yurt gerçekleriyle pekişmiş, danışmanlarımız, mühendislerimiz, teknik elemanlarımız dururken, uygulanan belli başlı büyük projelerin neden yabancılara yaptırıldığını anlamak gerçekten güçtür.

Yoksa bütün mesele, alınan kredinin doğurduğu boyun eğriliği midir?... denemez, çünkü hiçbir ulus, çıkarı olmadan bize kredi vermez! Yoksa «**büyük işleri biz yapamayız, yabancılar daha iyi yapar**» eski kompleksi midir bu durumu doğuran?.

Soruları daha da çoğaltabiliriz.

Somut örnekler

Ama şimdi bunları bir yana bırakıp, sorunu somut örnekle sonuçlandırmağa çalışalım:

Bilim dili evrenseldir. Yapılan denemelerden herkes eşit koşullarda yararlanır. Bulunan sonuçları herkes eşit değerlendirir. Eğer İstanbul veya Ankara Metrosunu, çevre etkenleriyle birlikte, bir firma aynen bir başka yerde uygulamışsa, o firmanın bu konudaki üstünlüğüne bir diyeceğimiz yoktur! Ama bunun olanaksızlığı da ortadadır.., Öte yandan yıllarca önce yapılmış bir Paris veya Moskova Metrosunun sonuçlarından, Türk Teknokratları da, Fransızlar veya Ruslar kadar yararlanabilirler. Bu bilimsel bir gerçektir. Örneğin İstanbul Metrosunun bir sorunu olan, meyilleri çıkma probleminin, «S»ler yaparak mı yoksa «lâstik tekerlek» kullanarak mı daha iyi çözümleneceğini, kendi koşullarını çok iyi kavramış olan Türk teknotratlarının en olumlu biçimde çözeceği kanısındayız.

Aynı kanıyı «Boğaz Köprüsü» ve «Keban Barajı» için de savunabiliriz.

Sonuç

Bu ve buna benzer kanılarımızı paylaşmayan ilgililerle, Türk Teknokratlarını, kamu oyu önünde, açık tartışmaya çağırıyoruz. Susmak, yanlış uygulamaya ortak olmak demektir. Bu sorumluluğu yüklenmek istemeyen, teknik kurumlar ya da kişiler, Ulusal Teknolojinin kösteklenmesine elbirliğiyle karşı çıkmalıdırlar. Ancak, kendi kafa ve kol gücümüzle, kısaca kendi emeğimizle oluşan eserler, bizim eserlerimizdir.

İlkin N. İNCE
Yüksek Mühendis

10 Mart 1970
Cumhuriyet (İstanbul)

YAPI VE YAPI MALZEMELERİNİN STANDARDİZASYONUNDA KALİTE KONTROLÜ

Konuşmamızda yapı ve yapı malzemelerinin standardlaştırılmalarını ve bunlara uygulanan kalite kontrolunu inceleyeceğiz.

Fakat esas konumuza girmeden önce; toplumumuzun yapı ve yapı malzemesi sanayii yönlerinden dününe ve bugününe bir göz atmamızın yararlı olacağı inancındayız.

Tarihi boyunca yapı ve çeşitli sanat dallarında insanlığa birbirinden değerli şahaserler kazandırmış olan ve böylelikle yüksek medenî kabiliyetini ve yaratıcılık gücünü ortaya koymuş bulunan milletimiz Osmanlılığın gerileme çağlarında içten ve dıştan gelen düşmanlara karşı varlığını koruma kaygısına düşmüş ve gençlerimiz cepheden cepheye koşmaktan, Yurdumuzun imarına fırsat bulamaz olmuşlardır.

O kadar ki, ömürlerini savaş alanlarında tüteken bu memleket çocukları, başlarını sokacak sıcak bir yuva edinmeden bunun hasreti içinde gözlerini hayata yummuşlardır.

Geçen her gün baskısını biraz daha artıran bu elverişsiz şartlar altında vatanımızda harabeye dönmüştü.

İşin asıl acı ve üzüntü yanı ise;

Bir taraftan ugarlığa kavuşmanın ve rahat yaşamanın ayrılmaz gereklerinden olan bilim ve san'at dallarındaki yetki ve imkânlarımızın tümü azınlıkların elinde toplanırken ve bu nimetlerden onlar bol bol yaralanırken, öte yanda bizim her gün biraz daha fakirlik ve sefaletin kucağına düşmüş olmamızdır..

Hatta bir ara bu konularla ilgimiz o kadar kesilmişti ki arandığında taş yontabilecek eli keser tutacak bir san'atkârımız bulunamaz olmuştur.

Kurtuluş Savaşından sonra toplumumuzu ölüme götüren bu kötü tutum ve davranışın farkına varılmış ve hemen telâfi yoluna gidilmiştir. Bu gün, vatanımızın en ücra köşelerinde bile hummalı bir inşa faaliyeti vardır ve yer yer ku-

rulan yerli sanayi müesseselerinin bacaları artmaya başlamıştır.

Milletimiz, geri kalmışlığın verdiği utançtan artık sıyrılmak, uygar milletler safındaki yerini tutmak azmi içinde çaba harcamaktadır.

Böyle olmakla birlikte yüz yılların bıraktığı boşluk halen de özlediğimiz ölçüde doldurulmuş değildir ve daha uzun yıllar bu yolda artan bir hızla yürümek zorunda olduğumuz bir gerçektir.

İşte bu nedenledir ki, Enstitümüzün yapı ensdüstrisi merkezinin doğuşundan bu yana çalışmalarını yakından ve takdirle izlemekle, ideallerini gerçekleştirme bahsinde onu imkânları ile desteklemeyi bir görev saymaktadır.

Bu birkaç sözle tablosunu çizmeğe çalıştığımız yapı ve yapı malzemelerine ilişkin teşebbüs ve faaliyetlere vermemiz gereken öneme böylece işaret ettikten sonra aynı alanda son yıllarda gördüğümüz uyanıklık ve ilerlemelerden duyduğumuz memnunluğu da belirterek konumuza geçiyoruz :

I inci ve II inci Beş Yıllık Kalkınma Plânlarında konut ve yapı malzemelerine geniş yer ayrılmış ve bu tutum israrla sürdürülmüştür. Biz bunların tümünü değil, sadece 1970 yılı icra Programında olanları belirtmekle yetineceğiz.

10 Aralık 1969 tarih ve 13373 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan 6/12754 sayılı kararname ile yürürlüğe konulan bu proğramın imalât sanayii bölümündeki 4) Tedbirler bendinin 5 - inci paragrafında :

«İmalat sanayiinde etüd ve proje, müşavirlik dizayn, konstrüksiyon kalite ve teknik kontrol sanayi araştırması ve benzerleri hizmet börolarının kuruluşu ve işletmelerden bu bürolara iş akımı desteklenecektir.

8) inci paragrafında ise :

«Kamu satın alma ve ihalelerinde Türk Standardı yayımlanmış mallar için - Standardlara uygunluk belgesi aranacaktır, denilmekle yapı ve yapı malzemeleri imalâtında bilim ve tekniğin ve bunların yanı sıra standardizasyonun taşıdığı önem isabetli bir görüşle teyid edilmiş ve bu alanda çalışan kuruluşlarla Türk Standardları Enstitüsünün sıkı bir işbirliği halinde bulunmalarında ve biribirlerine yardımcı olmalarındaki zorunluk açıkça ifade olunmuştur.

İcra proğramının bu deyimleri izleyen paragraflarında da :

Türk Standardlarının hazırlanmasındaki öncelik sırası belirtilmiş, bu ilkelere göre ele alınacak konulara ait Türk standardlarının düzenlenmesine, kamu kuruluşlarrında görevli uzman elemanların daha geniş ölçüde katılmaları ve Enstitü Laboratuvar kadrolarının takviyesi istenilmiştir.

Yine aynı bölümün 10) uncu bendinde, riayeti mecburî standardların daha etken şekilde uygulanmaları üzerinde durulmuş ve a) paragrafında :

«Mevcut standardların kontrolunu yapacak gerekli idarî düzen konusunda, Devlet Plânlama Teşkilâtı Koordinatörlüğünde ilgili Bakanlık ve Kuruluşların da katılması ile bir çalışma yapılacak; bu çalışma programı yılının ilk altı aylık dönemi içinde sonuçlandırılacaktır.»

b) paragrafında :

«Mevcut labaratuvarlardan daha geniş ölçüde faydalanma imkânları araştırılacaktır.» ve

II) inci bendinde :

«Meslek Odalarında yürütülmekte olan - kalite belgesi - çalışmaları desteklenecektir, beyanları ile yapı ve yapı malzemeleri bahsinde Enstitümüze düşen görevler bunların yerine getirilmelerinde izlenecek metod ve ilgili kuruluşların yapacakları çalışmalarda koordinasyonun nasıl sağlanacağı, açıklığa kavuşturulmuş olmaktadır.

Enstitümüzün iş programını hazırlama ilkelerine ve izlediği çalışma metodlarına, standardizasyonla yakından ve uzaktan ilgili kuruluşlara karşı tutumuna, harfi harfine uygun düşen bu hükümlerin, kanunî bir müeyyide haline gelmiş bulunması Enstitümüzde memnunluk uyandırmış ve çalışma şevkimizi bir kat daha arttırmıştır.

Bunu ispatlayabilmek için :

1 — Enstitümüzün iş programını, Genel Kurulunda üye resmi ve özel sektörden gelen isteklere dayanarak ve mühendis odalarının da görüşlerini alarak hazırladığını,

2 — Mal ve can güvenliğini ilgilendiren, ihracatımızı artıran, geniş halk tabakalarına hitabeden konulara öncelik tanıdığını,

3 — Standard hazırlama çalışmalarında yetkili uzmanları görevlendirmeye ve ilgili resmi, özel kuruluşların görüşlerini almaya değer verdiğini,

4 — Mecburî yürürlüğe konulan standardların ilgili bakanlık kadroları tarafından uygulanmaları sırasında karşılaşılan güçlükleri gidermek ve boşlukları doldurmak hususunda Enstitümüz (1) gereken hassasiyeti gösterebilir.

---

(1) Bu vesilesiyle bir noktayı belirtmek isteriz : TSE'nin görevi standard hazırlamaktır ve hazırladığı standartlar ihtiyarîdir. Bunlardan hangilerinin mecburî olacağını hükûmet bir kararnameyle tesbit eder bu kararnamelerde uygulamayı kontrol edecek Bakanlık da belirtilir. Enstitünün TSE markası dışında uygulamayla ilgili bir yetkisi ve görevi yoktur.

9 Mart 1970

(Günlük Ticaret)

düşünceler

İnşaat Mühendisleri Odası'nın temel amaçlarından birinin de «İnşaat Mühendisliği öğretiminin memleket ihtiyaçlarına, ileri memleketlerdeki seviyeye ve gelişmeye göre organize edilmesinin sağlanması için, vekalet ve müesseseler ile işbirliği yapmak» olduğu yönetmeliğinde belirtilmiştir. Odamız bütün teknik eğitim kurumlarıyla sıkı bağlar kurmak için olanca gücü ile çalışacaktır.

Yd. Prof. Dr. Doğan Sorguç ve İ.T.Ü. İnş. Fak. asistanlarından Gönen Toprak'ın üniversitelerimizin sorunlarına değinen yazılarını yayınlarken; yukarıda belirtilen amacımıza yönelmiş olumlu tartışmaların başlıyacağı umudundayız. Üniversite ve Akademilerimizin, özellikle Odamız üyesi olan akademisyenlerin bu tartışmalara katılması en büyük dileğimizdir.

Türkiye Gerçekleri Açısından O.D.T.Ü. ve Üniversitelerimiz

Doğan SORGUÇ

Yd. Prof. Dr. Yük. Müh. O.D.T.Ü. İnş. Mühendisliği Böl., İnşaat Stratejisi ve Yapım Mühendisliği

Üniversite sorunlarına çözüm yolu bulabilmek için, konuyu soyutlayarak değil, etraflı bir şekilde ele almak zorunluğu vardır. Aksi yol, sosyal nitelikteki her sorun için kısır kalmaktadır. Aşağıdaki yazı bu yönden ve günümüzde geçerli olan koşullar açısından hazırlanmıştır.

I. O.D.T.Ü. MODELİ

O.D.T.Ü. 1956 senesinde UNESCO uzmanlarının ve bu teşkilâtın yardımları ile kurulmuş ve bina ve öğrenci sayısı itibariyle bilhassa 1962 senesinden itibaren çok hızlı bir gelişme göstermiştir. Bu kadar hızlı bir gelişme, bu üniversiteyi gezen yabancı yüksek eğitim mensupları ve uzmanlarını oldukça şaşırtmış ve bu kadar büyük bir tesisi böyle kısa bir zamanda nasıl geliştirmiş olduğumuzu hayretle sormuşlardır.

Hakikaten, meselâ kendi çapında bir yüksek eğitim dar boğazında bulunan Batı Almanyada, yeni kurulacak bir üniversitenin, memleketin ve bilhassa kurulduğu bölgenin şartlarına en çok uyan çalışma yönünü ve strüktürünü tesbit etmek için en aşağı beş sene süren etüdler ve münakaşalar yapılmaktadır ve üniversiteler bunların neticesine göre kurulmaktadır. Yazar, Bochum, Kinstanz, Regensburg üniversitelerinin kuruluşlarile ilgili çalışmaların içinde yaşamıştır.

Yurdumuzda ise kuruluşlar böyle yurt şartlarını değerlendiren araştırma ve eleştirmelerin neticesinde değil, başka ülkelerdeki örneklerden tamamen kopya edilmek suretile kurulmaktadır. Herhangi bir konunun tartışılmasında hatıra ilk ve son olarak gelen husus «başka memleketlerde de var mı?» sorusu olmaktadır. İdarecilerimiz tecrübelerindeki eksikliği ve düşünce noksanlarını Amerika, Almanya, İngiltere gibi memleketlerden örnekler vermekle kapatabileceklerini zannetmektedirler. Bu arada geri kalmış memleketlerin ortak özellikleri bir tarafa, İtalya, Yunanistan, İspanya gibi memleketlerdeki örneklere bile tenezzül edilmemektedir. Kalkınmamıza devamlı surette olumsuz etkisi olan bu düşünce kısırlığı yabancı uzmanların yurdumuza getirilme nedenlerini belirledikten başka, onların da bu ortamı aynı yönde beslemelerine sebeb olmaktadır. Yabancı uzmanların gerektiğinde yurdumuz şartlarını değerlendirebilmelerine herşeyden önce zamanları itibarile imkânları yoktur. Bunlar çok kısa vade için memleketimize geldiklerinden sorunlarımıza kendi ülkelerinde mevcut olan bir modeli aynen kopya edip vermek suretile çare bulduklarını zannederler. O.D.T.Ü.'ni kuran uzmanlardan biri olan Charles Abrams kitabında (1) ABD yardım programlarında yol inşaatının, gereksiz olduğu hallerde bile ağır basmasının sebebinin, kendilerinin meselâ sosyal konutlarda değil de bu konuda tec-

rübe sahibi bulunmalarından ileri geldiğini itiraf etmektedir. Esasen uzmanların gayesi derde deva bulmak değil, kendilerine verilen doneler karşısında ve ekseriya kendilerinden istenileni formüle etmekten ibarettir. İdarecilerimize genellikle, böyle uzmanlardan rapor almak, daima karşılarında olan Türk uzmanlarla çalışmaktan daha kolay gelmektedir. O.D.T.Ü. işte böyle kurulmuştur: Kuruluşu, getirilen uzmanlar tarafından A.B.D. özel üniversiteleri reçetesi tamamen kopya edilerek İngilizce olarak hazırlanmış, alelacele tercüme edilerek kabul edilmiştir. Bugün Türkçe metinler esas olmakla beraber İngilizcesi ile arasında, tercüme hataları dolayısile mübayenet bulunmakta ve konuyu açıklamak için halâ İngilizcesine başvurulmaktadır. İşte yine yurdumuzun şartlarını değerlendirmek ve kafa yormak zahmetine girmeyen idarecilerimizin elinde, bu üniversite, verilen reçete sayesinde süratle büyümüş, bununla beraber tatbikattan doğan problemler de büyümüş ve nihayet hocası, asistanı ve bütün öğrencilerile bir açmaza girmiştir. Bu sebepten yabancı öğretim üyelerinin bu tesisin nasıl bu kadar çabuk büyüdüğünü sorarlarken takdirlerini değil hayretlerini ifade ettikleri zamanla daha iyi anlaşılmıştır.

II. MADDÎ KAYNAKLAR

Vakıflarla işletilen A.B.D. özel üniversitelerini kopya etmek suretile kurulan O.D.T.Ü.'nin hayret uyandıran çapta gerçekleştirilen inşaatı Türkiye bütçesinden karşılanmıştır. Türk uyruklu bütün öğretim üyeleri ile bir kısım yabancı öğretim üyeleri ve üniversitenin sair carî giderleri yine bu bütçeden karşılanmaktadır. Bir nisbetle laboratuar malzemesi ile yabancı öğretim üyelerinin ücretleri için UNESCO, CENTO, NATO, OECD, AID gibi milletlerarası kuruluşlar tarafından devletimize tanınan kredi ve yardımlardan diğer millî müesseselerimiz gibi O.D.T.Ü.'ye de imkânlar ayrılmaktadır. Bu imkânların nisbeti şimdiye kadar mübalâğa ve tahrif edilerek Türk kamu oyuna tanıtılmış ve O.D.T.Ü.'ye bir yabancı üniversite süsü verilmek suretile idarecileri için bir nevi dokunulmazlık havası yaratılmak istenmiştir. Nisbetleri yüzde beşi geçmeyen bu yardımlar ise yurdumuz için çok gayri müsait şartlarla verilmektedir. Son AID kredilerile Amerikalı meslekdaşlarımıza cem'an ödenmesi kabul edilen ücretler sadece rakamlara vurulduğu takdirde kamu oyunda reaksiyon yaratacak nisbetedirler. Oysa getirilen kimseler genellikle mesleklerinde şöhret sahibi veya yurdumuzdaki meslekdaşlarından veya dış memleketlerden ve Amerika'dan gelen Türk öğretim üyesi arkadaşlarımızdan daha üstün vasıfları olan kimseler değillerdir.

III. GÖREV VE ÖZERKLİK KONUSU

Üniversitelerin görevleri, kullandıkları ve geliştirdikleri bilimsel metotlar sayesinde gerçekleri ortaya koymak ve yaymaktır. Üniversite eğitimi bu gerçeklerin ve metotların yeni nesillere tanıtılması hadisesidir. Bu yönüyle dünya üniversitelerinin temeli, bundan 120 yıl evvel Alexander von Humboldt ile ortaya çıkan iki fikir üzerine oturtulmuştur, araştırma özerkliği ve eğitim özerkliği...

Her cemiyetin gelişme hızı, neticede yönetim kadrosunun isabetli kararlarına bağlı bulunduğuna göre, üniversitelerin sayılan vazifelerini tam manasile yapabilmeleri için malî ve idarî özerkliğe sahibolmaları ve devlet tarafından kurulmaları prensipleri kabul edilmiştir. Türk Anayasasının 120. maddesi işte bu evrensel prensiplerin ifadesidir ve bir lüks değil, üniversitelerin bu memlekette kendilerinden beklenen fonksiyonları icabıdır.

Bir ülkenin kaynakları ne kadar sınırlı, buna karşı ihtiyaçları ne kadar geniş olursa, her kuruşundan o derece büyük fayda istenmekte ve üniversiteden beklenen vazifenin ağırlığı artmaktadır. Gelişmekte olan Latin Amerika ülkelerinde, devletler büyük projelerin üniversiteler tarafından vize edilmesini bu sebeplerle gerekli görmüşlerdir. O.D.T.Ü. bu bilince varmış ve Mühendislik Fakültesinin geçen ilk baharda yaptığı toplantılarda üniversite öğretim üyelerinin vazifesinin yalnız kitapları kıraat etmek değil, gerçeklerde yurt sorunlarına da tarafsız olarak inmek tezi kabul edilmiştir. Gönül ister

ki idareci kadrosu da bu ihtiyacı duysun ve yurdumuzda tarafsız bir uzmanlık ve bilirkişilik müessesinin gelişmesine yardım etsin. Sorunlarımızın uzun süredeki çözümü ancak böyle müesseselerle mümkün olacaktır, yoksa ısmarlama raporlar yazdırıp, bunları kalkan olarak kullanarak angaje olunan işlerin icraatına girişmekle değil. Bu hususa dikkat edilmediği ve şimdiye kadar olduğu gibi kararlar alındığı takdirde, gittikçe daha kompleks hale gelen meseleler uzun vadede çözümlenemeyecek yoğunlaşacak ve zararını bütün milletin çekeceği daha büyük bunalımlar kendini gösterecektir. Bu noktada, idarecilerin bugün dahi içinde bulundukları sorumluluklarının derecesine dikkatlerini çekmek lazımdır. Her ne kadar verdikleri kararlardan doğan zararlarından ötürü üst kademedeki idareciler için şimdiye kadar maddî bir sorumluluk bahis konusu olmamışsa da bunun ilânihaye devam edeceği kanaati yaygın değildir. Danıştayın son içtihatları bu yargının ilk ışıklarıdır.

Üniversitelerin dışında ve münhasıran eğitim vazifesi gören müesseseler, yüksek okullardır. A.B.D. de özel sektörün kurduğu bu gibi okullardan birkaç tanesinin yüksek seviyelere ulaşmış olmasının nedeni çok güçlü bir ekonomiye dayanan Amerikanın teknolojik üstünlüğü ve bütün kıtada geçerli olan geniş rekabet şartlarıdır.

IV. O.D.T.Ü. ve ÖZERKLİK

Yukarıda sebep ve neticeleri ile izah edilen, üniversitelerin özerkliği prensibi Anayasamızda O.D.T.Ü. dahil bütün üniversitelere tanınmış ve yasanın 120. maddesinin birinci paragrafıyla müstakilen ifade edilmiştir: «Üniversiteler, ancak devlet eliyle ve kanunla kurulur. Üniversiteler bilimsel ve idarî özelliğe sahip kamu tüzel kişileridir».

Aynı maddenin ikinci paragrafı üniversitelerin idare şekillerini tesbit ederken özel kanunla kurulmuş olanları ve dolayısiyle O.D.T.Ü.'ni mevcut üniversitelerin dışında mütalâa ederek: «Üniversiteler, kendileri tarafından seçilen yetkili öğretim üyelerinden kurulu organların eliyle yönetilir ve denetlenir; özel kanuna göre kurulmuş devlet üniversiteleri hakkındaki hükümler saklıdır.» demektedir. Binaenaleyh, tamamı Bakanlar Kurulu gibi bir siyasî organ tarafından kurulan ve işletilen O.D.T.Ü. Mütevelli Heyetinin, Rektör seçimi hakkı özel bir kanunla kendisine verilmiş olsa bile, bu hakkını üniversitenin özerkliği prensibine karşı kullanabilmesi Anayasanın 120. maddesinin birinci fıkrası karşısında imkânsızdır. Bu husus Anayasamızın kabulü ile ilgili Kurucu Meclis müzakere zabıtlarından da anlaşılmaktadır. İstisna hükmünü öneren Turhan Fevzioğlu 120. maddesinin kabulü ile ilgili Temsilciler müzakerelerinde şöyle demiştir: «4936 sayılı kanuna göre kurulmuş üniversiteler vardır, yani bu kanuna göre işlemekte olan üniversiteler vardır. Ankara, İstanbul ve teknik üniversiteler gibi. Bir de Atatürk Üniversitesi, Orta Doğu Üniversitesi gibi, yine devlet tarafından kurulmuş, Büyük Millet Meclisinin kabul ettiği kanunla kurulmuştur. Bu üniversitelerin de bu prensiplere tabi olmaları tabiidir.. Amerika'da üniversiteler muhtardır.. Bizde de bu şekilde üniversiteler kurulabilir». (2) Diğer taraftan O.D.T.Ü. nin üniversite özerkliği esasına göre Mütevelli Heyeti müessesi ile yönetilmesi bir Anayasa hükmü olduğundan bu sistemin herhangi bir kanunla değiştirilmesinin mümkün olup olmadığı ciddî münakaşa konusudur.

Şu halde Mütevelli Heyetleri ya Anayasamızın bu maddesi açısından üniversiteyle anlaşarak rektörü seçecekler ve böylece 7307 sayılı O.D.T.Ü. kanununu çalıştıracaklar veya bu kanunu Anayasaya karşı işletmek sorumluluğunu yükleneceklerdir. Bu takdirde veya Anayasamızın 120. maddesinin ikinci fıkrası dışındaki esaslara aykırı olarak ve 7307 sayılı kanuna dayanarak aldıkları her karar iptal tehlikesile karşı karşıya gelecek ve buna yetkili organların seçimi ve onların aldıkları kararlar da dahil olacaktır (3). Nitekim ısrarla yola giren son Mütevelli Heyeti, daha fazla sorumluluk yüklenmemek için istifa etmiştir. Yeni Mütevelli Heyetinin bu gerçeği peşinen kabul ederek görev alması veya kendisini seçen siyasî organ tarafından buna gö-

re atanması zorunluğu vardır. Neticede gerekli olan, eski veya yeni kanun değil, bilgi ve hüsnüniyettir. Bu güne kadar, Anayasamızın 120. maddesi açısından O.D.T.Ü.'de çeşitli çalışmalar yapılmış raporlar hazırlanmışsa da, kısır bir görüşe istinaden ve gücünü böyle işleyen bir sistemden alan idare mekanizması herhangi bir neticeye varılmasını engellemiştir. Bu sayede anti-demokratik bir sicil sistemi ve her türlü hukukî esastan uzak sözleşmelerle öğretim üyeleri üzerinde devamlı baskı sağlanarak, Fakülte ve Bölüm Kurulları çalıştırılmamıştır. Tek taraflı ve otoriter bir idare tarzının bir gün O.D.T.Ü.'nin hayatiyetini zedeleyeceğini üniversitemizde yıllarca ders vermiş olan Prof. Dodd çok önceden haber vermiştir (4).

V. ÇÖZÜM YOLU VE ÜNİVERSİTELER REFORM KANUNU TASARISI :

Meseleye, bunalımın özünden bakıldığı ve rasyonel düşünüldüğü takdirde çözümü kolaylaşmaktadır. Bu takdirde ise klâsik üniversitelerdeki bazı meslekdaşlarımızın zannettikleri gibi şu veya bu modele saplanmak ve Amerika veya Almanya'da böyledir diye birini seçmek mecburiyeti ortadan kalkmaktadır. Her iki tip üniversitede de sıkıntısını çektiğimiz husus, bu toprakların ve bu insanların şartlarına göre geliştirilmiş bir modelin yokluğudur. Orta Avrupa modelinden aynen kopya edilmiş olan klâsik üniversitelerimizin büyük sıkıntıları yok mudur? Buna mukabil O.D.T.Ü.'nün işleyişinde çeşitli hususları beğendiklerini kendileri ile olan görüşmelerimizde tesbit etmedik mi? Burada bilhassa idarî elâstikiyeti, açık akademik personel statüsünü ve şeflik usulüne son veren ekip çalışması sistemini zikretmek lâzımdır.

Özellikle tatbikî konularda, üniversite dışında çalışmalarile ün kazanmış olan meslekdaşlarımızın gerekli ücret ve ünvanla öğretim üyesi olarak üniversiteye alınabilmeleri lâzımdır. Bu husus hem üniversitelerin fonksiyonları, hem de öğretim üyesi dar boğazları bakımından önemlidir. Endüstri memleketlerinden bilhassa Almanya'daki Teknik Üniversitelerde tatbikî bilimlerde ihtiyaç duyulan her öğretim üyesi, dışarıda, yani sanayide aranır. Bu yüzden üniversitede yetişenler kendilerini tatbikatta ispat etmek mecburiyetindedirler. Randımanlı eğitim ve randımanlı araştırmalar üniversitelere alınan bu insanlar tarafından yapılmakta ve üniversitelerin şahsiyetleri ile iftihar ettikleri ve şeref kazandıkları büyük araştırıcılar ve hocalar işte bu şekilde yetişmektedirler. Yurdumuzda kurulmakta olan sanayi ve bu sanayiin karşısındaki ortak pazar, üniversitelerimizin artık fildişi kulelerden çıkmalarını gerektirmektedir.

Önemle üzerinde durulması gereken transparans, Avrupanın klâsik üniversitelerinde eskidenberi tatbik edilegelmekte olmasına rağmen bizim üniversiteler reform tasarısına daha girmemiştir. Bu tasarıda halâ câri olan şey «çeşmeyi bekleyen suyu içer» prensibidir. Bu yüzden üniversiteye tatbikattan alınan hocalar öğretim görevlisi gibi her bakımdan mağdur ve tecridedilmiş bir statüye sokulmakta, (madde 42) dış memleketlerden gelmek isteyen öğretim üyelerine teşvik edici koşullar getirilmediği gibi, gelenlere de, çıkarılmadık zorluk bırakılmakta (madde 24, 30), yetişenler için hiçbir teşvik öngörülmedikten başka, üniversite yine ve sadece doçent ve profesörler tarafından idare edilmekte ve diğer Üniversite elemanlarına önemli konularda söz hakkı tanınmaktadır. (Madde 5, 6, 7, 12, 14, 16, 18).

Konuyu biraz açıklamak için maddelere eğilelim :

Madde 42 — Üniversiteye tatbikattan alınan ve «kendi uzmanlık alanlarında çalışma ve eserlerile tanınmış» kimseleri «öğretim üyesi» olarak değil, «öğretim görevlisi» olarak kabul etmektedir. Sayılan vasıflarına göre en aşağı kendileri kadar değerli olması lâzım gelen bu kimselere söz hakkı ve ünvanlar esirgenmekte ve özel bilgi ve uzmanlık isteyen konuların dışındaki derslerde de sadece geçici olarak vazife verilmektedir. Burada ilk akla gelen «üniversite kimindir ve kime hizmet etmektedir?» suali olmaktadır.

Madde 24 — «Doktor unvanı veya tıpta uzman yetkisini aldıktan sonra yabancı memleketlerde doçent unvan ve yetkisini almış olanlar, en az iki yıl bu unvan yetki ile yabancı memleketlerde öğretim ve araştırma kurumlarında çalışmış olmak şartiyle «Üniversite Doçenti» sayılmak için üniversitelerarası kurula başvurabilirler. Başvurmayı tâkibeden ilk toplantısında üniversitelerarası kurul, üniversite doçentliği sınav jürileri seçiminde uygulanan usul uyarınca bir komisyon kurar. Bu komisyon adayın belgelerini, yayınlarını ve çalışmalarını inceliyerek bir ay içinde tahlilî bir rapor hazırlar. Üniversitelerarası kurul müteakip ilk toplantısında bu raporu müzakere eder ve adaya «Üniversite Doçenti» unvanının verilip verilmiyeceğini karara bağlar».

Bu madde ile yabancı memleketlerde alınan doçentlik sıfatı kaldırılıyor ve yabancı memlekette bu sıfatla iki yıl çalışanın belge, yayın v.s. çalışmaları inceledikten sonra veriliyor. Oysa üniversitede ders verme yeteneği demek olan doçentlik, 46. Maddede yabancı ülkelerden gelen ve bu sıfatı haiz olan yabancılara doğrudan doğruya tanındığına, bunlar Senatonun onanımı ile üniversitelerde ders vermeye davet edildiklerine göre, aynı şartları haiz olan Türk uyruklulardan niye esirgenmektedir? Sonra 23. Maddeye göre «doçentlik sınavını başaranlar üniversite doçenti (sanki başka doçentlik varmış gibi) olurlar» derken, neden kendi üniversitelerimizden gelenlere iki sene bu sıfatla çalışmış olmak, yayın, çalışmalar vesairenin tetkik edilmesi gibi usuller uygulanmıyor?

Gerekçede «Bu madde yürürlükte bulunan kanunun 19. maddesinin 3 üncü fıkrasında yetersiz bir şekilde düzenlendiği yabancı memleketlerden alınan doçentlik ünvanının ne tarzda üniversite doçentliğine esas teşkil edeceğini açık hükme bağlamaktadır? denmektedir. Anlaşılıyor ki ilk kanundaki elastikiyet rijid bir uygulamaya dönüştürülerek transparansa engel olunmak istenmiştir.

Ders verme yeteneği, Madde 23 deki deneme dersinden de anlaşıldığı gibi, doçentlik demek olduğuna göre, doktor asistanlara 42. maddeye göre öğretim görevlileri statüsü içinde ders verdirmek istemek (Madde 41) bir çelişki ve samimî olmayan bir tutum değil midir?

Genel Kurul (Madde 5), Yönetim Kurulu (Madde 6), Dekan (Madde 7), Senato (Madde 12), Üniversite Kurulu (Madde 13), Rektör (Madde 14), Üniversiteler Arası Kurul (Madde 16) gibi organlar ve Hükûmetle temas (Madde 18) gibi müesseselerde sadece öğretim üyesi diye tanımlanan doçent ve profesörlere yer verilmiştir. Oysa bugünkü manâda üniversitede her ders veren, «öğretim üyesi» sayılmakta ve her üniversite mensubu üniversitede alınan kararlarda söz sahibi olarak kabul edilmektedir.

Bundan başka Avrupa'nın en klâsik üniversitelerinde bile artık kürsü sistemi terkedilirken bu kanunda muhafaza edilmek istenmektedir. Bu bakımdan kanun, beşinci bölümü ile de dünya üniversite reformu anlayışına ters düşmektedir.

Neticede, hazırlanan kanun, üniversitelerin yurt çapındaki fonksiyonlarını ve faydalarını sınırlayıcı bir karakter taşımakta ve bir reform tasarısı olarak kabule şayan görünmemektedir. Sadece klâsik sistemi teferruata indirmek, hakiki manâda bir üniversite reformu için kâfi değildir. O.D.T.Ü. İnşaat Mühendisliği Bölüm Kurulu da bu tasarıyı tetkik ederek aşağıdaki karara varmıştır (5):

«1. Üniversiteler kanun tasarısı, bu durumuyla ülkemizin bugünkü koşullarına cevap vermekten uzaktır ve bilimsel gelişmesine yeterli ve gerekli olanakları getirmemektedir. Gerçekte bu tip bir kanunun ülkemizin genel eğitim reformu içinde düşünülerek hazırlanması gerekir.

2. Felsefesini onaylamadığımız, bütün üniversiteleri içine alan bu kanunun kapsamını gereğinden çok bağlayıcı ve detaylı bulmaktayız. Şöyle ki; genel bir kanunun kapsamı her üniversitede bulunması gereken ana ilkeleri belirten ve her üniversitenin kendi yapısına göre geliş-

me ve yönetilme olanaklarını sağlayan bir nitelikte olmalıdır.

3. Bütün üniversiteleri kapsayacak bir kanun, genç bilim adamlarının yetişebilmesi olanaklarını getirmeli, üniversite gençliğinin bilgili, yapıcı ve sağlam düşünceceli yetişmesini sağlamalıdır. Bu şekilde ülkemizin bilimsel ve sosyal gelişmesi için önemli bir adım atılmış olacaktır.

Bu nedenle yeniden hazırlanacak «Üniversiteler Kanunu» nda aşağıdaki ilkelere uyulmalıdır.

a) Üniversitelerin bilimsel, idarî ve malî özerkliği sağlanmalıdır.

b) Üniversite yönetimine asistanlar dahil tüm öğretim üyeleri, öğretim görevlileri ve öğrencilerin etkili bir şekilde katkıda bulunması sağlanmalıdır.

c) Öğretim üyeliğine atama ve terfilerde demokratik ilkeler izlenmeli, bu kanuna göre kurulan bütün üniversitelerde akademik ünvan muadeleti sağlanmalıdır.»

VI. SONUÇ :

Yukardaki açıklamalar önemli bir sonucu ortaya koymaktadır. Gerek klâsik, gerekse ODTÜ tarzı her iki yabancı model, Türk şartlarına göre geliştikleri an müşterek bir tip doğacak ve bu, özlemini çektiğimiz Türk Üniversitesi olacaktır. Bu neticeye ulaşmada, iki ayrı noktadan ve her iki sistemin işleyişini bu topraklarda değerlendirmek suretiyle yaklaşmak, zaman kazanmak yönünden de büyük faydalar sağlayacaktır. Bunun maliyetinin ODTÜ yüzünden tahmin edildiği kadar büyük olmayacağı zihinlerde belirecek herhangi bir şüpheyi ortadan kaldırmak için ifade edilmelidir.

NOT :

Şimdiye kadar basınımızda yazan meslekdaşlarımız daima her iki tip üniversitede çalışan öğretim üyelerinin maaşlarını karşılaştırmışlar ve özel görüşmelerinde de ODTÜ lehine gibi gözüken para farkını özerksizliğin bir bedeli olarak göstermek istemişlerdir. Yukardaki açıklamalardan bu iki husus arasında hiçbir rabıtanın bulunmadığı görülmektedir. Diğer taraftan klâsik üniversitelerdeki meslekdaşlarımız aradaki farkı son zamlar ve ek görevlerile tamamen kapatmışlardır. Oysa aynı şartlar altında, yabancı lisanda öğretim yapan hocaların daha ağır külfete katlanmaları ve daha zor temin edilebilmeleri dolayısıyle, daha çok ücret almaları tabiidir. Kolejler dahi öğretmenlerine diğer okullardan fazla para verirler.

Bundan başka klâsik üniversitelerdeki meslekdaşlarımızın çalışmak için ellerindeki imkânları ne nisbette değerlendirdikleri kamu oyunun malûmudur. Hakikat şudur ki, kendilerine ayrıca yapılan davetlere rağmen klâsik üniversitelerdeki arkadaşlarımız üniversitelerini terketmemektedirler. Bunun neticesinde meselâ ODTÜ Mühendislik Fakültesinin eskiden beri had derecede öğretim üyesi sıkıntısı çektiği ve öğretim üyesi kadrolarının yaşlanmamakta olduğu söylenecek son sözdür. Hacettepe Üniversitesi buna mâni olmak için çeşitli kaynaklardan doçentlerine 6500 TL. net profesörlerine 9500 TL. net ücret ödemektedir. Tam zaman çalışmasını öngören reform kanunu tasarısı da doçentlere 3000 TL. profesörlere 4000 TL. ek tazminat ödemek istemekdir. Şu halde her iki modelin maliyeti vergi mükellefine göre değil, yurt ekonomisi açısından değerlendirilmelidir.

Netice olarak, sarfedilen çabalar Türk Üniversiteleri için önemli bir noktaya yöneldiğine göre, bütün arkadaşlarımızın ve her iki tip üniversitedeki meslektaşlarımızın gereken aktiviteyi göstermeleri ve birbirlerini anlayışla desteklemeleri bir sağduyu ve vatanseverlik görevidir.

---

(1) Charles Abrams, Man's struggle for shelter. The M.I.T. Press, 1964.

(2) Kâzım Öztürk T. C. Anayasası (Tutanaklar) III. Cilt Ankara Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları s. 3303 - 3306.

(3) Prof. Dr. Mümtaz Sosyal «ODTÜ Yönetim Yapısı ve Anayasa» Siyasal Bilgiler Dergisi Cilt XXIV sayı I.

(4) Prof. C. H. Dodd Studies in University Government and Administration, 1962 Yayın No. 1, S. 74, ODTÜ.

(5) O.D.T.Ü. İnşaat Mühendisliği Genel Kurulu Oturumu (23 Mart 1970).

Full Time Gereği ve Özel Yüksek Okullar

Gönen TOPRAK
Yük. Müh.
İ.T.Ü. İnş. Fak. Asis.

Son iki yılda Türkiye'yi de saran öğrenci hareketleri, bozuk eğitim düzenimizin en çok aksayan yönü, yüksek öğrenim ile ilgili birçok sorunu açığa çıkarmasına rağmen; bunların çoğu geçtiğimiz yaşama ve eğitim döneminde çözümlenemedi. Özel yüksek okullar, öğrenimde fırsat eşitliği, çağdaş bilime uygun öğrenim, iş garantisiyle öğrenim, full-time... vb.

«Yüksek öğrenimde reform» ilkesi etrafında toplanan yenilikler, son gelişmelerin ışığı altında incelenince daha belirgin olarak ortaya çıkıyor ki bunlar biribirini etkileyen, birbirleri etrafında oluşan sorunlardır. Dolayısıyla çözümleri de böyle bir anlam içinde aranmalıdır. Biz bu yazımızda kamu işletmelerimizde giderek yaygınlaşan FULL-TİME'i üniversite ve özel yüksek okullar yönünden alarak inceleyeceğiz.

ÜNİVERSİTELER VE FULL-TIME

Full-Time'a öğretim üyelerini sadece zaman yönünden bağlayıcı bir formül olarak değil, fakat öğretim gücünü ve emeğini üniversite içinde muhafaza etmenin gereği olarak bakmalıyız.

Bu gereğin içinde şu nedenler yatar :

1) Üniversitemizin yönelimi genellikle, yüksek öğrenim ihtiyaçlarını karşılanması paralelinde olmuştur :

a) Yeni açılan veya ek tesislerle genişletilen üniversite ve fakülteler.

b) Zorlama ile artırılan fakülte kontejanları,

c) Öğretim üyesi sayısı artışındaki cılızlık,

d) Sonuçta; esasen yetersiz kalan, öğretim, üyelerinin senelik ders verme saatleri toplamının, artan ihtiyaç karşısında büsbütün nisbetsizleşmesi,

2) Üniversitelerimizin ikili fonksiyonundan biri olan «yüksek öğrenim» sistem, plânlama değişim olarak «araştırma» fonksiyonunun —diğer fonksiyon— dışındadır. Yani bizde üniversite, araştırıcı fonksiyonun çizdiği yolda düzenlenmesi gerekirken, insiyatifi dışı hazırlanan yüksek öğrenim proğramının gereklerine uymak zorunluğunda bırakılan kurumdur. Halbuki bilimsel niteliğini bir ticarî metâ olmaktan çıkarıp araştırıcı fonksiyonunun kaynağı olarak değerlendiren üniversite böylesi bir çelişkinin içine düşmezdi. Bu bize, üniversitelerimizin dilediğimiz öğretim ve araştırma düzeyine ulaşamamasının, gerçek ve sağlam bir üniversite esprisinin yerleşmemesi nedenine dayandığını gösterir. Bu esprinin yerleşmemesi diğer nedenler yanında, full-time çalışma esasına gidilmemiş olmasındandır.

3) Bilimsel araştırma sadece üniversiteye özgü değildir; fakat üniversite için bir varoluş nedeni teşkil eder. Ülkemizin çözümlenmemiş veya en iyi çözüm yolu bulunamamış teknik, sosyal, kültürel, ekonomsal... vb. sorunları üniversitelerimizden, koşullarımızı, imkânlarımızı, enerji tasarrufunu bilimsel esaslar eşliğinde birleştirici plânlar, programlar istiyor. Bunların gerçekleşmemiş olması gerek yasama gerekse yetkili üniversite organlarınca zaman ve maddi olanak yetersizliğine bağlanmıştır. Full-time gereğinin zaman yetersizliği karşısında ne denli ağırlık kazandığı ortadadır.

4) Akademik ünvanların ticari ortamlarda değer ve itibar kaynağı olarak, kullanılması 4936 sayılı Üniversiteler Kanunu'na aykırıdır. Aynı Kanun full-time çalışmayan öğretim üyelerinin dışarda meslekleri ve uzmanlıkla-

rıyla ilgili işlerde haftada 10 saati geçmemek şartiyle çalışabileceklerini de belirtiyor.

Fakat uygulama nasıldır? Kanımızca akademik ve ticari hayatları biribirinden ayıran sınır aşılmıştır. Çünkü üniversitelerimizde bir iç denetim organı kurulamamıştır. Eğer denetimi yapacak olan üniversite rektörünün muayenehanesinin kapısında «Ord. Prof. yazarsa, dekanlar dışarda haftada değil günde 10 saat çalışırsa bu denetim nasıl sağlanacaktır?

Full-time ile bu pürüzler, aksaklıklar giderilebilecektir.

ÖZEL YÜKSEK OKULLAR

Full-time'nin yukarıda değindiğimiz gibi «güç ve emeğin belirli bir yerde toplanması» biçiminde yorumu özel yüksek okullar için de yararlıdır. Bu müesseselerde, çağdaş bilim anlayışına uygun düzeyle eğitim yapılması Devletin düzenleyici tedbirleriyle olduğu kadar «kendi gücüyle, imkânlarıyla bir varlık olabilme» veya «kendi kendine yetebilme» olanağının sağlanmasıyla mümkündür. Aksi, daima bağımlı, dışa bağımlı geleceğinden emin olamayan dolayısiyle kısa vadede kâr peşinde koşan ticarî amaç olur.

Bir kaç yerde görevi olan fazla sayıda öğretim üyesi yerine bütün çalışmalarını yüksek okulda toplayan az sayıda öğretim üyesi daha yararlı olacağı gibi, ilerisi için kendi bünyesinde öğretim üyesi yetiştirme imkânının sağlanmasına temel teşkil edecektir.

SONUÇ :

Çeşitli üniversitelerce yasama organına sunulan reform tasarılarında şu iki amaç esas tutuluyor :

1) Yüksek öğrenime; çağımızın, günümüzün koşullarına göre yeni bir yön vermek.

2) Aynı Üniversiteler Kanunu'na bağlı fakat farklı uygulamalara sahip üniversiteleri ortak bir çalışma düzeninde birleştirmek.

Yukarda sıraladığımız nedenler eşliğinde düşünülünce, bunların full-time çalışma esasına gidilmeden gerçekleşebileceğini sanmıyoruz.

Teknik Personel Sendikası Çatısı Altında Toplanalım

Mehmet ORMANCI
İnş. Yük. Müh.

Örgütümüzün stratejisini çizebilmek için teknisyenler ordusunun toplumumuzdaki yerini hangi şartlarda çalışmaya zorlandığını toplum sorunlarımızla bütünlük içinde incelemek gereklidir.

Teknik elemanlarının kamu kesiminde 1958 yılında çıkarılmış olan 10195 sayılı yönetmeliğe göre çalıştırılmaktadırlar. Nedir bu yönetmelik ne gibi hükümler getirmektedir?

Toplumumuzdaki emekçi kitleler statülerini inceleyerek adı geçen yönetmeliğin yerini tesbit etmeye çalışalım. Emekçi kitleler genel olarak iki büyük gurupta toplanmışlardır.

1 — MEMUR : Anayasamızın 117. maddesine göre «Devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler «memurlar tarafından yürütülür.

Bir kimsenin devlet memuru sayılabilmesi için :

— Bir kamu hizmeti görmesi,
— Bu hizmetin genel idare esaslarına göre yürütülmesi,
— Hizmetin asli ve sürekli olması,
— Her türlü özlük haklarının kanunla düzenlenmiş olması şarttır.

2 — İŞÇİ : 931 sayılı iş kanununun 1. maddesine göre «Bir hizmet akdine dayanarak herhangi bir işte ücret karşılığı çalışan kişiye işçi denir».

Anayasanın 274. maddesine göre kuracakları sendikalar aracılığı ile demokratik hakları için eğemen sınıflara karşı mücadele ederler. Toplumun en ileri ve devrimci sınıfıdır.

rıyla ilgili işlerde haftada 10 saati geçmemek şartiyle çalışabileceklerini de belirtiyor.

Fakat uygulama nasıldır? Kanımızca akademik ve ticari hayatları biribirinden ayıran sınır aşılmıştır. Çünkü üniversitelerimizde bir iç denetim organı kurulamamıştır. Eğer denetimi yapacak olan üniversite rektörünün muayenehanesinin kapısında «Ord. Prof. yazarsa, dekanlar dışarda haftada değil günde 10 saat çalışırsa bu denetim nasıl sağlanacaktır?

Full-time ile bu pürüzler, aksaklıklar giderilebilecektir.

ÖZEL YÜKSEK OKULLAR

Full-time'nin yukarıda değindiğimiz gibi «güç ve emeğin belirli bir yerde toplanması» biçiminde yorumu özel yüksek okullar için de yararlıdır. Bu müesseselerde, çağdaş bilim anlayışına uygun düzeyle eğitim yapılması Devletin düzenleyici tedbirleriyle olduğu kadar «kendi gücüyle, imkânlarıyla bir varlık olabilme» veya «kendi kendine yetebilme» olanağının sağlanmasıyla mümkündür. Aksi, daima bağımlı, dışa bağımlı geleceğinden emin olamayan dolayısiyle kısa vadede kâr peşinde koşan ticarî amaç olur.

Bir kaç yerde görevi olan fazla sayıda öğretim üyesi yerine bütün çalışmalarını yüksek okulda toplayan az sayıda öğretim üyesi daha yararlı olacağı gibi, ilerisi için kendi bünyesinde öğretim üyesi yetiştirme imkânının sağlanmasına temel teşkil edecektir.

SONUÇ :

Çeşitli üniversitelerce yasama organına sunulan reform tasarılarında şu iki amaç esas tutuluyor :

1) Yüksek öğrenime; çağımızın, günümüzün koşullarına göre yeni bir yön vermek.

2) Aynı Üniversiteler Kanunu'na bağlı fakat farklı uygulamalara sahip üniversiteleri ortak bir çalışma düzeninde birleştirmek.

Yukarda sıraladığımız nedenler eşliğinde düşünülünce, bunların full-time çalışma esasına gidilmeden gerçekleşebileceğini sanmıyoruz.

Teknik Personel Sendikası Çatısı Altında Toplanalım

Mehmet ORMANCI
İnş. Yük. Müh.

Örgütümüzün stratejisini çizebilmek için teknisyenler ordusunun toplumumuzdaki yerini hangi şartlarda çalışmaya zorlandığını toplum sorunlarımızla bütünlük içinde incelemek gereklidir.

Teknik elemanlarının kamu kesiminde 1958 yılında çıkarılmış olan 10195 sayılı yönetmeliğe göre çalıştırılmaktadırlar. Nedir bu yönetmelik ne gibi hükümler getirmektedir?

Toplumumuzdaki emekçi kitleler statülerini inceleyerek adı geçen yönetmeliğin yerini tesbit etmeye çalışalım. Emekçi kitleler genel olarak iki büyük gurupta toplanmışlardır.

1 — MEMUR : Anayasamızın 117. maddesine göre «Devletin ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler «memurlar tarafından yürütülür.

Bir kimsenin devlet memuru sayılabilmesi için :

— Bir kamu hizmeti görmesi,
— Bu hizmetin genel idare esaslarına göre yürütülmesi,
— Hizmetin asli ve sürekli olması,
— Her türlü özlük haklarının kanunla düzenlenmiş olması şarttır.

2 — İŞÇİ : 931 sayılı iş kanununun 1. maddesine göre «Bir hizmet akdine dayanarak herhangi bir işte ücret karşılığı çalışan kişiye işçi denir».

Anayasanın 274. maddesine göre kuracakları sendikalar aracılığı ile demokratik hakları için eğemen sınıflara karşı mücadele ederler. Toplumun en ileri ve devrimci sınıfıdır.

Anayasanın 46. maddesinde çalışanlar kavramıyla kapsamı geniş tutulmuştur.

4/10195 sayılı yönetmeliğe göre çalışan teknisyen işveren tarafından objektif şartları tamamen uymasına rağmen kasıtlı olarak işçi sayılmamaktadır. Teknik elemanın yukarda tanımlanan memur statüsüne giremeyeceği kesinlikle gözükmektedir. Çeşitli hürriyetleri kısıntılara tabi tutulan memur kitlesini genişletmekse anayasamızın hürriyetçi felsefesine aykırıdır. Zaten anayasa 46. maddesi ile memur kitlesi dışında kalan çalışanlar kitlesini geniş anlamı ile işçi olarak kabul etmektedir. Buna rağmen işçi olarak kabul edilmeyen teknik elemandan Sosyal Sigortalar kurumuna pirim kesilmektedir, acaba bu durumda teknik elemanın sosyal güvenliği ve geleceği nedir? Sorunun cevabını Doç. Dr. Seyfullah Edis'in Cumhuriyet Gazetesinde yayımlanan makalesinden pasajlar alarak açıklığa kavuşturalım.

«1965 yılında yürürlüğe giren 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa göre bir kimsenin sigortalı sayılabilmesi için ,onun bir hizmet akdine dayanarak çalışması gereklidir. Nitekim, bunu adı geçen kanunun ikinci maddesi şu şekilde saptamaktadır : Bir hizmet akdine dayanarak bir veya birkaç işveren tarafından çalıştırılanlar, bu kanuna göre sigortalı sayılırlar. Demek ki sigortalı sayılabilmek için bir hizmet akdine göre çalışmak şarttır.»

«Bunun sonucu olarak, Sosyal Sigortalar Kurumu, kanunla tayin ve tesbit edilmediği ölçüde — prim ödense dahi — hizmet akdine göre çalışmadığı için sigortalı sayılmayanlara herhangi bir sosyal güvenlik hakkı veya menfaat sağlayamaz.»

«506 sayılı yasanın 84. maddesine göre yanlış ve yersiz olarak alınmış olduğu anlaşılan primler hisseleri oranında işverenlere ve sigortalılara geri verilir. Primlerin geri verilmesi konusunda yapılacak istemler yine anılan 84. maddenin öngördüğü on yıllık zaman aşımı süresi içinde yapılmış olmalıdır. Primler on yıl geçmemiş ise geri verilir.»

Yukardaki cümlelerden yarını için emeklilik ücretinden başka hiçbir garantisi olmayan teknik elemanın bu en doğal hakkının bile olmadığı açıkça anlaşılmaktadır. Acaba neden demokratik haklardan çok gerisinde ortaçağ kalıntısı yönetmelikle baskı altında tutulmak istenir teknik eleman?

Bunun cevabını doğru olarak verebilmek için teknik elemanın toplumdaki yerini, yüklendiği ödevleri gözden geçirmek gereklidir.

Teknisyenler Ordusu Toplumun hayatiyeti, geleceği demek olan yatırımların seçilip, planlanması ve uygulamasını yüklenen bir zümredir. Bu ödevini yerine getirirken dikkat edeceği önemli nokta yatırımların en uygun alt yapı yatırımları olması bunların en ekonomik çözümlerinin bulunması ve en kısa zamanda yapılmasıdır.

Bu yönde bir uygulama ise Sömürücü Dış Güçlerin işine gelmeyecektir. Bu güçler ülkemizi daha çok sömürmek ve uzun zaman boyundurukları altında tutabilmek için yatırımların yanlış ve ekonomik olmayan biçimlerde uygulanmasını isterler ve bunu ülkemizdeki işbirlikçilere kabul ettirirler. Bütün bunları yakından gören teknisyenin karşı çıkışlarını etkisiz hale getirmek gereklidir. Evet bunun çaresi de Teknik Elemanın elinden her türlü sosyal güvenliğini almaktır.

İşbirlikçilerin isteklerine karşı mı çıktı? Tutar kolundan atarsın hiç kimse sana birşey soramaz.

Siyasi ağırlığı olan bir müteahhitle kontrol mühendisi olarak anlaşmazlığa mı düştün? Ya müteahhitin isteklerini kabullenirsin veya bu işin kontrolluğu senden alınır, kimse soramaz neden arkadaşımız görevinden alındı diye.

Etüd yapan bir teknisyenmisin?.

Sulama kanallarının ağanın topraklarından geçmesinin uygun olmayacağını mı belirttin? Bu çok yanlış bir tutumun olur, çünkü kanalları ağanın istediği güzergahtan geçirmeye mecbursun yoksa bu işi yapmak yetkisi elinden alınır ve kimse soramaz acaba neden arkadaşım işinden alındı diye.

Evet, Boğaz Köprüsünün yapılmasına bilimsel bir tutumla karşı mı çıktın? Ne haddine bu cüreti göstermek. Köprünün yapılması için emir o kadar yükseklerden gelmiştir ki, bu-

nun karşısında tek başına yapacağın mücadelede erir gidersin, seni sesinin hiç çıkamayacağı yere alır ve atarlar.

Öyleyse mücadelemizi nasıl yürüteceğiz? Bunun için tek çıkar yol bütünleşmek mühendis, teknisyen olarak sendikal bir örgütle tek kitle haline gelmek Mücadele ancak bu şekilde verilebilecektir.

Bu görüş açısından hareketle Teknisyenler ordusunu bünyesinde toplayacak «TEK-SEN» TEKNİK PERSONEL SENDİKASI kurulmuştur, sendikamızın çatısı altında bütünleşerek Teknik elemanın teknik bağımsızlığı için mücadele vereceğiz Teknisyenler Ordusu Teknik bağımsızlığına kavuşmaktan sonradır ki, ödevlerini tam ve gereği gibi yerine getirebilecektir.

Şimdi aklımıza şöyle bir soru geliyor: Teknik elemanın teknik bağımsızlığını sağlamak için mücadelemiz, seçeceğimiz statü ne olacaktır? Yazının başlangıcında da belirtildiği gibi, memurlar hürriyetleri kışıntıya uğratılmış bir zümredir. Mücadele olanakları yoktur, O kadar kuvvetli bir kitle olmasına rağmen Öğretmenlere yapılan baskı ve kıyım bunu açıkça göstermektedir.

Öte yandan gerçekten devrimci bir sendikanın çatısı altında toplanan işçilerin durumunu incelediğimizde görürüz ki, işverene boyun eğerek haklarını çiğnetmezler, her hangi bir üyesine yapılacak baskıyı demokratik haklarını kullanarak verecekleri mücadele ile tesirsiz hale getirirler.

Emperyalist güçler ve işbirlikçileri Teknisyenlerin işçi statüsünde sendikal bir örgüt içinde birleşerek oynanan oyunlara karşı çıkacaklarını, bildiklerinden ve bundan korktukları içindir ki, şimdiye kadar Teknik elemanları işçi olarak kabul etmemişler ve adı geçen yönetmelikle her türlü sosyal güvenlikten yoksun bırakmışlardır. Şimdi de hürriyetleri ve demokratik mücadele olanakları kısıtlı bir zümre olan Memurlar kitlesine dahil ederek oyunlarını serbestçe sürdürebilmek istemektedirler.

Ancak köprünün altından çok sular akmıştır. Teknisyenler ordusu olarak, teknik bağımsızlığa kavuşup İşbirlikçilerin oyunlarına karşı çıkmakta kararlıyız. Teknik bağımsızlığımıza da ancak İşçi statüsü içinde Sendikal örgütlenme ve mücadele olanaklarını kullanarak kavuşacağımıza inanıyoruz. Bizleri ünlü yönetmelik hükümlerine bağlı kılmakta devam etseler de, yeni çıkacak personel kanununda memur statüsüne alsalar da Çalışma koşullarımızın gereği olan işçi statüsü içinde örgütlenme hakkımızı mutlaka alacağız. Bütün arkadaşlarımı bu mücadeleyi yürütecek olan «TEKNİK PERSONEL SENDİKASI» çatısı altında birleşmeye çağırıyoruz.

Danışma Kurulu üyemiz O.D.T.Ü. Öğretim görevlilerinden Dr. Yük. Müh. Erhan Karaesme'nin annesinin vefat ettiği öğrenilmiştir. Kendisine ve ailesine İnşaat Mühendisleri Odası ve Türkiye Mühendislik Haberleri baş sağlığı diler.

(Mühendislik - 74)

İSTANBUL ŞUBESİNDEN Kitaplığımızın düzenlenmesi tamamlanmıştır. Üyelerimizin yararlanmalarına her gün çalışma saatlerinde açıktır. İstenen kitap belli bir düzene göre bir süre için emanet alınabilir. Sayın üyelerimize duyurulur.

Saygılarımızla **Yönetim Kurulu**

"Teksen" Hepimizin Sendikasıdır

İlkay İZER
İnş. Yük. Müh

Yurdumuzda dış sömürü güçleri ile işbirlikçilerine karşı yürütülen devrimci mücadele giderek yoğunluk ve güç kazandıkça, işbirlikçilerinin halkımızın sömürülen sınıf ve tabakaları arasına kasıtlı olarak soktukları yapay fakat bölücü çelişkiler de birer birer ortadan kalkmakta; örneğin mühendis, mimar, tekniker ve teknisyenlerin büyük bir çoğunluğu ortak çıkarlara sahip olduklarının, ortak bir ordu oluşturduklarının hızla bilincine varmaktadırlar. Bugün artık kesinkes saptanmıştır ki inşaat mühendisleriyle mimarlar, elektrik mühendisleriyle makine mühendisleri, tüm mühendis kadrosuyla tekniker ve teknisyenler arasındaki çelişkiler işbirlikçiler tarafından yaratılmış, işbirlikçiler tarafından sürdürülmüş, işbirlikçiler tarafından abartılmış çelişkilerdir. Mühendis, mimar, tekniker ve teknisyenlerden oluşan teknik ordu ancak dış ve iç sömürü güçleriyle uzlaşmaz çelişki halindedir, teknik ordunun iç çelişkileri toplum yararına dönük bir sorumluluk anlayışı içerisinde kolaylıkla çözümlenebilecek, kolaylıkla silinecek çelişkilerdir. Bu gerçekler teknik ordunun sömürü mekanizması karşısında bir bütün halinde eyleme geçmesini belirlemekte, zorunlu kılmaktadır. Direnmemizin güçlü ve etkili olabilmesi için birlik mutlaka şarttır; çeşitli meslek grupları, çeşitli teknik disiplinler arasındaki anlamsız bölünmeler ancak işbirlikçilerinin yararına olacaktır.

Teknik ordunun bütünleşmesi, sesini, gücünü ve ağırlığını duyurabilmesi, sömürü mekanizması karşısında bütün teknik personelin haklarının korunabilmesi ve de alınabilmesi için eyleme geçen arkadaşlarımız temelde kamu sektöründe çalışan teknik elemanları kapsamına alan Teknik Personel Sendikasını (TEKSEN) kurmuş bulunmaktadırlar. Kurulduğu andan itibaren büyük bir ilgiyle karşılanan bu sendika büyük bir çoğunluğu 4/10195 sayılı kararnameye göre çalıştırılan teknik personelin sosyal güvenliğinin teminat altına alınmasını amaçlamakta, iktidarların teknik personeli maşa olarak kullanmasına karşı çıkmaktadır. Genel Merkezi İstanbul'da bulunan devrimci sendikanın Ankara'da kurulan şubesi de geniş ve yoğun bir örgütlenme çabasına girmiş bulunmaktadır. Devrimci sendikaların genellikle meslek odalarından daha etkin eylem ve direnme olanaklarına sahip oldukları, üyelerinin çıkarlarını boykot ve grev gibi yöntemlerle somut olarak koruyabildikleri, gerçekleri kamu oyuna daha kolaylıkla benimsettikleri, dış ve iç sömürüye karşı yürütülen mücadeleye önemli katkılarda bulundukları apaçık gerçekler arasındadır. Bu nedenlerle «TEKSEN» i desteklemek, «TEKSEN» i güçlendirmek, «TEKSEN» i yurdun dört köşesine yaymak, «TEKSEN» e üye kazandırmak hepimizin görevidir. Türkiye'nin en güçlü devrimci sendikalarından biri olan potansiyeline sahip bulunan «TEKSEN» in gerçek gücüne ulaşması halinde, iktidarların teknik orduyu, özellikle 4/10195 sayılı kararnameye göre her türlü güvenlikten yoksun olarak çalıştırılan teknik personeli daha fazla istismar edebilmeleri, yurtsever mühendis, mimar, tekniker ve teknisyenlerin işten çıkartılma tehdidiyle toplum yararına dönük eylemlerden alıkonmaları da imkânsızlaşacaktır. «TEKSEN» içerisinde birleşen, bütünleşen teknik personel ayrıca kamu oyuna yurdumuzdaki teknik personelin uzun yıllar kasıtlı olarak nasıl güdük ve bilinç-

siz bırakılmak istendiğini, temelde teknik personelin ya sömürüldüğünü ya da sömürüye zorla alet edildiğini rahatlıkla duyurabilecektir. Böylelikle kısa süreli kısır maddi imkânlarla üretici kitlelere yabancılaştırılmağa çalışılan, kamu oyuna çok büyük gelir sahibi gibi yansıtılan teknik personelin büyük bir çoğunluğunun tıpkı üretici sınıf ve tabakalar gibi sömürüldüğü gerçeği de kesinkes ortaya konulmuş olacak, haklı eylemlerimizde halkımızla birlikte tüm ilerici ve devrimci kuruluşların da yakınlığı ve desteği sağlanacaktır. Çok daha sınırlı maddi olanaklarla bir memur sendikası olarak kurulmuş, öğretmenlerimizin devrimci sendikası TÖS örneği hepimizin gözleri önündedir. «TEKSEN» işçi statüsüne çok daha yakın nitelikteki üyelerinden aldığı güç ve dayanakla kısa bir süre içerisinde mutlaka ağırlığını duyuracak, teknik personeli iktidarların şamar oğlanı olma durumundan mutlaka kurtaracaktır.

Sosyal güvensizlikle birlikte sömürülmekten, horlanmaktan, sömürüye alet edilmekten kurtulmak, yurdumuzun kurtuluş ve kuruluş sürecine teknik bilgimizle gerçekten katkıda bulunmak istiyorsak en kısa zamanda «TEKSEN»e katılalım, «TEKSEN»i güçlendirelim, «TEKSEN»in devrimci yapısını pekiştirelim. TEKSEN'İ TÜM TEKNİK PERSONELİN DEVRİMCİ SENDİKASI OLARAK OLUŞTURALIM.

TÜRKİYE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ V. TEKNİK KONGRE YÜRÜTME KURULUNDAN BİLDİRİLMİŞTİR:

28 Eylül - 2 Ekim 1970 süresinde toplanacak olan V. Teknik Kongrenin, İnşaat Mühendisliğimizin gelişmesi bakımından daha başarılı olmasına yardım etmek amacıyla rapor verme süresinin sonu olarak II. Bültende belirtilmiş bulunan 31 Mart 1970 tarihinin değiştirilmesi ve bu sürenin 30 Nisan 1970 gününe kadar uzatılması Yürütme Kurulumuzca karar altına alınmıştır.

Sayın üyelerimizin gerekli ilgiyi göstereceklerine inanarak çalışmalarına hız vermelerini saygılarımızla rica ederiz.

KONULAR :

I — Su yapıları :

a) Hidrolikle ilgili araştırmalar
b) Su kirlenmesi ve sulama tasfiyesi
c) Büyük barajlarla ilgili problemler
d) Hidroloji ve yeraltı suları ile ilgili problemler

II — Trafik Problemleri :

a) Uygulama ve işletme
b) Yapı ve tesisler
c) Kazalardan doğan zararlar, tıkanmalardan doğan kayıplar ve bunların değerlendirilmesi

III — Mühendislikte deprem problemleri:

a) Yapı dinamiği ile ilgili araştırmalar
b) Çeşitli yapılara depremin etkisi ve yapıların davranışı ile ilgili hesaplar
c) Türkiye depremleri üzerinde genel incelemeler deprem yönetmeliklerinin geliştirilmesi

IV — Zemin Altı Yapılar :

a) Her türlü inşaatta heyelanın etkileri ve alınacak tedbirler
b) Özel temel problemleri ve yapısı
c) Tünel inşaatında kaya mekaniği

V — Teknik güçten en çok yararlanılması stratejisinin araştırılması.

Not : 1 Sorular üyelerimize ayrıca gönderilecektir.

Not : 2 Yukarıda belirtilen konular dışında kalan ilginç çalışmalardan uygun görülecekler yayınlanacaktır.

Teknik Eleman Sorunumuz

Sedat ÖZKOL
Dr. Yük. Müh.

Temel Sanayiini kuramamış bir ülkede toplumsal kalkınmanın gerçekleştirildiğinden söz açılması, göz boyamadan, lâf ebeliğinden ve beyin yıkamadan başka bir şey olamaz. Asırlardır süregelen dış sömürüyle toplumsal gelişimleri devamlı olarak engellenmiş, yavaşlatılmış ve çarpıtılmış olan geri bırakılmış ülkelerin gerçek kalkınmalarını toplumcu açıdan başlatabilmeleri ve dış sömürü güçlerine bağımlılıktan kurtulabilmeleri için yatırımlarla iş gücünün tarım ve turizm gibi sektörler yerine sanayi sektöründe yoğunlaştırılmaları, sanayi sektörüne kaydırılmaları gereklidir. Sanayi sektöründeki yatırımların verimli bir şekilde kullanılmaları ve toplumcu açıdan hazırlanmış bir kalkınma plânının hedeflerine ulaşabilmesi ise ancak ve ancak kaliteli bir teknik eleman kadrosunun, bir teknik ordunun varlığıyla mümkündür. Bu bakımdan teknik elemanların eğitimi ve yetiştirilmeleri için yapılan yatırımlar, bir yerde sanayi sektörüne doğrudan doğruya yapılan yatırımlar arasında sayılabilirler. Teknik ordunun, yani mühendis, mimar, tekniker, teknisyen ve sanatkârların toplumcu açıdan hazırlanan kalkınma plânındaki dengeli talebe uygun olarak arttırılmaları ve de eğitilmeleri sayesinde sınai kalkınma gerçekleştirilecek ve dışa bağımlı bir ekonominin zorunladığı gerilikten de kurtulunacaktır. Teknik Ordunun, nitel ve nicel bakımdan, toplumsal kalkınmanın temel ögelerinden biri olduğu gerçeği kesinlikle ispatlandığı halde Yurdumuzda teknik orduya gereken önem verilmemekte, teknik elemanların yurt sorunlarına eğilmeleri, ışık tutmaları, köklü çözümler getirmeleri Anayasaya aykırılığı söz konusu kararnamelerle sürekli olarak engellenmekte, teknik ordu ancak dış sömürü güçleri ile montaj sanayiinin belirlediği bir talebe uygun olarak sınırlı bir şekilde geliştirilmekte, bir kelimeyle bilinçsiz, güdük ve etkisiz bırakılmak istenmektedir.

T. C. Başbakanlık Devlet Plânlama Teşkilâtı tarafından temelde özel sektörü geliştirmek amacıyla hazırlanmış ikinci beş yıllık kalkınma plânında teknik elemanlara ilişkin olarak verilen sayısal bilgiler yurdumuzdaki teknik ordunun büyüklüğünün toplumcu olmayan bir ekonominin belirlediği talebi dahi tatmin edemediğini, toplum yararına işlemediği kesinkes saptanmış günümüz düzeni içerisinde bile teknik eleman talebi ile teknik eleman arzı arasındaki açığın yıldan yıla büyük bir hızla büyüyeceğini açıkça göstermektedir. Ayrıca her mühendise düşen teknisyen ve sanatkâr sayılarının artmaları gerekirken, bu değerler sürekli olarak azalmaktadırlar. Bu olumsuz gelişimin etkisiyle mühendislerin büyük bir kısmı çok kereler teknikerlere verilebilecek, teknikerler tarafından yerine getirilebilecek görevlerde çalıştırılmakta, böylece mesleki gelişimleri engellenen Türk Mühendislerinin önemli projeleri yükümlenmeleri olanakları ortadan kaldırılarak nitelikleri, ehliyetleri, tecrübe ve bilgileri çok su götürür yabancı mühendisler «uzman» tanımıyla yurda sokulmakta, bu sözüm ona «uz-

TABLO I

Yıl	Mühendis Sayısı	Teknisyen Sayısı	Sanatkâr Sayısı	Teknisyen / Mühendis	Sanatkâr / Mühendis
1955	9 600	19 100	692 160	2.0	72.1
1960	15 123	23 500	933 840	1.5	61.0
1965	20 132	33 620	1 235 062	1.6	61.0

(Kaynak: İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı)

man»lara Türk Mühendisleriyle kıyaslanamıyacak ücretler ödenmektedir. Tablo 1 mühendis, teknisyen ve sanatkârlar arasındaki dengesizliğin giderek daha da bozulduğunu ortaya koymaktadır:

Görülüyorki 1955 yılında 1 mühendise 2 teknisyen ve 72,1 sanatkâr düşerken, 1965 yılında bu değerler sırası ile 1.5 ve 61.0 a inmişlerdir. Oysa 1955 yılındaki teknisyen; mühendis ve sanatkâr: mühendis oranları dahi tatminkâr değillerdi. 1955-1965 yılları arasındaki 10 yıllık sürede teknisyen ve sanatkârların artış hızının mühendislerin artış hızından daha fazla olmaları gerekirken durum bunun tersi olmuştur. Mühendislerin sayısı % 111, teknisyenlerin sayısı % 76 ve sanatkârların sayısı ise % 78 artmıştır. Dolayısı ile mühendis, teknisyen ve sanatkârlar arasındaki dengesizlik giderek büyümektedir.

Tablo 1 Mühendis, teknisyen ve sanatkârların sayısal olarak arttıklarını belgelemekte ise de, bu artışlar Türkiye'nin dışa bağımlı ekonomisinin belirlediği teknik eleman talebini karşılamaktan dahi çok uzaktırlar. 1960 yılında sadece kamu sektöründeki imalât sanayiinin çeşitli alt sektörlerinde toplam mühendis açığı % 30 a, teknisyen açığı % 30 a, ustabaşı açığı % 24 e ve vasıflı işçi açığı ise % 17 ye yükselmişti. Devlet Plânlama Teşkilâtının İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânından alınan değerlerle hazırlanmış bulunan Tablo II, bu açığın önümüzdeki yıllarda korkunç bir hızla büyüyeceğini göstermektedir.

TABLO II

	Meslek	1967	1970	1977	1982
Talep	Mühendis	25 500	33 700	63 200	94 800
Arz	»	16 900	20 800	31 900	39 000
Açık	»	8 600	12 900	31 300	55 800
Talep	Teknisyen	42 600	60 400	142 500	261 400
Arz	»	35 900	40 400	54 600	72 200
Açık	»	6 700	20 000	87 900	189 200
Talep	Sanatkâr	1 387 000	1 782 900	2 894 600	4 129 700
Arz	»	1 286 000	1 391 400	1 761 200	2 263 700
Açık	»	101 000	337 500	1 133 400	1 666 000

(Kaynak: İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı)

Tablo II, 1967 yılında 8 600 olan mühendis açığının 1982 yılınıa 55 800 e, 6 700 olan teknisyen açığının 189 200 e ve 101 000 olan sanatkâr açığının 1.866 000 e yükseleceğini göstermektedir. Görülüyor ki toplum yararına işlemediği kesinkes belgelenmiş bir ekonomik yapı içerisinde dahi teknik eleman talebi karşılanamamaktaıır. Bir yerde bu sayıların dışa bağımlılığımızı haklı göstermek, dışa bağımlılığımıza gerekçe hazırlamak amaçları ile abartılabileceklerini düşünsek bile, teknik ordunun gereken hızla büyüyemediğini, büyütülmediğini kabul etmek zorundayız.

Teknik eleman talebi ile teknik eleman arzı arasındaki açığın bu şekilde büyümesine rağmen, İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânında teknik ve fen eğitimde öngörülen kamu yatırımları çok yetersiziır. Tablo III bu yatırımlar hakkında bilgi vermektedir.

TABLO III

TEKNİK VE FEN EĞİTİMİNDE YATIRIMLAR (Milyon T.L.)

1968-1969	1969-1970	1970-1971	1971-1972	1972-1973
101.2	88.5	107.5	154.3	165.3

(Kaynak: İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı)

Yukarıdaki tabloya göre, 1968-1973 yılları arasında teknik ve fen eğitimindeki yatırımlar % 33 artmaktadır. Oysa aynı süre içerisinde sadece mühendis talebi % 45 artmaktadır.

Kalkınma Plânlarımızın toplumcu açıdan hazırlanmayışı ve kamu yatırımlarınn gerekli alanlarda kasıtlı olarak kısıtlanmaları nedeni ile, teknik eleman açığı büyük bir hızla büyüyünce aklı evveller tarafından özel teşebbüse yeni olanaklar, yeni kolaylıklar, yeni kâr fırsatları sağlanarak özel mühendis okullarının açılması teşvik olunmaktadır. Böyle bir tutumun olumlu sonuçlar yaratmak bir yana, teknik eleman sorununu daha da güçleştireceği, güçleştirdiği ortadadır. Bilindiği gibi özel mühendis okullarının bina, teçhizat ve öğretim elemanı için yaptıkları yatırımlar, kamu sektöründeki aynı cins yatırımlara kıyasla çok yetersizdirler. Örneğin İstanbul Teknik Üniversitesinde bir yüksek gerilim laboratuarı için yapılan yatırım bir çok özel mühendis okulunun açılması için gerekli olan ilk yatırımdan daha fazladır. Devlet Teknik Üniversite ve Yüksek Okullarında öğrenci başına yıllık cari harcamalar, özel mühendis okullarında bir öğrenciden talep edilen ücretlerin bile çok üzerindedir. Tablo IV bu gerçeğe ışık tutmaktadır.

TABLO IV

1968-1972 Döneminde Yüksek Teknik Öğretimde Öğrenci Başına Maliyet Standartları (1965 Fiatları ile)

Kapasite Yaratmak için Dönem Süresinde Toplam Bina yatırımı	Kapasite Yaratmak için Dönem süresinde Toplam Teçhizat Yatırımı	Yıllık Onarım ve ve Yenileme Yatırımı	Yıllık carî Harcamalar
7.500 Tl.	7.500 Tl.	400 Tl.	8.000 Tl.

(Kaynak: İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı)

Görüldüğü gibi 1968-1972 yılları arasında öğrenci başına her yıl 11.400 Tl. ek yatırım yapılmaktadır. Devlet Teknik Üniversite ve Okullarında daha önceki yıllarda yapılmış olan milyonlarca liralık yatırımlar da göz önünde tutulacak olursa öğrenci başına maliyetin her yıl için 11.400 Tl. nın çok üzerinde olacağı ortaya çıkar. Oysa Özel Mühendis Okullarında gündüz öğrencilerinden genellikle her yıl için 5000 Tl. ve gece öğrencilerinden ise 3000 Tl. alnmaktadır. Bu değerler kamu sektöründeki yıllık ek yatırımlardan, yani 11.400 Tl. dan çok azdır. Sermaye sahiplerinin öğrencilerden aldıkları paraların önemli bir kısmını yatırımlarının kârı olarak gördükleri ve bu kârı başka bir faaliyetin yatırımı olarak işleme soktukları hatırlanacak olursa, özel mühendis okullarında öğrenci başına ek yatırımın 3000 Tl. nın bile altına düşeceği ortaya çıkar. Bu koşullar altında özel mühendis okullarının devlet mühendislik okulları ile aynı seviyeye ulaşmaları ve gerçek mühendis ya da mimar yetiştirmeleri tamamen imkânsızdır. Dolayısıyla özel mühendis okulları ile devlet mühendislik okulları arasındaki nitelik farkını ortadan kaldırmanın ve bu kurumları eşitlemenin tek çaresi devlet mühendislik okullarını giderek yozlaştırmak ve özel mühendis okulları seviyesine indirmektir. Her yeni açılan özel mühendis okulunun devlet mühendis okullarındaki öğretim üyelerini cazip ücretlerle kendi saflarına çekmeleri ve bilim adamlarımızın toplum yararına değerlendirilebilecek zaman ve bilgilerine para ile sahip çıkmaları, el koymaları bu yozlaşmayı gerçekleştirmenin ilk adımlarıdır.

Buraya kadar verdiğimiz bilgilerin ışığı altında varmamız gereken zorunlu sonuçları şu şekilde özetleyebiliriz:

1. Asırlardır süregelen dış sömürü ile toplumsal gelişimi baltalanmış ve çarpıtılmış

olan Türkiye'de çok belirgin bir teknik eleman sorunu vardır.

2. Türkiye'deki teknik ordunun hem nitel hem de nicel gelişimi kasıtlı olarak baltalanmakta, Türk Mühendis ve teknisyenlerinin mesleki ilerleme olanakları, dış baskıların etkisi ile, birer birer ortadan kaldırılmaktadır.

3. Kamu yararına çalışmadığı apaçık olan günümüz ekonomik yapısı içerisinde beliren teknik eleman talebinin özel mühendis okulları yolu ile sunî bir şekilde tatmini teşvik olunmaktadır.

4. Türkiye'deki teknik ordunun, yani mühendis, mimar, tekniker, teknisyen ve sanatkârların bu olumsuz gelişime karşı çıkmaları, bir bütün halinde yurt ve kendi çıkarlarını savunmaları zamanı gelmiştir. Toplumcu kalkınmanın temel öğesi olan teknik ordu artık bilinçli, disiplinli bir şekilde eylem ve direnime geçmek zorundadır.

T İ M Y A D'dan bildirilmiştir.

Odamızın 2426 ve (TİMYAD) ın 179 sicil numarasında kayıtlı Sayın Meslekdaşımız **(BUĞRAHAN OKATAN)** ı kayp eylediğimizi üzülerek duyurur, kederli ailesine baş sağlığıyla büyük sabırlar ve merhuma da bol, bol mağfiretler dileriz, ailesiyle bütün meslekdaşlarımıza taziyetlerimizi sunarız.

Merhum 1962 yılında (TİMYAD) a katılarak 26 taksit ödemiş, sekiz senede (260.000 TL.) yani ayda (2.90 TL.) ödeyerek aylık yatırımının (3400) ve tüm yatırımının da (38) katını almıştır.

Aynı şartlar altında bir sigorta şirketine yazılmış olsaydı, aylık yatırımın (215) ve tüm yatırımının da ancak (2.2) katını alabilecek idi.

Odamızın büyük bir sosyal kuruluşu olan (TİMYAD) a bütün oda üyelerinin katılması kendi menfaatları gereği olduğunu hatırlatırız.

Odamız yeni seçilen Yönetim kurulunun da daha ilk toplantılarında, Odamız üyelerinin (TİMYAD) a da üye olmaları için (T.M.H.) yoluyla uyarı ve çağrıda bulunmağa karar verdiklerini memnunlukla işitmiş bulunuyoruz.

Bu vesileyle de, Yönetim Kurulumuza (TİMYAD) a karşı bu yeni ilgi ve daima gösteregeldikleri ilgiler ve (TİMYAD) ın Odamız üyelerine daha yararlı olması için yaptıkları yardımlardan ötürü her zaman tekrarladığımız, şükran ve minnetlerimizi sunmağı en büyük bir görev telakki ederiz.

(TİMYAD) 1969 yılında (6) ve bu yılda (3) üyesine ONARBİN lira ödemiş olmanın sevinciyle, bütün inşaat mühendislerini bu sosyal hizmete katılmağa davet eder.

Halen 31/3/1970 tarihi itibariyle kayıtlı üye sayımız (800) ü bulmuştur.

Türk İnşaat Mühendisleri
Yardımlaşma Derneği

TÜRKİYE İNŞAAT MÜHENDİSLİĞİ TEKNİK KONGRE STATÜ DEĞİŞİKLİĞİ 16. GENEL KURUL KARARI :

Ek. 11 için değiştirilen hususlar :

1. metinde : Bozuk ve anlaşılmaz ifadeler olduğundan, bu bölümde dil bakımından düzeltme yapıldı.

2. » : Halen işlemez durumda olan «İhtisas Komitesi» ifadesi kaldırıldı.

3. » : Diğer ifadeler aynen bırakıldı.

Komisyonumuz metinde dil bütünlüğünü sağlamak için bu Yönetmeliğin yürürlükte bulunan diğer maddelerinin de Yönetim Kurulu tarafından anlam değiştirilmeksizin Türkçeleştirmesini önerir.